

**Ntonj wu dzeenj wu kii Jiso si
Maacho
tè tsεε
Fiee fi nuunj le Kinjwaati ki
Maacho-o kini**

Ntonj wu dzeenj wu nuunj le kinjwaati ki Maacho-o kini, tiiti le Jiso nuunj Kinsofu ki Nyɔ tè kaache. Ntonj wu dzeenj wuni wε li bεnijj bεchu bε li kikoo ki nshe-ε. Kinjwaati kini tiiti le Jiso nuunj Wi wu Ntiife wu shaanj wu kii naanyε fiee fi bεnchi bε Nyɔ-o tiiti. Ntiife wu Jiso kwikwi le kinjwaati kini-i wε ε bε tè banchε li bikoo bitiinu-u. (1) Si Jiso tè yεki shiiti li nkumε-ε se tiifi kii bεnijj bε bumfɔŋ bu liboo nuunj bubee. (2) Si Jiso tè nyε ntifi li bɔɔŋ bee bε kintutu-u bε yoofi ntsɔ bεfe baa kii nime chi tè tonj be kii chi. (3) Ngāngaa yi Jiso tè wεti kii bumfɔŋ bu liboo. (4) Ntiife kii fiee fi nuunj wi wu kintutu wu Jiso. (5) Ntiife kii si nshe yini gii naa yi ma bε si bumfɔŋ bu Nyɔ-o gii naa bu bε.

Bikoo bi biee bi le kinjwaati kini-i

- 1:1-2:23 Kini ki Jiso Krai, bε si bε tè bie wu
- 3:1-12 Nime chi Jɔɔŋ Nlisulidzɔɔ le
- 3:13-4:11 Si bε tè lii Jiso li dzɔɔ bε si Satan tè mənchε wu
- 4:12-18:35 Nime chi Jiso tè deŋgi feti Galili
- 19:1-20:34 Si Jiso tè dza Galili, gεεŋ Jerosaleŋ
- 21:1-27:66 Fuu wu Jiso wu kimεrise Jerosaleŋ bε lu lichinj
- 28:1-20 Si Taa Jiso tè bo li kwe-e, doonchε yi yee li bεnijj bee li

*Kini ki Jiso Krai
(Luk 3:23-38)*

¹ Maan̄ mēñkoon̄ me b̄ete kini ki Jiso Krai-i: T̄e nuun̄ ḥwan̄e kini ki Mfən̄ Daafi-i wu t̄e nuun̄ ḥwan̄e kini ki Abraha-añ.

² Abraham t̄e nuun̄ te Adzi, Adzi nuun̄ te Yak̄, Yak̄ nuun̄ te Judas bee b̄en̄waantee,

³ Judas nuun̄ te Péres be Dzara ε ni wu be t̄e nuun̄ Tama. Péres nuun̄ te Hesrəñ, Hesrəñ nuun̄ te Lam.

⁴ Lam nuun̄ te Aminada, Aminada nuun̄ te Nashəñ, Nashəñ nuun̄ te Salməñ.

⁵ Salməñ nuun̄ te Bwaas wu ni t̄e nuun̄ Lahab. Bwaas nuun̄ te Obəd wu ni t̄e nuun̄ Lut. Obəd nuun̄ te Jeesi.

⁶ Jeesi nuun̄ te Mfən̄ Daafi.

Mfən̄ Daafi nuun̄ te Salimu wu ni t̄e nuun̄ kw̄ee Yuria.

⁷ Salimu nuun̄ te Lehobwam, Lehobwam nuun̄ te Abija, Abija nuun̄ te Asa.

⁸ Asa nuun̄ te Jəhoshafat, Jəhoshafat nuun̄ te Jora, Jora nuun̄ te Yusaya.

⁹ Yusaya nuun̄ te Jotam, Jotam nuun̄ te Ahas, Ahas nuun̄ te Hesekaya,

¹⁰ Hesekaya nuun̄ te Manasi, Manasi nuun̄ te Emə,* Emə nuun̄ te Josaya.

¹¹ Josaya nuun̄ te Jəkonaya bee b̄en̄waantee. Be t̄e b̄ie be nuun̄ mfi wu b̄eniiñ be Babiləñ t̄e kəø b̄eniiñ be Iseləe be ḡeeñ be be li kw̄eeñ wube wu Babilə-ɔñ.

¹² Lejñ l̄elu, si be t̄e kəøye b̄eniiñ be Iseləe be giñgi be be Babiləñ le, Jəkonaya t̄e nuun̄ te Shitiya, Shitiya nuun̄ te Selubabə,

* **1:10** Biñwaati bi fichi bimū kəmi bukoon̄ buni le Əmə.

13 Selubabε nuuŋ te Abiyut, Abiyut nuuŋ te Eliakinj, Eliakinj nuuŋ te Aso,

14 Aso nuuŋ te Sadok, Sadok nuuŋ te Akiŋ, Akiŋ nuuŋ te Eliyut,

15 Eliyut nuuŋ te Elias, Elias nuuŋ te Mataŋ, Mataŋ nuuŋ te Yako.

16 Yakə nuuŋ te Jøse wu nyumε Maariya, Maariya nuuŋ wu wu tè biε Jiso wu bε tè teenyi le Krai Kinsofu ki Nyɔ tè kaache.

17 Bedeεeni, bεte kini ki Jiso-o kini tè nuuŋ yoofi ntsø binεε mbεεchε li Abraham mbe mbochu li Mføŋ Daafi-i, ki tuu ki nuuŋ te yoofi ntsø binεε mbεεchε li Mføŋ Daafi-i mbe mbochu li mfi wu bε tè køøyε bεniiŋ bε Iseleεε bε giŋgi bε be Babiløŋ. Mbεεchε mfi wu bε tè køøyε bεniiŋ bε Iseleεε mbe mbochu mfi wu bε tè biε Krai nuuŋ ε bεte bini bi bee nuuŋ yoofi ntsø binεε.

*Si bierɔ chi Jiso Krai tè ka
(Luk 2:1-7)*

18 Biɛrɔ chi Jiso Krai tè ka lε dze yini-i: Ni wu Maariya tè nuuŋ ε bε tè koo fieen le gii nuuŋ kwεε Jøse. Fε be tè mεεŋ le be se fε bugoo, bε dza bε ηεŋ le wu kεmøɔ fwe li buŋga bu Fiana yi Waan li.

19 Si fi tè keti le, Jøse wu nyumi, si tè nuuŋ wi wu tsaaŋ le, tè gii køŋgisi yε le chøɔri wu kε, se beeche nuuŋ le gate bee wu lejiŋ lejiŋ.

20 Si tè gii mεεŋ beeche le fε le, fi ka le nchindaa wu Taa tè dza bε lε wuu le kiffee li mfi wu tè gii liiti, tee li wuu le, “Jøse, ηwanε kini ki Mføŋ Daafi-i, kiŋ ɔ ni chεŋ ndzøtsu Maariya si ni yih wa kε, kife fwe chi nuuŋ bε chi chini cheε chi wu kεmε bε buŋga bu Fiana yi Waan le.”

21 Gii bie ላዋን wu nyuŋ bε nyε bukooŋ bwee le Jiso, kifε gii naa soo bəniiŋ bee li እገ wu bibifi bi bee.[†]

22 Biee bini bichu tè ka le fi bε fi kochε si Taa tè tee li kimfime ki ntomfəŋ we-e le,

23 “Yike yeeŋ ne woo, ላዋዕዱስን wu kii yε nyuŋ kε wumu gii fwee, bie ላዋን wu nyuŋ bε teenj wu le Imaniwe.” Bukooŋ buni nuuŋ le, “Nyɔ yε bε bee.”

24 Si kifiee kεe laŋε li Jøse-ε le, le kaangi biee fε nεe si nchindaa wu Taa bee tee li wuu le. Tè dzo Maariya li ni yih we,

25 se nuuŋ le, bee wu ti mεεŋ ki ka kε kintaa si kwεεŋ bee nyuŋ kε. Bee wu tè tsiiŋ le nsiŋ gεεŋ bo bu Maariya tè bie. Jøse se biee nyε bukooŋ bu ላዋን wulu-u le Jiso.

2

Be bufii le gεεŋ le be boŋ Jiso

1 Be tè bie Jiso li kitoŋ ki Betelεheŋ le kimbe ki Judiya-a. Tè nuuŋ li mfi wulu-u, Herø tè nuuŋ Mfəŋ wu Judiya. Fi ka le bε bufii le bamu tè dza li kwεεŋ wumu-u le kimbe ki jobε tεti-i, be bε Jerosaleŋ be biiti laa,

2 “Mfəŋ wu Bejuu wu bε bie wε nuuŋ fεŋ le? Tε biiti ni kife te bee te እን fintsəŋ ftee le kimbe ki jobε tεti-i, te se bε le te boŋ wu.”

3 Le Mfəŋ Herø tuu woo ntonj wuni, shén təŋ wu, yi təŋ te məo bəniiŋ bε Jerosaleŋ bεchu.

4 Se konchε bete muntofi bənəŋja bənəŋja məo bəniiŋ bε tiifi bənchi bε Nyɔ-ɔ bεchu, le be banche.

[†] **1:21** Bukooŋ bu Jiso buni nuuŋ le, “Taa suuti ləo.”

Se bii li bee laa fe be tè nuuŋ le be gii be biε Kinsofu ki Nyɔ tè kaachε kεε nuuŋ feŋ le?

⁵ Be tuu le, “Be tè nuuŋ le be gii be biε ki li kiton ki Betelεheŋ ki nuuŋ kimbe ki Judiya. Fini nuuŋ si ntomfəŋ wu Nyɔ tè tsεε le,

⁶ ‘We wu Betelεheŋ li kwεεŋ wu Juda-a,
O beechε kε le o sendəŋ ηge li kwεεŋ wu Juda-a kε.
O kεε le wi gii naa bo li kiton kini-i
wu gii ni sεki, bεniiŋ beŋ be Islees.’ ”

⁷ Mfəŋ Hεrɔ se konchε te be bufii lε baa lejiŋ lejiŋ bii woo bujɔŋ, mfi wu fintsəŋ filu tè bo.

⁸ Le woo, biee ton be Betelεheŋ tee le, “Gεnε yεεŋ ne bɔseyi ne gɔaŋ ηwaŋ wulu bujɔŋ. E ne gɔaŋ ne ηεŋ wu, ne kaari ne be ne tee mi nse ηεεŋ te mboŋ wu.”

⁹ Bεniiŋ belu woo si Mfəŋ tee lε, be biee be dza ηgenu wube. Le be ni be giŋgi, be ka be ηεŋ fintsəŋ fi be tè ηεŋ le kimbe ki jobε tεti-i fιεε si fi giŋgi be limfwe fi doonchi be dze. Le fi gεεŋ fi bo fe ηwaŋ wulu tè nuuŋ, fi leŋ fe.

¹⁰ Si be tè ηεŋ fintsəŋ filu lε, be kεmε kinεetinε ηge yi dzɔaŋ be.

¹¹ Le be gεεŋ be lε li yih yi ηwaŋ wulu tè nuuŋ lu, be ηεŋ ηwaŋ wulu bee ni wu Maariya, be ηguumε ηwaŋ wulu lii be bundi wu. Le be boŋ wu lε, be gwiyε be babi be bee be buu biee bi be bundi mfoŋ lu, be nyε li wuu. Biee bini tè nuuŋ kikwa ki gaa, be kidzoma kimu ki be teenyi le fraŋkinseŋ, be mεεŋ mamu mε be teenyi le mεεr.

¹² Nyɔ chiinse li bee lε kifee li le kiiŋ be ni kaari be to lijiŋ le be ηεŋ Mfəŋ Hεrɔ kε. Be dza be to lijiŋ li kwεεŋ wu bee lε dze yi jete-e.

Jɔsε dzɔ ηwaŋ bee ni be saŋ be gεεŋ Ijip

13 Si be bufii le baa tè dza be giinji le, fi ka le nchindaa wu Taa tè dza be le Jøse le kifiee li tee li wuu le, “Dza we o dzøə ɻwaŋ bee ni nee be ne bo ne kifi ne gøeŋ li kwøeŋ wu Iji-ip, ne ni ne nuuŋ le nsiiŋ gøeŋ bo mfi wu ɻgii naa ntee le ne kaari. Ntiitø ni kife Mføŋ Herø gii ni wøki ɻwaŋ wulu le wo.”

14 Jøse biee dza we, dzø ɻwaŋ wulu bee ni butuu butuu be dza be gøeŋ Ijip,

15 be nuuŋ le gøeŋ bo mfi wu Mføŋ Herø tè la waŋ. Fi tè ka ni le fi be fi køche si Nyø tè tee li kimfime ki Ntomføŋ we-e le, “Mi nteenø ɻwanenø wu bo li kwøeŋ wu Iji-ip.”

Mføŋ Herø woye bøøŋ Betøleheŋ

16 Le Herø ɻenø le be bufii le baa yeeŋ baa be wu, fi fuumi wu ɻge. Se biee tonø beniŋ le be gøeŋ Betøleheŋ møø bimbe bi lu lichiŋ bichu, be woye bøøŋ be buniŋ be nuuŋ si mbøeče biya bife nto lijiŋ. Tè nyø biya bini biki si tè bii li be bufii le baa woo bujøŋ mfi wu be tè ɻenø fintsoŋ filu.

17 Le be gøeŋ be woye bøøŋ baa le, fi se køche si ntomføŋ wu Nyø-o wu Jeremaya tè saa wu tee le,

18 “Be woo baa kitata li kitonø ki Lama-a, wi dii kwe, dii fuuti.

Nuuŋ Lache wu dii bøøŋ bee.

Be chiiŋgisi wu be chingisi nsinj, kife bøøŋ bee meenø ye lu ke.”

Be Jøse dza Ijip be kaari be to lijiŋ

19 Le Mføŋ Herø la waŋ, fi se ka le nchindaa wu Taa tè tuu buse le Jøse-e le kifiee li, li kwøeŋ wu Ijip wøε, tee li wuu le,

20 “Dza o dzoo ηwaŋ bee ni nee be kaari ne to lijin li kweeŋ wu Iselεε, kifε beniiŋ be tè weki le be wo ηwaŋ wuni baa kwiyε baa.”

21 Bedeεeni Jøse dza we dzoo ηwaŋ wulu bee ni be to lijin li kweeŋ wu Iselεε.

22 Se nuun le, tuu bεe loo, woo le ηwanε Mføŋ Herø wu Akilo jiø kitinde ki tee le Judiya sεki, cheŋ ηgenu le. Be tuu bε chiinse li wuu le kifiee li le kiiŋ ni gεen le kε. Se ya gεen nuun li kiton ki te nuun le kimbe ki kweeŋ wu Galili,

23 gεen tsiiŋ li kiton ki bε teenyi le Nasare. Fi tè ka le le fi bε fi kochε si ntomføŋ wu Nyø tè tee ηkosi le, “Bε gii bε ni bε teenyi wu le Wi wu Nasare.”

3

Ntiifε wu Jøəŋ Nlisulidzøø

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jøəŋ 1:19-28)

1 Te nuun li jo yee, Jøəŋ Nlisulidzøø dza bo gεen libuka le kimbe ki Judiya fenjisi jε yi Nyø li beniiŋ li le,

2 “Fiiki yeeŋ shén yinε, kifε bumføŋ bu liboo bwεε tsækεtseke.”

3 Jøəŋ wuni nuun wu ntomføŋ wu Nyø wu Esaya tè tee kii wu mfi wu tè yø le,
“Jε yi wi dzεŋgi ye libuka le,
‘Bε nachε dze yi Taa,
bε leeki yi, yi ni yi nuun tsaaŋ.’”

4 Jøəŋ tè lisi nuun ndú yi bε toŋ bε dzúŋ yi Kameεε, tè kendi kitsaa li tiŋ ki bε nachε bε dzi yi nyaaŋ, bijine biee tè nuun tsóma bε ηgøø yi litøø.

5 Si tè tiiti le, beniiŋ se buti Jerosaleŋ bε biton bi Judiya mao bimbe bi li Dzoo yi Joodaan lichiŋ bichu, be bεe le wuu.

6 Si be tè bεε le, be teyi bibifi bi bee li Nyɔ-ɔ, Jøəŋ se lisi be li dzɔɔ li Dzɔɔ yi Joodaan.

7 Se nuuŋ le, mfi wu tè ŋεŋ si Beفاراسیی bee بے‌سادسیی بامو ۱جے بεε le lii be li dzɔɔ, kweenj li bee le, “Kìngjøkø ki mufaa le kini, ε noo wu tifi beŋ le nε kifi shénj yi fuuti Nyɔ yi yi gii yi doonchø li be-eŋ yεε, nε se bεε ni?

8 Fεrε yεεŋ biee bi doonchi le nε fiiki baa shénj yinε kituŋ.

9 Kiiŋ nε ni nε tiiti finε le Abrahaŋ nuuŋ chaa wunε kε. Ntee beŋ le Nyɔ nuuŋ yi fiiki ta yini yi to bøɔŋ be Abraha-anj.

10 Nε kεe le be gεε baa føø kituŋ li gεεŋ yi biti-i. Kiti kichu ki wundi yε muntaaŋ mu dzeeŋ kε, bε gii bε wa ki li gεεŋ yi ki-i, be tøŋ fetaaŋ.

11 Nlisøɔɔ beŋ li dzøɔɔ kife ne fiiki baa shénj yinε. Se nuuŋ le, wi wu bεε le mi-i jinj koɔ wu yaa mi. Mmeεεŋjø ki kɔchø kε wi wu nnuuŋ mfanchø bikpø biee kε. Gii ni lisi ffee beŋ nuuŋ li tsanj yi Fiana yi Waanj li mɔɔ li wi-i.

12 Kεmøɔɔ kintekø kee le bɔ ki gii fεε giinj lu, ke wu fεε, banche giinj yi dzeenj yεε gεε li gwεε, se kote mumfεε tøŋ be wi wu duti nyimu nsinj.”

*Jøəŋ lii Jiso li dzøɔɔ
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

13 Si Jøəŋ tè lisi beniiŋ li dzøɔɔ le, Jiso tè dza le kimbe ki Galilii be fe Dzøɔɔ yi Joodaan le Jøəŋ lii wu li dzøɔɔ te.

14 Se nuuŋ le, Jøəŋ tè bechi fεŋgi tiiti le, “Ε wε ɔ beeɔ kεmi le ɔ lii mi li dzøɔɔ, ɔ tuu ɔ bεε le mi-i ni?”

¹⁵ Jiso se tuu li wuu le, “Gee fi nuuŋ le deeni, e le dze yini le tee we fe baa ffee fichu tsaan̄ fi Nyɔ weki.” Bedeeni Jœŋ se ben̄, lii Jiso li dzœ̄.

¹⁶ Nee si Jiso tè gii buti li dzœ̄ ni, fi ka le kiboo tè gwiyę, ḥen̄ Fiana yi Nyɔ si yi shiiti yi bee si kibime, yi be yi geri li wuu bwiŋ.

¹⁷ Fi ka le je tè yɔ liboo le, “Wuni nuuŋ Nwanen̄ wu shen̄, wu ḥ'wuki bujəŋ be wu ḥge.”

4

Kiŋkundi mɔnchɛ Jiso

(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Fiana yi Waan̄ se tuu yi dza yi dzœ̄ Jiso yi geen̄ be wu libuka le kiŋkundi mɔnchɛ wu.

² Geeŋ shiin̄ fe tsiin̄ fe, tè jiti biee li jo mbaanyee li. Lejin̄ lelu, dzeeŋ bechi yi wuu wu.

³ Wi wu ti mɔnchi benniŋ we se be tee li wuu le, “Oo nuuŋ nwanen̄ Nyɔ, o tee le ta yini fiiki yi to tsée yi kibe.”

⁴ Jiso tuu le, “Be tsɛɛ baa le,
Wi ti tsiin̄ ye kii kibe kwaa ke.
Wi tsiin̄ kii je chichi yi buti le kimfime ki Nyɔ-o.”

⁵ Bedeeni kiŋkundi kilu tuu ki dzœ̄ wu ki geen̄ be wu Jerosaleŋ kiton̄ ki waan̄, ki leeki wu fe kigo ki yih yi muntofi,

⁶ ki tee li wuu le, “Oo nuuŋ Nwanen̄ Nyɔ, o jiiŋ o seri lekwiiŋ, kife fi ftee e be tsɛɛ le,
‘Nyɔ gii yi tee le benchindaa bee kiiche we.’
Fi tuu fi nuuŋ e be tsɛɛ te le,
‘Be gii be ka we bobo
le kii o ni ju kikaa ko li tetɛ-e.’”

⁷ Jiso se tuu li kii le “Be tsɛɛ baa te le,
‘Kiiŋ o ni mɔnchɛ Taa wu Nyɔ ya ke.’”

8 Kiŋkundi kilu tuu ki dzə Jiso fe, ki gεεŋ bε wu fε ŋkume wumu-u fe fwa wu dεεŋ liwe ŋge, ki doonchε wu bitoŋ bi li kikoo ki nshε-ε bichu bε bunəŋa bu nuuŋ li bi-i li wuu.

9 Si ki doonchε wu lε ki tee li wuu le, “Ngii nyε biee bini bichu li wε-ε, oo we lε mi-i lii o guun mi.”

10 Jiso tee li ki-i le, “Gεnε laa Satan! Be tsεε baa le, ‘O guundi Taa wu Nyɔ ya, o nindi nuuŋ li yi-i kwaa.’ ”

11 Bedεen, kiŋkundi kilu chine li Jiso-o, ki gεεŋ. Fi se ka le bεnchindaa bε Nyɔ-o tε dza be bε be bichi lε wuu.

*Jiso bεchi nime chee Galilii
(Mak 1:14-15; Luk 4:14,15)*

12 Le Jiso dza woo le bε kɔɔ baa Jɔɔŋ Nlisulidzəɔ bε bεŋε li yih yi ncha-a, tuu dza kaari to lijiŋ kimbe ki Galilii.

13 Gεεŋ bo Nasare, dza fe gεεŋ tsi li kiton ki Kapanu-un. Kiton kini nuuŋ li libε chi Galilii lichin, libε chee nuuŋ le bimbe bi bεniiŋ bε Sεbulɔŋ bε bi Naftali.

14 Fini tε ka ni le fi bε fi kɔchε si ntomfəŋ wu Nyɔ wu ɛsaya tε tee le,

15 “Kimbe ki Sεbulɔŋ bε ki Naftali
bi nuuŋ lichiŋ li libε liwiŋ li Dzəɔ yi Joodaan,
kimbe kεe nuuŋ te nshε yi Galilii yi bεniiŋ bε nuuŋ
yε Bejuu ke tε tsiiŋ,

16 bεniiŋ bε tε shiŋ be tsiiŋ li kijibε-ε,
ŋεŋ baa kiŋ'wofu kinəŋa.

Butuu woo bwεε
li bεniiŋ bani-i bε tε shiŋ be tsiiŋ li nshε yi kijibε ki
kwe-e.”

17 Mbεεchε li mfi wulu-u, Jiso tuu bεchi fenjisi li bεniij li tiiti le, “Fiiki yεεŋ shεŋ yinε, kifε bumføŋ bu liboo bwεε tseketsεkε”.

Jiso teeŋ bεniij bεnεε le be nuuŋ bøŋ bee bε kintutu-u

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Le Jiso dza ni deŋgi li libε chi Galili lichinj, ηεŋ bεniij bamu bεfε, nuuŋ wi bee ηwaani. Bεniij bani tε nuuŋ Simu wu bε tε teenyi le Pita, bε ηwaani wu Andolo, be lendi gwii lε libε-ε, si nime chi bee tε nuuŋ nsuuŋ yi kafε.

19 Jiso tee li bee le, “Biee yεεŋ mi, ηgii mfε beŋ ne ni ne keeti nuuŋ bεniij.”

20 Mfwaa mumkpaŋ be biee be chine gii yibe be dza be biki wu.

21 Jiso se dza fe kiiŋgi, tuu ηεŋ bεniij bamu bεfε nuuŋ tε wi bee ηwaani. Bεniij bani tε nuuŋ Jeen bee ηwaani wu Jøøŋ bε tε nuuŋ bøŋ be Dzεbedii, be tε nuuŋ lε ηgo-o bε tee wube wu Dzεbedii be tuushi gii. Teeŋ tε be.

22 Mfwaa mumkpaŋ be biee be shε ηgo bε tee wube be dza be biki wu.

Jiso bεchi tiifi bεniij tuu wønchi be møɔ chigøŋ

(Luk 6:17-19)

23 Jiso tε dza tuu deŋgi lε kimbe ki Galili kichu tiifi bεniij li yíh yibe yi bintaashε-ε, fenjisi ntoŋ wu dzeeŋ kii bumføŋ bu Nyo-ø. Tε gii wønchi chigøŋ chichu, møɔ chigøŋ chi nøŋa chichu li bεniij li.

24 Bεdeeni, ntoŋ wu kii wu se saaŋge gεεŋ li kwεεŋ wu Silia kwikwi. Bεniij tε bεε bε bεniij bεchu bε tε gendi møɔ bε tε nuuŋ li ntønyε-ε lε wuu, møɔ nuuŋ bε bøŋ be kiŋkundi-i ηwεki bε be, møɔ nuuŋ bε wi-i

kika, mao nuuŋ be tè nuuŋ be ɳgwε. Be bεε be be lε wɔnchi be bεchu.

²⁵ Məə nuuŋ feŋ fe tè gii giingi le, bintutu bi bəniin lε bi nəŋa banchi lε wuu jin̄. Beniin̄ bani tè dzəti lε kimbe ki kwεεŋ wu Galilii, bamu dzəti lε Bintsii bi Yoofi, bamu Jerosaleŋ mao biton̄ bi Judiya bimu. Bamu se dzəti li Dzəə yi Joodaan̄ liwiŋ.

5

Kineetine ki nuuŋ kinəŋa

(Luk 6:20-23)

¹ Le Jiso ɳεŋ si bintutu bi bəniin lε bεε le wuu, dza miri shee fe ɳkume-ε, bəəŋ bee bε kintutu banchε be bε li wuu lichiŋ.

² Se bεchi tiifi be, tiiti le,

³ "Kineetine kinəŋa kεε ki bəniin̄ bε kii le be baa bε kifoo le kimbe ki Nyɔ-ɔ,
kife bumfəŋ bu liboo bwεε bu bee

⁴ Kineetine kinəŋa kεε ki bəniin̄ bε dii kwe-e,
kife Nyɔ gii yi chiingi be.

⁵ Kineetine kinəŋa kεε ki bəniin̄ bε shiiki yi yibe fekwiiŋ
kife be gii be ji kikoo ki nshε-ε.

⁶ Kineetine kinəŋa kεε ki bəniin̄ bε dzeen̄ wuu bee,
kii ntse wu tsaaŋ, nshəəŋ se təti be bε ntse wulu,
kife Nyɔ gii yi nyekε be.

⁷ Kineetine kinəŋa kεε ki bəniin̄ bε keeti nshiiŋ li bamu-u,
kife Nyɔ gii yi kɔɔ te nshiiŋ bε be.

⁸ Kineetine kinəŋa kεε ki bəniin̄ bε shéŋ wuuti be
kife be gii naa be ɳεŋ Nyɔ.

⁹ Kineetine kinəŋa kεε ki bəniin̄ bε bεε bε mbεεŋgii

kifε bε gii bε teeŋ be le bəɔŋ bε Nyɔ-ɔ.

¹⁰ Kinεεtinε kinəŋja kεε ki bəniiŋ bε bəniiŋ biindi
bikaa lε be jiŋ, kii ntse wu be wu tsaaŋ,
kifε bumfəŋ bu liboo bwεε bubeε.

¹¹ Kinεεtinε kinəŋja kεε kine, mfi wu bəniiŋ gaashi
ben, be biindi bikaa lε benε jiŋ, be tiiti ɻwaani biee
bi bibifi bichu kii ben li yee li kifε nε baa bəniiŋ
ben.

¹² ε fi keti le nε nəki yεεŋ nε kiti, kifε kinsomfu
kinəŋja kεε kine liboo. Nε kεε le, ε le si bε gii bε biindi
bikaa lε bəntomfəŋ bε Nyɔ-ɔ bε ɻkosi le.

*Nε baa ntəŋ bε kiŋ'wofu ki li nshe yini
(Mak 9:50; Luk 14:34,35)*

¹³ Nε baa nuuŋ ntəŋ mε li nshe yini-i. Se nuuŋ le,
ε ntəŋ dza me to n'yike nsiŋ, bε geen bε me, me se
kaari me yike? Kε me mεεŋ yε bujəŋ le bε fε ftee fi
dzeen lu fuki le bε shooshe me nsiŋ kε, bəniiŋ ni be
keti be dənchi me bε bikaa.

¹⁴ Nε baa nuuŋ kiŋ'wofu ki li nshe yini-i. Kiton ki
bε gwaŋ li ɻkume-ε ti nyiki yε yi kε.

¹⁵ Wi ti tendi yε lambo le tuu dzəŋ kuuki bε ɻkaa
kε. Wi ti bεε ε wu təŋ lambo təmi nuuŋ li ftee fi bε
ti təɔmi lambo lu-u, wu se yeŋgi li wi kwikwi wu
nuuŋ li yi-ih.

¹⁶ ε nεε lε si kiŋ'wofu wunε kemi le ni wuuti lε
bəniiŋ lii, ke be se ɻεŋ nime chine chi dzeen, be nyε
kiyɔɔni li chaa wunε wu nuuŋ liboo li.

Ntiifε kii nime chi bənchi bε Məɔse

¹⁷ Kiŋ nε ni nε beečhi le mi mbεεɔ le nleεε biee bi
nuuŋ lε Kiŋwaati ki bənchi bε Məɔse-ε məɔ bi nuuŋ
lε Biŋwaati bi bəntomfəŋ bε Nyɔ-ɔ kε. Mi mbεεɔ

nuuŋ le mfε le bi kɔchε bu kɔchine. Mεεŋɔ ki mbε kε le nleeshe bi bu leeshe kε.

¹⁸ Ntee ben cheeŋ cheeŋ le nsiŋ kiboo be nshe gii bi ma, finlaŋ fi bioon le fi nuuŋ le Kin̄waati ki bənchi fi sendε nuuŋ te naa la li yee li fuki fe fi be fi kɔchε li ffee fi fi doonchi nsiŋ kε.

¹⁹ Fi fieε le, wi kwikwi wu bonde nchi wumu le bənchi bani-i, mɔɔ wεe nchi sendε si la le, tiifi te bəniiŋ le be ni be bondini, kε mwε gii naa ni nuuŋ wi wu ɳkweŋ le bumfɔŋ bu liboo li. Se nuuŋ le, ε wi wu kichi bənchi bani, tuu tiifi te bəniiŋ le be ni be kichi be, kε mwε gii naa ni nuuŋ wi wu nyəŋa le bumfɔŋ bu liboo li lenti.

²⁰ Ntuu ntee ben le, ε ne feti yε kin̄ge kinε tsaaŋ le ki ni ki yeki ki bəniiŋ be tiifi bənchi be Nyɔ-ɔ mɔɔ ki Beferasii le kε, ne te naa mɔɔ le le bumfɔŋ bu liboo li kε.

Ntiifε kii shéŋ yi dzətse

²¹ Ne woo baa le be tε tee li bəniiŋ be ɳkosi le, ‘Kiŋ ɔ ni wo wi kε. ε wi wo wi, kε mwε kεmɔɔ nsa.’

²² Se nuuŋ le, ntiitɔɔ li be-eŋ le wi kwi wu dzɔ shéŋ be ɳwaani, kε kεmɔɔ te nsa. Wi wu gaa ɳwaani, mwε kεε le gii naa leŋ li bəniiŋ be səki bənsa-a limfwe. Wi wu teen ɳwaani le, ‘Kibere, mwε kεε le gii naa le li wi wu nyəŋa-a.’

²³ Fi fieε le, ɔɔ weki le ɔ nyε nya ya fe taantaa chi muntofi-i, ɔ kimi bubieε bu neε ɳwaana le wε-ε shéŋ,

²⁴ ɔ gεε nya ya fe taantaa chi muntofi fechiŋ, ɔ gεεŋ neε ɳwaana saa ne nachε biee kwε, ɔ se kaari ɔ be ɔ nyε nya ya.

²⁵ ε wi dzɔ wε giŋgi be wε li yih yi nsa-a, ɔ gwene ɔ nachε neε wu ne to wi bee siní ne mεεŋ le dze, kii

ni gεεŋ nyε wε li tsan̄ yi wi wu seki bensa-a, se tuu wε li tsan̄ yi wi wu nchi-i bε fa wε li yih yi ncha-a.

²⁶ Ntee wε cheeŋ le, o nuuŋ te bo lu fuki fe o mεeshi o soon̄ finini fichu fi be tee le o soon̄ siŋ kε.

Ntiifε kii ndzøtsu kwεε wi

²⁷ Ne woo baa le bε tε tee le, ‘Kiŋ o ni giŋ bε kwεε wi kε.’

²⁸ Se nuuŋ le, ntiitɔ̄ ben̄ le, wi kwikwi wu bichi kwεεŋ kεmi ŋgeen̄ li wu-u, kε wu giŋo bε wu li shén̄ yee li kituŋ.

²⁹ Fi fiɛɛ le ε lisi cho chi le kigŋε feti le o ni o feti bubieε, o buu lisi chilu o too. Fi dzɔ̄ŋ le o lee kimbe ki yi ya-a kimumkpaŋ, yεki fe bε nuuŋ be ləŋ wε kwikwi fe wi wu nyɔŋa-a.

³⁰ ε kibene ko ki kigŋε feti le o ni o feti bubieε, o sondε kibene kilu o too. Fi dzɔ̄ŋ le o lee kimbe ki yi ya-a kimumkpaŋ, yεki fe yi ya chichi nuuŋ yi gεεŋ fe wi wu nyɔŋa-a.

Ntiifε kii ŋkoŋu bε kwεεŋ (Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ Be tε tuu be tee te le, ‘E wi kooŋ be kwesi, mwε tsεε kiŋwaati nyε li kwεεŋ wulu-u ki doonchi le mεεŋ ye kwesi kε.’

³² Se nuuŋ le, ntee ben̄ le, ε wi kooŋ be kwesi, nuuŋ ye le kwεεŋ wulu jiiŋ bukwεε kε, kε wu feo nuuŋ le kwεεŋ wulu gεεŋ ni gimi be buniŋ be bukεεŋ bamu-u. Wi wu dzɔ̄ kwεεŋ wu bo li nyuŋ wumu yih, wu gεε li wuu yih, kε mwε dzɔ̄ kwεε wi.

Ntiifε kii nchininε

33 Nε tè woo tε si bε tè tee li bεniiŋ bε ηkosi-i le, ‘Oo tee ffee o chini, kiiŋ o ni ba fi mfεru nsiŋ kε. O kεmi le o fe ffee fi o tee, o chini li Taa li limfwe le o gii o fe.’

34 Se nuuŋ le, ntuuə ntiiti li be-en le, kiiŋ wi ni tee ffee chini kε. Kiiŋ wi ni chini li bukooŋ bu liboo li kε, kife liboo nuuŋ kabara wu Nyø.

35 Kiiŋ wi ni chini li nshε-ε kε, kife nshε nuuŋ kilaanda ki bikaa bi Nyø-o tε. Kiiŋ wi ni chini li Jεrosaleŋ kε, kife Jεrosaleŋ nuuŋ kiton ki Mføŋ wu nyøŋa-a.

36 Kiiŋ wi ni tuu chini nεε li yi yee li kε, kife wi nuuŋ te fe le yi ye yi li fa mumkpaŋ to chibu, kε le yi libε kε.

37 Ε wi beŋ ffee le, ‘Iinj’, fi kɔchε le. O wu faan le, ‘Wohoo’, fi kɔchε nεε te le. Ε wu taa ffee fe, kε ffee ffee dza ffee nuuŋ fe wi wu bifi wε-ε.

*Ntiifε kii ntusu nsoonkibaa
(Luk 6:29,30)*

38 Nε woo baa tε le, bε tè tee le, ‘Ε wi buu lisi chi wi-i, bε buu tε chi mwε-ε. Ε wi buu kige ki wi-i, bε buu tε kee.’

39 Se nuuŋ le, ntiitɔɔ li be-en le, kiiŋ wi ni ni nyiitini ffee bε wi wu bifi kε. Ε wi maan kilaanchε ko ki kigøŋε, o fiiki ki kimese mæeshi maan.

40 Ε wi dzeti wε li nsa-a kii ndu ya yi lenti, o mæeshi o taa mɔɔ kinkoŋ ko fe.

41 Ε wi kan wε le o dεndε ma mumkpaŋ, o dεndε bεma bεfe nεε wu.

42 Ε wi lεke ffee li wε-ε, o nyε wu. Ε wi feeti ffee li wε-ε, kiiŋ o ni faan nyε kε.

*Ntiifε kii si wi kεmi le ni feti bε wi we wu mbani
(Luk 6:27,28,32-36)*

43 Nε woo baa tε ε bε tè tee le, ‘O kəŋgisi ɻwaana, o baanini wi wa wu mbani.’

44 Se nuun le, ntiitso li be-en le, nε kəŋgisi yeeŋ bəniiŋ bəne bε mbani-i, nε leki li Nyɔ-o li bε biindi bikaa le bəne jin̄.

45 Bedee ni, nε se ni nε nuun bɔəŋ bε Baa wunε wu nuun liboo li. E wu, wu ti feti wiŋ bəndi li bəniiŋ bε bifi-i mɔɔ li bε dzeeŋ li. Ti feti tε dzaan bε li bəniiŋ bε feti biee bi tsaaŋ li, mɔɔ li bε feti yε biee bi tsaaŋ kε-ε.

46 Nε beečhi le ε nε kəŋgisi nuun bəniiŋ bε kəŋgisi bəŋ kwaa, mbeŋ wulu se nuun la li be-en? E nε se tε si bəniiŋ bε kundi kiŋwaati ti feti ni?*

47 E nε yeešhi nε se nuun bəŋwaana bəne kwaa, fiee fi nε se feti fi bəniiŋ bamu feti yε kε nuun fi la? Mɔɔ bəniiŋ bε nuun yε Bejuu kε ti feti nε se tε le ni?

48 Fi fiee le nε dzoaŋ nε geεŋ nε meεšhi si Baa wunε wu nuun liboo dzoaŋ wu geεŋ wu meεšhi tε le.”

6

Ntiifε kii nya

1 “Nε ɻŋiŋgi yeeŋ le, ε nε feti biee bi dzeeŋ, nε fe kε le bəniiŋ li limfwe le be ni be ɻŋiŋgi kε. E nε feti le, Baa wunε wu nuun liboo tε soon bəŋ kε.

2 Fi fiee nuun le, mfi wu o nyee fiee li wi wu kifoo li, kiiŋ o ni o teŋgi kimbuu si bəniiŋ bε nimi ti shiiŋ be feti li yih yi lεkε li Nyɔ-o mɔɔ le dze, le bəniiŋ ni be pieti be kε. Ntee bəŋ cheεŋ cheεŋ le be kεmε baa kinsomfu ki bee kituŋ.

* **5:46** Bəniiŋ bε kundi kiŋwaati bani bəniiŋ tε ɻŋiŋgi le be nuun bəniiŋ bε bifi.

³ Se nuuŋ le, mfi wu o nyee ffee li wi wu kifoo li, kiiŋ o ni fe le kibene ko ki kimese kee ffee fi ki kigøŋe feti ke.

⁴ Beddeeni, nya ya ni yi nuuŋ le munyiikø li, Baa wa wu ti ḥingi biee bi be feti le munyiikø li se soon we.

*Ntiife kii nlékε li Nyɔ-o
(Luk 11:2-4)*

⁵ Mfi wu ne leki li Nyɔ-o, ne fe ke si beniin be nimi-i ti feti ke. Be ti kɔŋgisi nlemε li yih yi nlékε li Nyɔ-o, mao le dzé ntase be se leki li Nyɔ-o, le beniin se ḥej be. Ntee beŋ cheeŋ le be keme baa kinsomfu ki bee kituŋ.

⁶ Se nuuŋ le, mfi wu o weki le o lækε li Nyɔ-o, o le le yi-ih lenti, o beŋe kigoo o se leki. Baa wa wu nuuŋ le munyiikø li, Baa wa wu shiin ḥingi biee bi o feti le munyiikø li se soon we.

⁷ E ne tuu leki li Nyɔ-o, kiiŋ ne ni ne yoomfi si beniin be ti kii yε Nyɔ ke ti shiin be feti le ke. Be ti feti le be beechi le be gii be woo nlekε li Nyɔ-o wu be kii jé yibe yeti ḥge.

⁸ Kiiŋ ne ni ne nuuŋ si be ke. Ne kee le Baa wunε kiiŋ ffee fi ne weki kituŋ ne meen saa fi ki bii ke.

⁹ Ne kemi le ne ni ne leki li Nyɔ-o ni:

‘Baa wuseŋ wu nuuŋ liboo,
fere beniin ni be guundi bukoon bwo,

¹⁰ o fe le bumføŋ bwo be,

o fe le ffee fi o kɔŋgisi ni fi nuuŋ laaqkwiiŋ si fi nuuŋ liboo.

¹¹ Nyε bee bijinε bi beŋ.

¹² O feeki bee bibifi bisen,

si tè gii ti fekisi bibifi bi beniin bamu feti li bee li.

¹³ Kiiŋ o ni chinε le te le li mɔnchε-ε ke.

Fi bee li tsan̄ yi wi wu bifi wε-ε.* [Bumfəŋ nuuŋ bwo, buŋga nuuŋ bwo, bunəŋa nuuŋ bwo mfi kwi ma nsiŋ. Gεε fi nuuŋ le.]†

14 Nε kεε le ε nε fekisi bibifi bi bəniiŋ bamu feti li be-en̄, Baa wunε wu nuuŋ liboo se ni fekisi binε tε.

15 Se nuuŋ le, ε nε fekisi yε bibifi bi bəniiŋ bamu feti li be-en̄ kε, Baa wunε tε feeki tε bibifi binε kε.

Ntiifε kii njiru biee bijε

16 Mfi wu nε jiti biee bijε, kiiŋ nε ni nε bichi fuyaas si bəniiŋ bε nimi-i tι feti kε. Be tι suuti fε lii fε bee li mfi wulu-u, le bəniiŋ se ηεŋ le be jiti baa biee bijε. Nse ntiitəo li be-en̄ cheεŋ le be kεmε baa kinsomfu ki bee li nshε yini-i kituŋ.

17 Se nuuŋ le, mfi wu o jiti biee bijε, o tsootse yi ya, o fwa bushi bwo,

18 bəniiŋ se tε kεε le o jitəo biee bijε kε, Baa wa wu nuuŋ le munyiikəo li ni ηin̄gi. Baa wa wu tι ηin̄gi biee bi bəniiŋ feti le munyiikəo li se soon̄ wε.

Ntiifε kii bulofu

(Luk 12:33,34)

19 Kiŋ nε ni kiri bulofu bunε laanjkwiiŋ fε nuuŋ shee kaan̄, maŋgere kəo, məo fε beyi nuuŋ be bondε be lε be yi kε.

20 Kiri yεεŋ bulofu bunε nuuŋ li kwεεŋ wu liboo li, fε shee nuuŋ tε kaan̄ kε, bε fε maŋgere nuuŋ tε kəo bu kε, məo bε fε beyi nuuŋ tε naa bondε le be lε be yi kε.

21 Nε ni nε kii le fε wi kiri bulofu bwēe fe, ε nεε fe fε shéŋ yee gii yi ni yi nuuŋ.

* **6:13** Biŋwaati bi fichi bimu kəmi feni le, “Buu bee lε bibifi lenti.”

† **6:13** Biŋwaati bi fichi bimu bi bε tε saa bε tsεε jε yi Nyɔ le kəmi yε kin̄kε kini le kε.

*Kin'wofu ki li wi-i bwiŋ
(Luk 11:34-36)*

²² Lisi cho nuuŋ lambo li yi ya-a. Bεdeεni, ε lisi cho wuutəo, ke yi ya chichi yisε yee be kin'wofu.

²³ Se nuuŋ le, ε lisi cho kwi, ke yi ya chichi yisε yee be kijibε. Ε kin'wofu ki wi-i dza ki to kijibε, se kijibε kilu gbeεŋ ki nuuŋ niŋ?

*Nyə bichi le beniŋ bee li
(Luk 16:13; 12:22-31)*

²⁴ Wi nuuŋ te niŋ li bεte bikoo li bεfε ke. Ε nindi lε, ke gii ni baanini wumu, kəŋgisi wumu, gii ni wuki li wumu ŋge, te dzə wumu wε li fhee li ke. Nε nuuŋ ne te niŋ li Nyə-ɔ le ne tuu ne niŋ li kwa-a ke.

²⁵ Bεdeεni, ntitəo li be-en le kiiŋ ne ni ne buki yi kii ntse wunε laa, ne gii ne ji la, məo laa ne gii ne woŋ la, məo nuuŋ kii yi yinε laa, ne gii ne lii la le ke. Ntse wu wi yεki neε biee bijε, yi yi wi yεki neε ndú ni?

²⁶ Bichε yeeŋ ne ŋεŋ si muniiŋ mu jiindi liwe. Mu ti tɔyi yε, mu ŋ'wechi yε bijine le mu banchε mu gεε li bigɔənu ke. Se nuuŋ le, Baa wunε wu nuuŋ liboo nyεki neε mu. Bεdeεni, ne yεki yε muniiŋ muni ni?

²⁷ ε noo le be-en lenti wu buki yi wu nuuŋ tondε mfi mumkpaŋ li ntse we-e?

²⁸ Nε se buki yi kii ndú le la? Bichε yeeŋ ne ŋεŋ si bεflaabε be kuu libuka ti nindi yε, ke le be taa ndú kii yi yi be ke.

²⁹ Nεε le ntee beŋ le məo nuuŋ Mfəŋ Salimu li bunəŋa bwēe buchu bu gii tε kəmi ti mεenə saa ki chuumε ke yi yee be ndú le kəchε bujəŋ bu flaaba wumu-u ke.

³⁰ ε Nyə ti chuumini kitəo ki kuu libuka, kitəo ki kuu bεŋ, ε bo fwaa be kukε ki fetaaŋ, yi gii se lee

ki chuumε kε benj bε ndú yi yaa ki ni? Hooo benj bəniŋ bε kəmi kimbeenche kintəŋ bani!

31 Bədəeni, kiiŋ nε ni ne buki yi nε kwenŋgi laa nε gii nε ji la, nε woŋ la, kε nε gii nε lii la li yi yinε le kε.

32 Biee bini bichu nuuŋ bi bəniŋ bε nuuŋ yε Bejuu kε ti shiin be giki bufii li bi-i. Nε kεe le Baa wunε wu nuuŋ liboo kiiŋ le nε weki baa biee bini bichu.

33 Saa yeeŋ nε gεe bufii bunε nuuŋ li bumfəŋ bu Nyɔ-ɔ kwε bε li biee bi nuuŋ tsaaŋ lε yi-i lii, yi se tonde biee bini bichu li be-eŋ.

34 Fi se fiee le, kiiŋ nε ni nε bakini kii fwaa kε. Mbakinε kii ffee fi fwaa, nuuŋ fwaa. Ngε wu li jobε kəchε nεe nuuŋ li jobε chilu-u chεe.”

7

*Kiiŋ wi ni səki kiŋge ki wumu-u kε
(Luk 6:37-38,41-42)*

1 “Nε saa kε biŋge bi bəniŋ bamu-u kε, ε fi nuuŋ lε, Nyɔ te saa te kine kε.

2 Ne kεe le dze yi nε səki kiŋge ki wumu-u, ε nεe yi yi Nyɔ gii yi saa te kine le. Fiee fi wi fichini ffee le nyε li wi-i ε fi fi Nyɔ gii naa yi fichε le yi se nyε li mwε-ε te.

3 Fi geenj fiɔɔ ŋiŋgi sheenj yi kwiŋ yi nuuŋ ŋwaana lε lii, o se te ŋεŋ kinjkəsi ki kwi-inj ki nuuŋ lε lii ya kε?

4 Kε fi geenj fiɔɔ nuuŋ o tee li ŋwaana le ‘ŋwaanε bε mbuu sheenj yee le wεe lii,’ o te ŋεŋ te kinjkəsi ki nuuŋ wεe le lii kε?

5 Wε wi wu nimi! Saa buu ko ki nuuŋ wε le lii o se bəseyi o ŋεŋ sheenj yi nuuŋ ŋwaana lε lii, o se buu.

6 Kiiŋ nε ni dzəo ffee fi Nyɔ-ɔ nε nyε li bwí kε. ε nε fe le, yi fiiki yi numε benj. Kiiŋ nε ni dzəo fincha fi

waan̄ nε nyε li dziin̄ li kε. Ε nε fε lε, yi bε yi dεnchε beŋ bε bikaa.”

*Nε biiti, nε wεki, nε kundi
(Luk 11:9-13)*

⁷ “Nε biiti yεεŋ, Nyɔ gii yi nyε beŋ. Nε geendi yεεŋ, Nyɔ gii yi doonchε beŋ. Nε kundi yεεŋ kigoo, Nyɔ gii yi gwiyε li be-en̄.

⁸ Nε kεε le wi kwikwi wu biiti, gii kεmε, wi kwikwi wu wεki, gii ηεŋ, wi wu kundi kigoo bε gii bε gwiyε li mwε-ε.

⁹ Ε noo li be-en̄ linti wu ηwani bii wu bunεεŋ, se tuu nyε wu nuuŋ tεtε?

¹⁰ Kε wu bii wu nsuuŋ, tuu nyε wu nuuŋ yɔ?

¹¹ Ε beŋ bε nuuŋ bεniiŋ bε bifī ti kii si bε nyεε biee bi dzeen̄ li bɔɔŋ bεnε, Baa wunε wu nuuŋ liboo lee ki nyε kε biee bi dzeen̄ li bεniiŋ bε biiti li wuu yεki si nε nyεε lε ni?

¹² Fi se fιεε le, fιee fi nε kɔŋgisi le bεniiŋ fε li be-εŋ, ε nεε fi fi nε nuuŋ nε ni nε feti tε li bee, kifε fini fιεε fιee fιchu fi kiŋwaati ki bεnchi bε Mɔɔsε mɔɔ Biŋwaati bi bεntomfɔŋ bε Nyɔ-ɔ tiifi.”

*Fween̄ wu mbaŋ wu kimfasε mɔɔ wu mgboon̄
(Luk 13:24)*

¹³ “Lε yεεŋ nuuŋ lε fween̄ wu mbaŋ wu nuuŋ kimfasε-ε, kifε fween̄ wu nuuŋ mgboon̄ bε dze yi nuuŋ tsεkε, giŋgi nuuŋ fε be gii be la bula, bεniiŋ se lii baa le yi-i ηge.

¹⁴ Nε ni nε kii le fween̄ wu mbaŋ wu kimfasε, bε dze yi tεemi nuuŋ yi giŋgi fe ntse wu kimakε-ε. Bεniiŋ bε ηiŋgi yi baa niij.”

*Si nuuŋ wi kεε bεntomfɔŋ bε nuuŋ yε bε Nyɔ-ɔ kε
(Luk 6:43,44)*

15 “Nε dzeti yεεŋ mfi kii bεniiŋ bε yεŋgi le be baa bεntomfəŋ bε Nyɔ-ɔ. Be bεe lε be-eŋ be yεŋgi le be baa nshóŋŋ, se nuuŋ le, be nuuŋ bεmbəəŋku lenti bε yεŋgi si nshóŋŋ.

16 Nε gii ne kεe be nuuŋ li biŋge bi bee nεe si bε ti kii kiti nuuŋ li montaaŋ mu woŋ li kiti kilu-u lε. Nuuŋ bε kɔ montaaŋ mu lembee li bifafu ni, kε nuuŋ bε kɔ montaaŋ mu ‘fi-ig’ li kiti ki biaaŋ ni?*

17 Fi fiee le kiti ki dzeenj kichu ti wundi montaaŋ mu dzeenj, kiti ki bifi wundi montaaŋ mu bifi.

18 Nuuŋ kiti ki dzeenj tε woŋ montaaŋ mu bifi kε. Fi nuuŋ tε le kiti ki bifi nuuŋ tε woŋ montaaŋ mu dzeenj kε.

19 Kiti kichu ki wundi yε montaaŋ mu dzeenj kε, bε gii bε wa ki bε tɔŋ fetaaŋ.

20 Fi fiee le, nε gii ne kεe bεniiŋ bε binsεe le belu nuuŋ li biŋge bi bee.”

(Luk 13:25-27)

21 “ɛ wi kwikwi wu teenyi mi le, ‘Taa, Taa’, wu gii lε li bumfəŋ bu liboo li kε. ɛ nεe wi wu feti ffee fi Taa wu nuuŋ liboo kɔŋgisi.

22 Gii be bo jobe chi nsaa wu kimerise, bεniiŋ ŋge gii be ni be biiti li mi-i laa, ‘Taa, Taa, tε tε laŋini bεntoŋ bε Nyɔ-ɔ li bukooŋ bwo-o, tε bushi bəəŋ bε kinkundi-i li yi yi bεniiŋ li bukooŋ bwo-o, tε feti nεe mao bintewa bi biee lε li bukooŋ bwo-o ni?’

23 Nse ntuu ntee li bee le, ‘Nti mεεŋɔ nsaa ki kεe kε bεŋ kε. Dzatsε yεεŋ mi lii bεŋ bεniiŋ bε nuuŋ tε biee bεnchi bε Nyɔ-ɔ kε.’”

Wi wu ŋgwanu wu kεmi bufii bε wu nuuŋ kibere
(Luk 6:47-49)

* **7:16** Montaaŋ muni nuuŋ mu bε jii.

24 “B_εdεεni, wi kwikwi wu wuki j_ε yεη yini, feti si yi tiiti wε si wi wu bufii wu t_ε gwaŋ yih ye li kimba-aij.

25 Le dzaanj we, dzóo yisε, mbaandze ka ju yih yilu, se nuuŋ le, yih yilu ba ki kemε kε, kife t_ε fε kimfoo kilu li kimba-anj liwe.

26 Se nuuŋ le, wi wu wuki j_ε yεη yini t_ε fε si yi tiiti kε, kε mwe wε nεe si kibere ki wi-i ki t_ε gwaŋ yih ye nuuŋ li mfwe-ε.

27 Le dzaanj we, dzóo yisε, mbaandze ka, ju yih yilu, yi kemε, yi we likwiiŋ chichi bε chiiŋ ni guuu.”

Nwaani buŋga bu ntiife bu Jiso kemi

28 Le Jiso tee be biee bini bichu mεeshi, wa t_ε kintutu ki bεniiŋ lε kilu kii ntiife we,

29 kife t_ε gii tiifi si wi wu kεmi buŋga bu ntiife. T_ε tiifi yε si bεniiŋ bε bee bε ti tiifi bεnchi bε Nyɔ-o t_ε shiiŋ be tiifi kε.

8

Jiso wɔnchε wi wu chigəŋ chi nəŋja

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Jiso t_ε dza li ɳkumε-ε bɔɔ, kintutu ki bεniiŋ lε kinəŋja banchε ki biki wu.

2 Fi se ka le wi wumu wu t_ε gendi bε chigəŋ chi nəŋja, t_ε dza be ton nún Jiso limfwe tee li wuu le, “Taa, nuuŋ o wɔnchε mi ni ɳ'wuuti, o kɔŋgisi lɔɔ.”

3 Jiso dza nεeki kibεnε, koŋ li wuu, tee le, “Nkɔŋgisɔɔ, temi o ni o wuuti.” Mfwaa mumkpaŋ, chigəŋ chi nəŋja chilu biee chi ma li wuu bwiŋ, to waanj.

4 Jiso se chiinse li wuu le, “Biche, kiiŋ o ni tee li wi-i kε. Si fi nuuŋ ni, gεnε o doonchε yi ya nuuŋ li te muntofi-i, o nyε nya yi Mօoſe tè tee le wi kəmī le nyε, le doonchε li bəniŋ li le wu təməo li chigəŋ chini wu to waan.”

Jiso wənchε ηwaŋ wu nimε wu te kikoo ki bəniŋ bε nchi-i
(Luk 7:1-10)

5 Jiso dza gεεŋ le li kiton ki Kapanu-un, te kikoo wu bəniŋ bε nchi-i wumu bε ηεŋ wu sungi bə li wuu tiiti le, **6** “Taa, ηwanεŋ wu nimε giməo li yih ε ηgwε kəo wu.”

7 Jiso tee li wuu le, “Ngii mbε ŋ'wənchε wu.”

8 Se nuuŋ le, te kikoo wu bəniŋ bε nchi-i wulu tuu li Jiso le, “Taa, mεεŋə ki kəchε kε wi wu o nuuŋ o bε li wuu yi kε. Yore nεe nuuŋ jε kwaa, ηwanεŋ wu nimε temi.

9 Mi ŋ'we tε lε bunja bu wi wumu ləkwiiŋ, bəniŋ bε nchi-i nuuŋ tε lε mi-i ləkwiiŋ. Mbεε ε mi nt ee li wumu le, ‘C giŋgi,’ mwε gεεŋ, ε mi nt uu mi nt ee li wumu le, ‘Bε,’ mwε bε. ε mi nt ee tε li mfwa wε-εŋ le, ‘Fεrε fini,’ fe nεe tε le.”

10 Le Jiso woo ffee fi wu tee, wa tε wu. Kween li bəniŋ bε tε biki wu baa le, “Ntee beŋ chεεŋ le, mεεŋə saa ki ηεŋ məo nuuŋ wi mumkpanj wu Iselεε wu gεε ηwaani yini shéŋ li mi-i ni kε.

11 Ntee beŋ le, bəniŋ ŋge gii naa be dza bimbe bichu mbεεchε le jobε teti ŋgənu mbochu le chi sechi, be ni be bεε be shiiti be jii biee be bε chaa bənε, Abraham, Adzi məo Yakə li kwεεŋ wu Nyɔ-o wu liboo li,

12 se nuuŋ le, bəoŋ bε li kwεεŋ wulu kibεε bε gii bε ləŋ be li kijibε-ε ləkuuŋ fε be gii be ni be dii be jii ηgesi.”

13 Si Jiso tè yø le, biee tee li te kikoo wu bəniiŋ bε nchi-i wε le, “Nuuŋ o gεεŋ fio, si o bee o gεε shéŋ li mi-i ni, fi ka nee be wε le.” Le tee le, ηwanj wu nime wu te kikoo wu bəniiŋ bε nchi-i wulu biee təmi nee li mfi wulu-u.

Jiso wənchε bəniiŋ bε chigə-əŋ ηge

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Jiso tè dza gεεŋ le li Pita yih, ηεŋ si mwεsε Pita gimi gendi bε kiŋkeŋkε.

15 Jiso koŋ li kibεnε kee li, kiŋkeŋkε kilu se biee ki chikε, dza we biche ftee Jiso ji.

16 Le ni nuuŋ le fəmfo-o, bəniiŋ bεε bε bəniiŋ ηge bε bəoŋ bε kiŋkundi-i tè gii be ηwεki bε be le Jiso-o. Bεchi buushi fiana yi tii yilu nuuŋ nee bε je yi lewa kwaa. Se wənchi bəniiŋ bεchu bε tè gendi.

17 Fi bε fi kəchε si ntomfəŋ wu Nyɔ wu Εsaya tè saa wu tee le, “Wu tsaakɔ̄ bε ntənyε bεsεŋ, wu too chigəŋ chisεŋ.”

Bεŋge bε wi wu biki Jiso-o

(Luk 9:57-62)

18 Le Jiso tuu ηεŋ si kintutu ki bəniiŋ le kinəŋa bančε li wuu lichiŋ, tee li bəoŋ bee bε kintutu-u le, “Tε lenchi libε chini tε gεεŋ luwiŋ ləo.”

19 Wi wumu wu tè tiifi bənchi bε Nyɔ-ə biee kiŋgi tee li Jiso le, “Wi wu ntiife, ηgii ni mbiki wε məo o giŋgi feŋ le.”

20 Jiso tuu li wuu le, “Bijinu kεmi ntuuŋ yi bi, muniiŋ mu jiindi liwe kεmi yih yi mu, se nuuŋ le, Νwanewi kεmi yε məo fε nuuŋ gεε kikoo kee fe kε.”

21 Wi we wu kintutu wumu tuu tee li wuu le,
“Taa, gεε mi nsaa ḥgεεη ndiiyε taa kwε nse ni mbiki
wε.”

22 Jiso se tuu li wuu le, “O biki mi, gεε biŋkwi ni bi
diyi biŋkwi bi bee bi kwiyε.”

Jiso waŋ mfiee

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Jiso gεεη le le ḥgo-o, baoŋ bee bε kintutu-u biee
tε wu le.

24 Fi ka le, mfiee yi tεemi yimi tε taa yi dza yi
bεchi le libε chilu-u yi ndungi dzao yεki, yi leki le
yi yise le ḥgo wulu. Si fi tε keti le, Jiso tε liiti freee.

25 Baoŋ bee bε kintutu-u se gεεη be kaaŋgi wu be
tee le, “Taa, fi bee, tε kwii baa.”

26 Se kaaŋgi tee li bee le, “Hooo bεniin bε kim-
beenchε-ε ki sendε-ε. Ne chendi la?” Le tee le, se
dza we waŋ mfiee yilu mao dzao yi nyora yε, se yi
chike ni nshiiŋj.

27 Bimfimu wonde bεniin bεlu ni katara. Be tee
le, “Nwaani wuni wi nuuŋ wi wu la wu mfiee mao
dzao wuki li wuu ni?”

Jiso buu baoŋ be kiŋkundi-i li bεniin bεfe bwij

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Jiso lenchi bo kimbe ki bεniin bε Gadalan.*
Bike be bεniin bεfe ε baoŋ be kiŋkundi-i tε ḥwεki bε
be. Beniin bεlu tε bo le dzin yí be diyi bεniin le, be
bεndi yi ḥge si nuuŋ wi te mao ka le dze yilu-u ke.

29 Fi se ka le, be tε tuu be bεchi be wεndi lεwe ḥge
be tiiti le, “Nwanε Nyø, o wεki la li bee li? O bεε le o
nyε bee ḥge mfi meεη saa ki kɔchε kε ni?”

* **8:28** Biŋwaati bi fichi bimu teenyi le, “Gadalan, bimu le Gεlgεsεη.”

30 Ε kintutu ki dzíinj le kimu tè jii biee fe fεchij
ηgənəgəməo ki.

31 Bəəŋ bε kin̄kundi-i bεlu se lεke Jiso le,
“Mintemii, ɔɔ buu bee, ɔ tuumi bee tε gεεŋ te le
li dzíinj yεε.”

32 Jiso se tee li bee le, “Genε yεεŋ le.” Be se bo, be
gεεŋ be le li dzíinj yilu. Fi se ka le kintutu ki dzíinj
le kilu kichu tè bɔɔ li mbεmε wu ɳkumε-ε ki seri, ki
shee le libε chilu ki kwiyε li dzɔɔ.

33 Beniij be tè kiichi dzíinj yilu baa kifi be gεεŋ li
bintsii li, be tiiti ffee fichu fi ka bε beniij be bəəŋ bε
kin̄kundi-i tè nuuŋ li bee baa.

34 Fi se ka le kiton̄ kilu kichu tè tuu ki bo ki bε le
ki chiinj Jiso. Si be tè bε be ηεŋ wu le, be soonj bɔ li
Jiso le dza fε kintsi ki bee.

9

Jiso wənche wi wu ɳgwε tè kɔɔ

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Jiso le le ηgo-o, kaari lenchi gεεŋ li kiton̄ kee li.

2 Fi ka le beniij bamu tè bε bε wi wumu ε ɳgwε
kɔɔ wu, ε be too wu fε kida-aŋ. Jiso ηεŋ si beniij
bεlu gεε shénj li wuu, tee li wi wu ɳgwε tè kɔɔ wεe le,
“Nwanεŋ, kεmε shénj. Mi mfeekɔɔ bibifi bio.”

3 Fi ka le beniij bamu bε doonchi bənchi bε Nyɔ-
ɔ tè bεchi be ηuŋini bebe be tiiti le, “Wi wuni dzetɔɔ
kintsi ki Nyɔ-ɔ.”

4 Jiso kεε ffee fi be tè beechi, bii li bee laa, “Nε
kεmi bε mbeechε bε bifi li shénj yine ni kii la?

5 Ffee fi nuuŋ tsεkε li ntefu nuuŋ fi la? Ntefu li wi
wuni le mi mfeekɔɔ bibifi biee, mɔɔ le dza we ɔ ni ɔ
denŋgi le?

6 Se nuuŋ le, ɳgii mfε nε kεe le Nwanewi kεmi bun̄ga laaŋkwiŋ bu fekise bibifi.” Le tee le, biee tee li wi wu ɳgwε t̄ kɔ wεe le, “Dza we, o dzɔo kidan̄ ko o ni o giŋgi li yih.”

7 Mwε se dza giŋgi fekuun̄.

8 Le kintutu ki bεniiŋ le kεe ɳεŋ ffee fi ka, be kεmε chεnε, be bεchi be yɔonchi Nyɔ yi nyε ɳwaani buni bun̄ga li wiwo-on̄.

Jiso teen̄ Maacho

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Le Jiso dza fe le tuu ni den̄gi giŋgi, ɳεŋ wi wumu wu bε teenyi le Maacho, nuuŋ wi wu kundi kin̄waati, ε t̄ shee fe kintsii kee ki nime-ε. Jiso tee li wuu le, “O biki mi.” Biee dza we biki wu.

10 Jiso dza gεen̄ shee jii biee li Maacho yih, fi se ka le, bεniiŋ bamu ɳge bε t̄ kundi kin̄waati, mao bεniiŋ bamu bε bifi t̄ bε be shee be jii biee bε Jiso mao bεaŋ bee bε kintutu-u.

11 Le Befarasii ɳεŋ si bee be jii biee le, be bii li bεaŋ bee bε kintutu-u laa, “Fi geen̄ fi wi wunε wu ntiife jii biee bee bεniiŋ bε kundi kin̄waati mao bεniiŋ bamu bε bifi?”

12 Jiso woo si be bii le, tee li bee le, “Bεniiŋ bε teεmi ti wεki yε wi wu ntsi kε. Σ bεniiŋ bε gendi bε ti wεki wi wu ntsi.

13 Genε yεεŋ ne beeche ne ɳεŋ laa kinyi ki ffee fi bε tsεε Nyɔ tiiti le, ‘N'wεkɔ le bεniiŋ ni be keeti nshiŋ li bεniiŋ bamu-u, ɳ'wεki yε nuuŋ le be ni be feti muntofi li mi-i kε’, fi nuuŋ le la le? Ne kεe le mεεŋjø ki mbε kε le nteeŋ bεniiŋ bε nuuŋ tsaŋ kε. Mi mbεεŋ nuuŋ le nteeŋ bε bifi.”

*Bəniij bii kii njiru bije
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

¹⁴ Bəəŋ bə kintutu be Jəəŋ Nlisulidzəə le dza be bii li Jiso laa, “Fi geen fi bee Bəfarasii tuu jiti bije, bəəŋ bo be kintutu-u jiti ye te ke?”

¹⁵ Jiso tuu li bee le, “Nə beechee le bə nuun bə teen bəniij fə bugoo li, be gəeŋ be ni be nuun li nshiij li nyuŋ wutso məeŋ bə be ni? Mfi bəeə wu bə gii bə fi nyuŋ wutso wulu li bee, be se bəchee njiru bije.”

¹⁶ Wi nuun te dzo nshəŋge yi ndu yi fiŋ le taa kinjkonj ki fichi lu ke. E wu fə le, nshəŋge yi ndu yilu gii yi məeeshi yi gaamee kinjkonj ki fichi kilu, əgaaminə wulu tuu yaa wu bee saa nuun əkosi.

¹⁷ Fi se nuun te le wi nuun te dzo mbiij mə feŋ le gəe le kibeeŋ ki fichi-i ke* E wu fə le, mbiij mə feŋ məlu be əge, kibeeŋ kilu munchi ki shaanshe, mbiij məlu shooshe likwiij. Cheeŋ wulu wə le, bə kəmi le bə gəe mbiij mə feŋ nuun le kibeeŋ ki fe-əŋ. Bədeeni, mbiij məlu be kibeeŋ se ba nyəekii.”

*Kwəeŋ wumu koŋ li Jiso temi
Jiso yiimi əwanə wi wu nyəŋa wumu
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)*

¹⁸ Nee si Jiso tə məeŋ yeti li bee le, fi dza fi ka le wi wu nyəŋa wumu tə bə tonj nún wu limfwe ləke wu tiiti le, “Nwanəŋ wu kwəeŋ wə le kwe wa, bədeeni, bə nee o koŋ li wuu bə kibeeŋ ko kaari temi.”

¹⁹ Jiso se dza bee wu bəchee be giŋgi, bəəŋ bee bə kintutu-u biki wu te.

²⁰ Fi tuu fi ka tə le kwəeŋ wumu wu tə gəŋ bə chigəŋ chi bukəeŋ le biya yoofi ntsə bife tə dza bə Jiso le jiŋ koŋ li woon wu kinjkonj kee li.

* ^{9:17} Bejuu tə shiiŋ be nachə kibeeŋ ki mbiij le nuun bə dzi nyaŋ.

21 Si tè konj le, nuunj ε tè tee li shén yee li le, “Ε mi ηkonj mao nuunj li kiŋkonj kee li kwaa, kε mi ntεmωω.”

22 Le konj le, Jiso fiiki ηεŋ wu, tee li wuu le, “Naaŋ, kiŋ o ni cheŋ ke. Shén ya yi o gεε li mi-i fe yεε o temi kituŋ.” Neε li mfi wulu-u, kwεεŋ wulu biee temi.

23 Jiso gεεŋ fesi fe la wu wi wu nyøŋja wulu-u, ηεŋ bεniŋ be ti tengi teh yi kwe mao kintutu ki bεniŋ le fe. Kintsii kilu fuuti be kwe yi dε.

24 Jiso se tee li bee le, “Saŋge yεεŋ, ηwaŋ wulu mεεŋo ki kwi-i kε, liitωω.” Bεniŋ belu tè kee wu bu kefu.

25 Buu bεniŋ belu lεkuuŋ, se le gεεŋ li yih, kεmε ηwaŋ wulu li kibεnε-ε, ηwaŋ wulu se biee dza we.

26 Ntoŋ wu kii ffee filu se saŋge gεεŋ le kimbe ki kwεεŋ le kilu-u kichu.

Jiso gwiyε lii yi binyεε bifεεtu

27 Le Jiso dza fe yiŋ yilu-u tuu ni denŋgi giŋgi, binyεε bimu bifε, bi bunij dza bi dzεŋgi lewe ηge bi biki wu, bi tiiti le, “Nwanε kini ki Mfɔŋ Daafi-i, kɔɔ nshiiŋ be bee.”

28 Jiso gεεŋ le li yih, binyεε bilu biee wu lu, se bii li bi-i laa, “Ne benj baa le nuunj mfε ffee fi ne dii kii fi fini ni?” Be se benj le, “Inj Taa.”

29 Jiso se konj li lii yi bee, tee le, “Kii shén yi ne gεε li mi-i, fi nuunj le be benj.”

30 Lii yibe biee yi gwiyε. Jiso bøseyi chiinsε li bee, tee le, “Kii ne ni fe le wi kεε kε.”

31 Se nuunj le, be tuu be gεεŋ be biaki ntoŋ wu kii nimε chi Jiso-o wulu le kimbe ki kwεεŋ le kilu kichu.

Jiso wɔŋchε kibere

³² Si bəniiŋ bəlu tè dza be giŋgi lε, fi ka le bəniiŋ tè dza be bεε bε kibere kimu lε Jiso-o ε ɻwane kiŋkundi tè ɻwεki bε wu.

³³ Jiso se buu ɻwane kiŋkundi wulu li wi wulu-u, wi wulu se bεchi yeti. Kintutu ki bəniiŋ lε ɻεŋ lε, wa tε be, be se tiiti le, “Fini fiee ti mεεŋ fiee saa ki ka ke li kwεεŋ wu Iselεε wuni kε.”

³⁴ Se nuuŋ le, Bεfarasii tee fibee le, “Busəə bəəŋ bε kiŋkundi-i bani, nuuŋ bε buŋga bu mfəŋ wu bəəŋ bε kiŋkundi-i.”

N'weche yanŋo ɳge bəniiŋ bε ɳ'weche-ε se sendε

³⁵ Jiso dza denŋgi li bitoŋ bichu məə li bintsii li fenjisi li bəniiŋ li li yíh yi kintaashε yibee, tiiti tε nsa wu dzeen wu kii bumfəŋ bu Liboo. Si tè denŋgi lε, tè gii wənchi chigəŋ chichu.

³⁶ Le tuu ɻεŋ bintutu bi bəniiŋ lε, nshiiŋ kəə wu bε be, kifε be tè nuuŋ li ntənyε, wi se foo wu nuuŋ fi be, be nuuŋ si nsháŋ yi nuuŋ wi wu kiichi yi nsiŋ.

³⁷ Dza tee li bəəŋ bee bε kintutu-u le, “N'weche yanŋo ɳge, se nuuŋ le, bəniiŋ bε ɳ'weche-ε baa niij

³⁸ Bεdeeni, leke yεεŋ li Nyɔ-ɔ le Taa wu Te wε tuumi bəniiŋ bε ɳ'weche-ε liwε wee li.”

10

Jiso teen bəəŋ bee bε kintutu-u bε yoofi ntsə bεfε (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Dza teen bəəŋ bee bε kintutu-u bε yoofi ntsə bεfε baa, be bε. Nyε buŋga li bee bu buushe fiana yi tii li bəniiŋ li məə bu wənchε chigəŋ məə ntənyε kwikwi.

² Maan̄ mεŋkoŋ mε bəəŋ be nto-oŋ bε Jiso bε yoofi ntsə bεfε bəlu: Wu ɻkosí tè nuuŋ Simu wu bε

teenyi le Pita, bε Andolo wu ηwaani. Bamu tè nuuŋ Jeenj wu ηwane Dzebedii bε ηwaani wu Jœøj mœ

³ Fili bε Batolomu, Tome bε Maacho wu tè kundi kinwaati, Jeenj wu ηwane Afiyus, Tajø bε

⁴ Simu wu tè nuuŋ wi wu kintutu ki Besilə-ɔ * bε Judas Iskaliyø wu tè kabø Jiso.

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Jiso tonj benniij bε yoofi ntsø bεfε bani, tee li bee le, “Ε ne giingøo kiiŋ ne ni gεεŋ fe kintsii ki nuuŋ yε ki wi wu Bejuu le ke. Kiiŋ ne ni gεεŋ li bintsii bi benniij bε Samaaria ke.

⁶ Genε yεεŋ nuuŋ fe bøøŋ bε Iselæe bε tè layε si bøøŋ bε nsháøŋ le.

⁷ Ε ne gεεŋ ne tiifi be ne tiiti le, ‘Bumføŋ bu liboo bwεε tsæktsækε.’

⁸ Ne wənchi benniij bε gendi, ne yimisi yεεŋ benniij bε kwiye, ne wənchi yεεŋ benniij bε kemi chigøŋ chi nøøja, ne busi yεεŋ te bøøŋ bε kinckundi-i li yi yi benniij li. Mi nyøø buŋga li be-enj li yee li. Genε yεεŋ te ne ni ne fii benniij lu li yee li.

⁹ Ε ne giingøo, kiiŋ wi ni dzøø kwa litinj ke, mœ nuuŋ kwa wu nyøøja mœ nuuŋ wu ηkwεŋ mœ nuuŋ wu sendε si la le ke.

¹⁰ Kiiŋ wi ni dzøø babi ke. Kiiŋ wi ni dzøø ndú fieetu mœ nuuŋ bikpø bimu mœ nuuŋ kimbaaq ke. Ne kee le wi wu nimε kemi le ni jii fe kintsii kee ki nindi-i.

¹¹ Ε ne gεεŋ ne le li kito-oŋ, mœ nuuŋ fe kintsii li, ne gøøŋ ne ηεŋ wi wu køchε, ne tsi bε wu nsiiŋ gεεŋ bo jobε chi ne dzeti fe.

¹² Ε ne gεεŋ, fe ne lii li yih, ne yesi yih yilu.

* **10:4** Besilə tè nuuŋ bejuu be tè teendi kwεεŋ, be gwii le be buu yi yibe li ηge-ε, li tsanj yi benniij bε Lo-om.

13 Ε yih yilu kɔchɛ, mbɛɛŋgii wunɛ bɛ li yih yilu-u. Ε yih yilu mɛɛŋ ki kɔchɛ ke mbɛɛŋgii wunɛ kaari wu to li be-eŋ.

14 Ε wi faan̄ mfie beŋ, ke le wuki yɛ fiee fi nɛ tiiti kɛ, mfi wu nɛ buti li yih yilu-u, ke li kiton̄ kilu-u, nɛ kachɛ kibon̄ ki bee li bikaa binɛ-ɛ.

15 Ntee beŋ chɛeŋ le, bu jobe chi nsa wu kimɛrisɛ Nyɔ gii yi kɔɔ nshiiŋ li kiton̄ ki Sɔdɔŋ be ki Gɔmɔra yɛki kiton̄ ki kee yɛ.

*Bɛŋge bɛ bɔɔŋ bɛ nto-oŋ bɛ Jiso-o
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)*

16 Yikɛ yeeŋ nɛ woo, ntundɔɔ beŋ le nɛ geeŋ si nsháŋŋ li bembɔɔŋku-u linti. Bedeeni, ε nɛ deŋgɔɔ, nɛ kemi bufii si yó, nɛ nuuŋ nyɛkii si bibimu.

17 Mfi wu nɛ deŋgi, nɛ dzeti yeeŋ mfi bɛ benniŋ. Nɛ kɛe le bɛ gii bɛ nyɛ beŋ li tsan̄ yi benniŋ bɛ sek̄i bensa-a. Be fiaamfie beŋ li yíh yibe yi lɛke li Nyɔ-ɔ.

18 Be gii be kwachɛ beŋ be geeŋ bɛ beŋ li ɲgɔmina-a limfwe, mɔɔ li bɛmfɔ-ɔŋ limfwe kii mi, le nɛ se yɔ li bee mɔɔ li benniŋ bɛ nuuŋ yɛ Bejuu kɛ-ɛ kii mi.

19 Ε be nyɛ beŋ li bee lɛ, kiiŋ nɛ ni nɛ mbeechi laa nɛ gii nɛ geeŋ nɛ tee le la, ke le dze yi la le kɛ, kifɛ Nyɔ gii yi nyɛ beŋ fiee fi nɛ gii nɛ tee li mfi wulu-u.

20 Ε beŋ nɛ gii nɛ yɔ kɛ. Ε fiana yi Baa wunɛ yi gii yi yɔ li bimfimu binɛ-ɛ.

21 Wi gii dzɔɔ ɲwaani nyɛ le bɛ wo, te ɲwaŋ dzɔɔ ɲwani nyɛ bɛ wo. Bɔɔŋ gii be dza tɛ be ni be biindi bikaa lɛ bɛt̄ee bɛ bee lɛjɪŋ, be ni be feti le bɛ woyɛ be.

22 Beniij b̄echu gii be ni be baanini bej kii bukooŋ bweŋ. Se nuuŋ le, wi wu gii kaŋ shéŋ nsiŋ ḡeŋ bo fe kimerise-ε, gii naa b̄one.

23 Mfi wu beniij biindi bikaa l̄e benε jin̄ fε kintsi kimu-u, ne kifi ne ḡeŋ fe kimu-u. Ntee bej cheŋ cheŋ le, nuuŋ ne te dende biton̄ bichu bi Iselęę Nwanewi se naa be kε.

24 Ne kεε le ḥwaŋ wu laanchi ti yεki yε wi we wu ntiife kε, nee si ḥwanę nime ti yεki yε te kikoo we kε.

25 Fi fiee nee bujɔŋ le ḥwaŋ wu laanchi kiŋwaati nuuŋ nee nuuŋ si wi wu tiifi wu, ḥwaŋ wu nime nuuŋ nee te nuuŋ si te kikoo we. Ș be teenyi te yih le Beesebu, be se tuu be teen̄ b̄oŋ bee bukooŋ bu bendi yi bu yεki buni ni?

(Luk 12:2-7)

26 Beđeeeni, kiiŋ ne ni ne ch̄endi wi kε. Ne kεε le fiee fimu nuuŋ yε lu fi be baanyε fi gii naa fi ba mbochu fe waan̄ nsiŋ kε. Fiee nuuŋ yε te lu l̄e munyiikɔ̄ li fi be nuuŋ te naa kεe fi nsiŋ kε.

27 Fiee fi ntiiti li bej butuu, ne tiiti fi li b̄eniiŋ li fenshaaŋ. Fi mi ntee bej l̄e ntsooŋ li, ne dzaaŋ fi nuuŋ fe kigɔ̄ ki yi-ih.

28 Kiiŋ ne ni ne ch̄endi b̄eniiŋ be nuuŋ be wo nuuŋ nyaŋ yi li bwiaŋ kwaa, be te wo fiana yi wi kε. Cheŋ yεεŋ nuuŋ Nyɔ̄ yi nuuŋ yi lεε fiana yi wi, be yi yee chi fe wi wu duti nyimu nsiŋ.

29 Be ti kabini nee munchaandi mumfεεŋ li fi nini kwaa ni? Se nuuŋ le, nuuŋ fimumkpaŋ te we fekwiaŋ Baa wunę ḥkeε fe nsiŋ kε.

30 Li be-εŋ, Nyɔ̄ fa yε yi chichi yi nuuŋ bej li fa.

31 Kiiŋ ne ni ne ch̄endi kε. Ne yaa baa mun-

chaandi kiŋga ŋge.

(Luk 12:8-9)

³² Beđeeñi wi kwikwi wu beŋ le bəniiŋ lii le kii mi, ke ŋgi naa beŋ te mwε li Baa wεŋ wu nuuŋ liboo li limfwe.

³³ Se nuuŋ le, wi kwi wu faaŋ mi li bəniiŋ li limfwe, ke ŋgi naa faaŋ te wu li Baa wεŋ wu nuuŋ liboo li limfwe.

Jiso tɛ bε bε buga

(Luk 12:51; 14:26-27)

³⁴ Ne beeħe ke le mi mbeeð nuuŋ bε mbeeŋgi li nshε yini ke. E fieε ye fi mi mbε kii fi ke. Mi mbeeð nuuŋ bε dzinj.

³⁵ Ne keε le mi mbeeð nuuŋ le mfε le ŋwaŋ wu nyuŋ ni gwii bee tee, wu kwεεŋ ni gwii bee ni, kwεε ŋwaŋ ni gwii bee ni nyumi.

³⁶ Beniiŋ bε mbani bε wi-i gii ni nuuŋ neε bəniiŋ bee bε li wuu yih.

³⁷ E wi kəŋgisi tee ke ni yεki mi, ke mwε mεεŋjø ki kəchε ke le ni nuuŋ wi wεŋ ke. Wi wu kəŋgisi ŋwani wu nyuŋ ke wu kwεεŋ yεki mi, ke mwε mεεŋjø ki kəchε ke le ni nuuŋ wi wεŋ ke.

³⁸ E wi mεεŋ ki too ke kintaanj kee le ni biki mi ke, ke mwε mεεŋjø ki kəchε ke le ni nuuŋ wi wεŋ ke.

³⁹ E wi bachi yi yee, ke mwε gii lεε yi. Se nuuŋ le, wi wu lεε yi yee kii mi, ke mwε gii kεmε ntse wu kimakε.

(Mak 9:41)

⁴⁰ E wi fi beŋ, ke mwε fio te nuuŋ mi. Wi wu fi mi, ke mwε fio te nuuŋ wi wu tonj mi.

⁴¹ E wi fi ntomføŋ wu Nyɔ, kifε mwε kii le ε Nyɔ yi tonj wu, ke mwε gii kεmε kinsomfu, ki Nyɔ suundi bəniiŋ bee bε ntonj lu. E wi fi wi wu tsaaŋ, kifε mwε

kiiə le mwə nuun wi wu tsaaŋ, kε mwə gii kəmə kinsomfu ki Nyə suundi bəniŋ bee bε tsaaŋ lu.

⁴² Ntee beŋ cheŋŋ le, ε wi nyə məo nuun fika fi dzəo yi tsəəŋ lε li wi mumkpaŋ li kintutu ki bəniŋ bε ntəŋ bε ntəŋ banı, kifε mwə kiiə le nuun wi wəŋ wu kintutu, kε mwə nuun tε ləe kinsomfu kee kε.”

11

*Jəəŋ Nlisulidzəo toŋ bəəŋ bee bε kintutu lε Jiso-o
(Luk 7:18-35)*

¹ Le Jiso məeshi tifi bəəŋ bee bε kintutu bε yoofi ntso bəfε baa, biee dza fe tuu deŋgi li bintsii bi fe tiifi bəniŋ fenjisi məo nton wu dzeen.

² E li mfi wulu, wu Jəəŋ Nlisulidzəo tε nuun li yih yi ncha-a. Se dza woo kii biee bi Krai tε feti, biee toŋ bəəŋ bee bε kintutu-u le be gεεŋ,

³ be bii li wuu laa, ε wu, wu tε nuun le gii bε wε, məo bε ni bε ni təŋgi wumu le?

⁴ Be gεεŋ be bii, Jiso tuu li bee le, “Kaari yεεŋ nε gεεŋ nε tee Jəəŋ, biee bi nε woo bε bi nε ηεŋ.

⁵ Binyee ηεŋ biee biee kituŋ, binkeře deŋgi biee tsaaŋ, bəniŋ bε gendi bε chigəŋ chi nəŋa temi baa kituŋ, binchiinchi wuki biee biee, bəniŋ bε kwiyε kaari baa be yŋ, be tuu be fenjisi nton wu dzeen wu wu Nyə li bəniŋ bε kifoo le.

⁶ Tee yεεŋ tε wu le kinεetinε ki nəŋa kεε ki wi wu mεεŋ ki mεŋe ke mi kε.”

⁷ Le bəəŋ be Jəəŋ le bε kintutu-u baa dza, Jiso tuu bεchi tiiti li kintutu ki bəniŋ lε, kii Jəəŋ biiti laa, “Nε tε shiin nε buti nε giŋgi libuka le nε gεεŋ nε ηεŋ nuun la? Kitəo ki mbaandze kεti ki sεεsi ni?”

8 Ε tè nuuŋ yε le kε, ne tè buti ne giŋgi fe le ne ḥεŋ la? Ne tè giŋgi le ne ḥεŋ wi wu tè chuumε ndú yi shaan̄ ni? Yike yeeŋ ne woo, benniŋ be ti chuumini ndú yi shaan̄ ti nuuŋ nuuŋ le bentɔ-ɔ.

9 Ε tè nuuŋ yε le kε, ne se tè buti ne giŋgi le kii la? Le ne geeŋ ne ḥεŋ ntomfəŋ wu Nyɔ ni? Iiŋ, ntee beŋ le ε wi wu yeki ntomfəŋ wu Nyɔ.

10 Ε wu, wu be tè tsεε kii wu, Nyɔ tiiti le,
‘Yike yeeŋ ne woo, ḥgii ntuumi wi weŋ wu nton̄ ni
tuuti mbaan̄ li wε-ε,
nachε dze ya o se beε.’

11 Ntee beŋ cheeŋ le, lenti le benniŋ be bukeεεŋ biε-ε, wi nuuŋ yε lu wu ko wu yaa Jœŋ Nlisulidzɔɔ kε. Se nuuŋ le, wi wu nuuŋ wi wu ḥkwεŋ li bumfəŋ bu liboo li wε, ε wu wu ko wu yaa wu.

12 Mbεεchε li mfi wu Jœŋ Nlisulidzɔɔ tè bechi nimε chee mbε mbochu deεni, benniŋ nukini baa bumfəŋ bu liboo,* benniŋ be bun̄ga lɔchi be bun̄ga.

13 Bentomfəŋ be Nyɔ-ɔ bechu mao banchi be Mœse tè tiiti kii bumfəŋ bu liboo nsiŋ gεεŋ bo li mfi wu Jœŋ Nlisulidzɔɔ li.

14 Ε ne ḥεŋ le ne nuuŋ ne beŋ, ne beŋ le Jœŋ wuni nuuŋ Elaja wu tè nuuŋ le gii naa beε.

15 Wi wu kεmi bintoŋ mwε woo.”

16 Jiso dza ta maa laa, “Ε la fi nnuuŋ neε mmaa kiŋgøkε ki deεni kini be fi? Be nuuŋ si bœŋ benteŋ benteŋ be shiiti li bintsii bi wa-an̄, bamu teenyi bamu be biiti laa,

17 ‘Τε tœŋ baa teh ne te biŋ kε ni? Τε nyε baa juuŋ yi kwe ne te beŋ kε ni?’

* **11:12** Kε le, “...bumfəŋ bu liboo beε be bun̄ga”.

18 Ntiitəo le kife Jəəŋ tè bε jiti bijε məə bi wonε, bε tee le bəəŋ bε kiŋkundi-i fięgisi baa wu.

19 Nwanewi bεεo, jii biee, wundi biee, nε tee le biche yeeŋ ne ęeŋ, wi wuni deňgəo wuti biee, wundi mbiinj piendi, tuu shiiŋ məə nsáŋ bε bəniiŋ bε kundi kiŋwaati məə bəniiŋ bε bifi bamu. Se nuuŋ le bufii ti doonchi yi nuuŋ li fiee fi bu nindi-i.”

Jiso tuu fusi binje bi bintsii bimu

(Luk 10:13-15)

20 Jiso dza bεchi fuushi binje bi bintsii bimu bi tè fε bintəwa bi biee lε li bi-i, kife tè fε lε, bəniiŋ bε fe faaŋ le be fikisi yε binje bi bee kε.

21 Le fusi le, tee le, “Ngε wu nyəŋa wε wunε benj bəniiŋ bε Korasinj, ŋgε wu nyəŋa wε te wunε benj bəniiŋ bε Besaida. Nε kεe le, gii nuuŋ le mfε bintəwa bi biee lε bi ntε mfε li be-eŋ bini nuuŋ li kwεeŋ wu Tayε bee Sidə-ɔŋ, bee nuuŋ dεeŋ be tè fiiki shén yibe, be liishε ndú yi kwe, be fwa taŋε li bwiŋ kichu le be doonchε le be fiiki baa shén yibe.

22 Se nuuŋ le, ntee benj le, naa nuuŋ bu jobε chi nsa wu kimake, biee biaanj li bəniiŋ bε Tayε məə bε Sidə-ɔŋ yaa bine.

23 Məə benj bəniiŋ bε Kapanu-uŋ, nε beečhi le bε gii bε yeeki benj ne yee liboo ni? Wohoo! Bε gii naa bε ləŋ benj li kwεeŋ wu bəŋku-u. Nε kεe le, bee le mbε mfε bintəwa bi biee lε bi ntε mfε li be-eŋ nuuŋ Sədəŋ, bee nuuŋ kitonj kilu ki mεeŋ lu bε bo bεŋ.

24 Se nuuŋ le, ntee benj le, naa nuuŋ jobε chi nsa wu kimake, biee yaanε li bəniiŋ bε Sədəŋ yaa bine.”

Ntε wu Jiso nuuŋ futuru-u

(Luk 10:21-22)

25 Nee li mfi weε, Jiso dza tee le, “Mi nyεo kiyoɔni li weε-e Baa weŋ Mfəŋi wu kiboo bε nshe le o nyikoo biee bini li bε bufii le mɔɔ bεŋkeε biee, o doonche nuuŋ li bəŋ bε bwi-i.

26 Fi fiee le Taa, kife fi nuuŋ fiee si o tɛ kəŋgisi le fi nuuŋ.

27 Baa weŋ nyεo biee bichu li mi-i. Wi nuuŋ yε lu wu kii Nwanε Nyɔ yεki Baa we kε. Wi nuuŋ yε lu wu kii Baa we yεki Nwani mɔɔ bεniiŋ bε Nwani tsaa le doonche Baa we li bee kε.

28 Beŋ bεchu bε too bεntε be luuti be yεki beŋ, bε yεŋ be be fe mi-i, ŋgi nyε beŋ mfufine.

29 Dzəo yεen kimboŋ keŋ ne sumε, ne ni ne biki ntiife weŋ, kife nnuuŋ fien wi wu mbεεŋgii, ŋkemi shéŋ yi tsəoŋ, ne gii ne kεmε mfufine li shéŋ yinε-e.

30 Kimboŋ keŋ luuti yε kε, ntε weŋ nuuŋ tε futuru-u.”

12

*Jiso naanyε nsa wu kii jobε chi bεshinshi
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)*

1 Le ni nuuŋ neε li mfi wulu-u, Jiso bee bəŋ bee bε kintutu-u denŋi be kεti li we wu giŋ wumu-u, ε tε nuuŋ jobε chi bεshinshi. ε dzeen tε wuu bəŋ bee bε kintutu-u, be dza be bεchi be soomi bikoo bi giŋ lε be jii.

2 Le Bεfarasii ŋεŋ lε, be tee li Jiso-o le, “Bichε o ŋεŋ, bəŋ bo bε kintutu-u feti baa ffee fi nchi mεεŋ ki beŋ kε le wi fe jobε chi bεshinshi kε.”

3 Bii li bee laa, “Ne mεεŋ baa saa ki teen kε lε Kinŋwaati ki Nyɔ-o si dzeen tε wo Daafi bee kintutu kee, fe kε ni?”

4 Tè le li yih yi Nyɔ-ɔ, ji kibele ki bε tè tsaa bε gεε le ε ki Nyɔ-ɔ, ε te nuuŋ nchi le kiiŋ wu mɔɔ nuuŋ bεniiŋ bε te nuuŋ bε wu ji kε. Te nuuŋ nεε bεte muntofi kwaa bε nuuŋ be ji.

5 Mɔɔ ne mεεŋ baa ki teeŋ kε le bεnchi bε Mɔɔse le tè nuuŋ jobε chi bεshiinshi, te muntofi bondε nchi wu jobε chi bεshiinshi niŋ nime chee se ftee ba wu ki ge kε ni?

6 Ntee benj le ftee ftee lu feni dεen i fi ko fi yaa yih yi muntofi.

7 Be tseε baa le Kiŋwaati ki Nyɔ-ɔ, Nyɔ tiiti le, 'N'wεkɔɔ nuuŋ le bεniiŋ ni be keeti nshiiŋ li bεniiŋ li, η'wεki yε le be ni be feti nuuŋ muntofi li mi-i kε.' Bee le ne ni ne kii ftee fi bintsii bini tiiti, bee ne sek i yε bεniiŋ be nchɔru ftee nsinj kε.

8 Fi ftee le Nwanεwi nuuŋ Te Kikoo wu jobε chi bεshiinshi."

Jiso wɔnchε wi wu ɳgwε tè kɔɔ wu li kibεnε-ε jobε chi bεshiinshi

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Jiso dza fe, gεεŋ lε li yih yi nlεkε li Nyɔ-ɔ yibe-e.

10 Fi se ka le wi wumu tè nuuŋ lu ε ɳgwε tè kɔɔ wu li kibεnε-ε. Bεfarasii bamu dza be bii li Jiso laa, "Nchi beenchi le nuuŋ bε wɔnchε wi jobε chi bεshiinshi ni?" Be tè biiti lε be wεki nuuŋ ftee fi be nuuŋ be terε wu lu.

11 Jiso se bii li bee laa, "Ε noo li be-enj linti wu nuuŋ ni kεmi nshɔɔŋ yee, ke yi we lε fweenj jobε chi bεshiinshi, mwε se ba ki seri kε le, le chee yi buu kε?

12 Wi woŋ yεki yε nshɔɔŋ yi nyɔŋja kε ni? Fi ftee le nchi beŋɔ le wi nuuŋ fe nime chi dzeeŋ bu jobε chi bεshiinshi."

¹³ Biee tee li wi wu ḥgwe tè koo wu li kibene-e weε le, “Neeemi kibene ko.” Wi wulu neεmi. Ki biee ki temi si kimu keε.

¹⁴ Se nuuŋ le, Befarasii baa tuu be bo be gεεŋ be lii ntsuuŋ si be gii be wo Jiso.

Jiso nuuŋ wi wu nime wu Nyɔ wu yi tè tsaa

¹⁵ Jiso keε kii taan wu be dzo, biee dza fe. Beniŋ ḥge biee wu. Se wanche be bechu be tè kemi chigŋ, ¹⁶ chiinse li bee le kiiŋ be ni fe beniŋ keε wu ke.

¹⁷ Fi tè gii fi nuuŋ le le fi be fi kochε si ntomfŋ wu Nyɔ wu Esaya tè tee le,

¹⁸ “Biche yeeŋ ne ḥεŋ, wuni nuuŋ ḥwanen wu nime wu ntè ntsaa.

Nuuŋ shén yεŋ, ḥ'wuki bujŋ be wu.

Ngii nyε Fiana yεŋ li wuu,

ni tiifi bitoŋ kii dze yi tsaaŋ yi nsondini bensa le.

¹⁹ Nuuŋ te naa le ni tsuki ntsoon be beniŋ, ke le ni kuundi kimfimε ke.

Wi nuuŋ te woo je ye le dzé ntase ke.

²⁰ Nuuŋ te mεeshi le bondε yoche yi bondini kitun ke.

Nuuŋ te naa nyiimi kuu wu lambo wu duti jibi jibi ke.

Fi gii fi nuuŋ le gεεŋ bo mfi wu

dze yi tsaaŋ, yi sondini bensa le, so.

²¹ Bitoŋ bichu gii bi ni bi bichi limfwe bi giki bufi li wuu.”

Buŋga bu Jiso dzeti feŋ?

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² Beniŋ bamu tè dza be be wi wumu ε tè nyεε, nuuŋ te kibere, bɔŋŋ be kinjundi-i ḥwεki be wu. Jiso fe wu bechi yeti tuu ḥiŋgi mɔɔ biee.

23 Wa te bəniiŋ bε tè nuuŋ fe bεchu, be bεchi be biiti laa, “Wi wuni nuuŋ nεe ɻwanε kini ki Mfəŋ Daafi ni?”

24 Bεfarasii woo si be biiti lε be tee li bee le, “Wi wuni busoo bəəŋ bε kiŋkundi-i nuuŋ bε buŋga bu Bεesebu-u mfəŋ wu bəəŋ bε kiŋkundi-i.”

25 Jiso kεe ffee fi be beechi biee tee li bee le, “Σ kitoŋ dza ki gate ki gwii kiki, kε ki gii ki dza ki to nuuŋ kimfoo. Σ kintsii kε yih dza yi gate yi tuu yi gwii yi yi, yi te naa leŋ kε.

26 Σ Satan busi yi yee li wi-i bwiŋ, kε wu gatoo yi yee. Σ fi nuuŋ le, bumfəŋ bwēe te naa leŋ kε.

27 Σ fi nuuŋ le mbusi bəəŋ bε kiŋkundi-i nuuŋ bε buŋga bu Bεesebu-u, bəəŋ bεne se busi te nuuŋ bε bu noo lε? Ffee fi bəəŋ bεne bεlu feti doonche ffee le nε we baa nsa kituŋ.

28 Se nuuŋ le ε mbusi bəəŋ bε kiŋkundi-i bεlu nuuŋ bε buŋga bu Fiana yi Nyɔ-ɔ, kε bumfəŋ bu Nyɔ-ɔ bε bwεe li be-eŋ.

29 Nε beechi le nuuŋ wih le li wi buŋga yih, kote biee bo bε bi, mεεŋ saa ki kɔɔ kε wi wu buŋga wulu le kaŋ ni? Ke wu kaŋ se lε kote biee bo bε bi.

30 Σ wi nuuŋ yε kimbe keŋ kε, kε mwe baaninoo mi. Σ wi fi yε mi li mbanche-ε kε, kε mwe teetoo bu tafu.

31 Bεdeeni, ntiitoo li be-eŋ le Nyɔ nuuŋ yi feeki biee bibifi mɔɔ jé yi bifi chichi yi bəniiŋ yeti. Se nuuŋ le ε wi tiiti jé yi bifi kii Fiana yi Waan, kε Nyɔ nuuŋ te feeki mwe kε.

32 Σ wi tee bubiee kii ɻwanewi, Nyɔ nuuŋ nεe yi feeki mwe. Se nuuŋ le ε wi tee bubiee kii Fiana yi Waan, Nyɔ te naa feeki mwe li mfi wuni mɔɔ li mfi wu bεe limfwe kε.

*Bε ti kii kitu nuuŋ li mutaaŋ mu ki-i
(Luk 6:43-45)*

33 Wi Wu kəmi kitu kee ki dzeeŋ, ti kəmi mutaaŋ mu dzeeŋ. Wi Wu kəmi kitu ki bifi kəmi te mutaaŋ mu bifi, kife bε ti kii kitu nuuŋ li mutaaŋ mu ki wundi-i.

34 Kinjgəkε ki yó-o kini. Nε gii nε geen nε se yo n'yoru Wu dzeeŋ fe nε baa bəniiŋ bε bifi ni? Nε kεε le ffee fi yise li shén yi wi-i ε fi fi buti le kimfime kee li.

35 Wi Wu dzeeŋ kəmi gwεε Wu biee bi dzeeŋ le wuu shén, busi biee bi dzeeŋ le. Wi Wu bifi se kəmi nuuŋ gwεε Wu biee bibifi, busi biee bibifi le Wu shén.

36 Ntee ben le naa nuun jobε chi nsa Wu kimakeε, wi kwikwi ni kəmi le ku bε kimfime kee jé yi ləələə chichi yi tè yeti.

37 Nε kεε le naa nuun fe bε seki wi, ε jé yi buti le kimfime ki wi-i yi gii yi fe mwε bənε, ε nεε jé yi buti le kimfime ki wi-i yi gii yi fe mwε se we nsa.”

*Bəniiŋ bamu tε wεki le Jiso doonchε mfiŋ
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)*

38 Beniiŋ bamu bε tε tiifi bənchi bε Nyɔ-o məo Befarasii dza be tee li Jiso-o le, “Wi Wu ntiife, tε wεki baa le o fe ffee fi doonchi bunja bwo te ηεŋ.”

39 Jiso tuu li bee le, “Kinjgəkε ki bifi ki chine Nyɔ si kwεεŋ Wu chine nyumi, nε wεki le nε ηεŋ ffee fi doonchi bunja bweŋ! Nuuŋ nte ndoonchε ffee li kinjgəkε kini-i fi yεki fi tε ka bε ntomfəŋ Wu Nyɔ Wu Jəna ke.

40 Si Jøna tè tsi li dzøø le nsuuŋ yi nyøŋa shéŋ jo taa, ε neε le si Nwanewi gii naa nuuŋ le nshø-ε ləŋkwiiŋ jo taa.

41 Naa nuuŋ bu jobø chi nsa-a, bøniiŋ bø Ninibø leŋ bø kiŋgøkø ki døenø kini be tee le ki we kεε nsa, kifø beniijø be Ninibø tè woo fíee fi Jøna tè fenjisi, be fiiki ntse wube. Fi fíee le, yike yεεŋ ne woo, wi wumu wε feni be fíee fi ko fi yaa fi Jøna.

42 Yaa wu søki kitoŋ ki Sheba gii naa lenø tø bu jobø chi nsa wu kimakø be kiŋgøkø ki døenø kini fε bø se lii ki li ηge-ε, kifø tø dza li kitoŋ kee li lε kweεŋ luushi le bø woo bufi bu Mføŋ Salimu. Ntee benø yikø yεεŋ ne woo, wi wumu wε feni be fíee fi kuu fi yøki fi Salimu-u.

(Luk 11:24-26)

43 Fiana yi tii ti buti li yi yi wi-i yi gεεŋ libuka yi geendi fε yi gii yi ni yi tsiŋ. Se nuuŋ le, ε yi tuu yi gøøŋ nsinj,

44 yi tuu yi kweenj li yi yee li le, ‘Ngii ηkaari nto li mi-i yih lu ntuu mbo.’ Mfi wu yi kaari yi bø yi ηεŋ le yih yilu yε kilere, ε be nachø bø fwøyε yi wuuti,

45 bødøenø, yi biee yi kaari yi gεεŋ, yi bø bø fiana yi tii yimi mfomenyaanø yi tεεmi yi yøki yi, bee yi se tuu be bø be le be tsiŋ lu. Biee tuu bi mεeshi bi bee li mwε mfi wulu yaa si mwε tø saa nuuŋ. Fi fíee neε le si fi gii naa fi nuuŋ li kiŋgøkø ki bifi ki døenø kini.”

*Bøniiŋ bø tø nuuŋ kini ki Jiso-o
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

46 Neε si Jiso tø mεεŋ yeti li bøniiŋ li le, fi ka le ni Jiso bee bø ηwaani Jiso tø bø be leŋ lεkuunø be wεki le be yø be wu.

⁴⁷ Wi wumu se tee li Jiso-o le, “Na bee bεŋwaana lemi baa lεkuuŋ be wεki le nεε be nε yo.”*

⁴⁸ Se bii li wuu laa, “Naan̄ nuuŋ noo, bεŋwaaneŋ nuuŋ baŋ?”

⁴⁹ Le bii lε, biee doonche bεniiŋ bee bε kintutu-u, tee le, “Baan̄ bεnaan̄ bee bεŋwaaneŋ.”

⁵⁰ Nε kεe le wi kwikwi wu feti fiee fi Baa wεŋ wu liboo kεŋgisi, kε mwε wε ŋwaaneŋ wu nyuŋ mεo wu kwεεŋ mεo naan̄.”

Ngaŋgaa yí kii bumfəŋ bu liboo

13

(13:1-50)

Ngaŋgaa kii wi wu tè tumi biee

(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Nεε booyaa, Jiso dza bo li yih, gεεŋ shee li libε lichiŋ.

² Kintutu ki bεniiŋ lε kinəŋa banchε li wuu lichiŋ ki kεnε. Dza lε shee nuuŋ lε ŋgo-o, kintutu kilu len̄ libuka li ŋgemε yi dzøo li.

³ Bεchi tiiti biee ŋge li bee lε ŋgaŋgaa li. Tee le, “Wi wumu tè la le gεεŋ tuŋ biee.

⁴ Si tε gii tumi lε, bimu we yε lε dze, muniŋ bε mu chəchε mu ji.

⁵ Bimu we yε li bintsii bi ta-a nshe nuuŋ yε fe ŋge kε, bi bo kife nshe tè nuuŋ yε fe ŋge kε.

⁶ Le wiŋ bεchi mbanu wu soon̄ biee bilu. Si bi ti mεεŋ ki seri kε le bi gεεŋ ŋge kε lε, bi biee bi woobε.

⁷ Bimu we yε li bifafu-u. Bifafu bilu ko bi beemε biee bilu.

* **12:47** Biŋwaati bi fichi bimu bi bε tè saa bε tsεε je yi Nyø le kεmi yε kinke kini kε.

8 Bimu we yε tε nuuŋ li nshε yi dzeenj li, le bi bo bi ko bi woŋ bujəŋ. Bintutu bimu tε nuuŋ sháŋ gwii, bimu mbaambusso, bimu mbaansheε.

9 Wi wu kəmi bitooŋ, mwε woo.”

E kii lafi Jiso tε gii yeti nuuŋ le ŋgaŋgaa li?

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Bəoŋ bε kintutu-u bε Jiso dza be kiŋgi, be gεεŋ be bii li wuu laa, “O yeti li bəniiŋ bani nuuŋ le ŋgaŋgaa kii la?”

11 Tuu li bee le, “Nyɔ fε yε benj le ne kεe biee bi bumfəŋ bu liboo bi nuuŋ le munyiikɔ li. Se nuuŋ le, yi se mεεŋ yε ki fε kε le bəniiŋ bani kεe kε.

12 Ne kεe le wi wu kəmi ffee bε gii bε tondε fi yaŋ. Wi wu kəmi yε ffee kε mɔɔ fi niiŋ fi kəmi, bε gii bε fi li wuu bufiε.

13 Fiee ffee fi ntiofɔŋ wu Nyɔ wu Esaya tε tee fi gbεεŋ ffee fi kɔchε bε ffee fi bəniiŋ bani feti. Tε tee le, ‘Ne gii ne ni ne yiki biee, se nuuŋ le ne tε woo kε. Ne gii ne ni ne bichi biee, se nuuŋ le ne tε ŋεŋ kε.

15 Fi fiee le kifε shéŋ yi bəniiŋ bani dεŋ yεε kituŋ, bintoŋ bi bee chiinyε biee kituŋ, bε baanyε baa lii yibe kituŋ.

Bε fε baa le le kiŋj be ni be ŋiŋgi biee bε lii yibe, le be ni be wuki mɔɔ biee bε bintoŋ bi bee kε, shéŋ yibe se ni yi yuusi, le be se kaari be to lijiŋ le mi-i, nse ŋ'wɔnchε be.’

16 Se nuuŋ le, kinεεtine ki nɔŋja kεe kinε kifε lii yinε ŋεŋ yεε biee bini, bintoŋ binε woo biee biee bini.

17 Ntee beŋ chεεŋ le, bεntomfəŋ bε Nyɔ-o ŋge bε bεniŋ bε tsaan̄ bamu tè shiŋ̄ be dii le be ŋεŋ̄ biee bi ne ŋin̄gi bini, be tε ŋεŋ̄ kε. Be dii tε le be woo biee bi ne wuki bini, be tε woo kε.

Fiee fi ŋgaŋgaa chi wi wu tè tumi biee le chini doonchi
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 Woo yεεŋ̄ fiee fi ŋgaŋgaa chi kii wi wu tè tumi biee chini doonchi.

19 ε wi shiŋ̄ wuki fiee kii bumfəŋ̄ bu liboo ŋkeε kinyi kilu nsin̄, kε Sataŋ̄ wu wi wu bifi bεεŋ̄ wu kεnchε jε yi be tɔyε li shén̄ yee li wu buu. Fini fiee nεε si biee bi be tε tumi bi we yε le dze biee.

20 Biee bi be tε tumi bi we yε li kintsii ki taa biee nuuŋ̄ si wi wu wuki jε yi Nyɔ fi yi mfwaa mumkpan̄ bε kinεεtine.

21 Se nuuŋ̄ le, ε yi le li shén̄ yee li, yi te lii gεεŋ̄ kε. Yi ŋɔɔne niŋkwaa. ε ŋge bεchi mɔɔ nuuŋ̄ bikaa bi beŋ̄ le wuu jin̄ kii jε yilu, biee to lijin̄ mfwaa mumkpan̄.

22 Biee bi be tε tumi bi we yε li bifafu-u biee, se nuuŋ̄ wi wu wuki jε yi Nyɔ, bεmfumise bε biee bi li nshe yini-i, mɔɔ bεmbeeche kii bulofu tuu bi baanyε jε yilu yi laayε li yee li.

23 Biee bi be tε tuŋ̄ li nshe yi dzeen̄ li se nuuŋ̄ wi wu wuki jε yilu, woo fiee bujəŋ̄ feti si yi wεki, biee bilu se woŋ̄, bimu nyε lii gwii, bimu lii mbaam-busɔɔ, bimu mbaanshεε.”

Ngaaŋgaa kii ŋgɔ yi giŋ̄ be yi kitɔɔ

24 Jiso tuu wa ŋgaŋgaa chimu li bee le, “Bumfəŋ̄ bu liboo nuuŋ̄ bε maa be wi wumu wu tε gεεŋ̄ tuŋ̄ ŋgɔ yi giŋ̄ yi dzeen̄ li wuu wε.

25 Le bəniiŋ ni be liiti, wi we wu mbani gεεŋ tuŋ
ŋgə yi kitəo ki bosini giŋ lu linti dza.*

26 Le giŋ yilu maŋ yi bəchi ŋko, ŋgə yi kitəo yε
biee yi yene te.

27 Beniiŋ be nime-e be wi wε wulu be bii li wi
wulu laa, ‘Te Kikoo, o tè tuŋ nuuŋ ŋgə yi giŋ, yi kitəo
yini tuu yi bo feŋ lu linti?’

28 Tuu li bee le, ‘E wi wεŋ wu mbani wu fε ffee
fini.’ Beniiŋ bee be nime bəlu bii li wuu laa, ‘o weki
le te gεεŋ te chəɔchə ni?’

29 Te Kikoo wube faaŋ tee li bee le, ‘E nε gεεŋ le
nε chəɔchi baa kitəo, nε dza nε chəɔchə məo giŋ lu
linti.

30 Gεε yεεŋ le bi ni bi kuu nsiiŋ bi gεεŋ bi bo mfi
wu ŋ'wechə. Ke mfi wu ŋ'wechə nse ntee li bəniiŋ
be ŋ'wechə le be saa be chəɔchə kitəo kilu be banche
be gεε li bintutu-u li bintutu-u, be təŋ, be se banche
giŋ be gεε li gwεε wε-εŋ.’”

*Ngaŋgaa kii ŋgə yi fintaaŋ fimu fi niŋ
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)*

31 Jiso se tuu wa ŋgaŋgaa chimu li bee le, “Bumfəŋ
bu liboo nuuŋ si lisi chi ŋgə yi fintaaŋ fimu fi wi tə
tɔyε li wuu wε,†

32 Ngə yini nuuŋ yi sendε yi yaa ŋgɔ yimi chichi.
Se nuuŋ le, mfi wu yi bo, yi gii yi ko yi yaa biee
bichu, yi tuu yi dza yi to kiti ki muniŋ mu jiindi
liwe gii mu be mu gwanyε yíh li yεŋε yilu-u.”

*Ngaŋgaa kii kishee
(Luk 13:20-21)*

* **13:25** Kitəo kini be teenyi le jé yi bara le, “darnel” se biee bilu
nuuŋ tii. † **13:31** Fintaaŋ fini nuuŋ le jε yi bara le, “mustard”.

33 Se tuu wa ɳgaŋgaa chimu li bee le, “Bumfɔŋ bu liboo bwɛɛ si kishee ki kwɛɛŋ tɛ fiche musu bɛke bɛ nɔŋja bɛ nɔŋja biteetu, dzə finsɛ lu, tɔ gɛɛ, ki se tuu ki fɛ musu melu menchu dooki ɳge.”

(Mak 4:33-34)

34 Jiso tɛ gii tiiti biee bini bichu li kintutu ki bɛniŋ lɛ, nuuŋ nɛɛ le ɳgaŋgaa li. Tɛ gii gbɛŋgi yɛ tiiti biee li bee fuki lɛ ɳgaŋgaa li nsinj kɛ.

35 Tɛ gii feti lɛ le fi bɛ fi kɔchɛ si ntomfɔŋ wu Nyɔ wumu tɛ saa tee le,
“Ngii ni ɳgwiyi kimfimɛ keŋ buti nɛɛ nuuŋ ɳgaŋgaa le.

Ngii ntee kii biee bi tɛ nuuŋ lɛ munyiikɔɔ li mbɛɛchɛ si bɛ tɛ tɔŋ nshe.”

Fiee fi ɳgaŋgaa chi kii ɳgo yi giŋŋ bɛ yi kitɔɔ chini doonchi

36 Jiso dza shɛ kintutu ki bɛniŋ lɛ, gɛɛŋ lɛ li yih. Bɔɔŋ bee bɛ kintutu biee wu, be tee li wuu le, “Tee bee fiee fi ɳgaŋgaa chi kitɔɔ ki liwɛ cheɛ doonchi.”

37 Se tee le, “Wi wu tumi ɳgo yi dzeenj yilu ε Nwanewi.

38 Wɛ wulu ε nshe yini. Ngɔ yi dzeenj yɛ doonchi bɔɔŋ bɛ nuuŋ bɛ bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ. Kitɔɔ kɛɛ nuuŋ bɔɔŋ bɛ wi wu bifi wɛ-ɛ.

39 Wi wu mbani wu tɛ tuŋ kitɔɔ kilu ε kiŋkundi. Mfi wu ɳ'wechɛ wɛ nuuŋ mfi wu ntse wu li nshe yini-i gii naa wu ma. Bɛniŋ bɛ ɳ'wechɛ nuuŋ bɛnchindaa bɛ Nyɔ-ɔ.

40 Si bɛ tɛ banche kitɔɔ kilu bɛ tɔŋ fɛ wi lɛ, ε nɛɛ lɛ si fi gii fi nuuŋ mfi wu nshe mɛɛ.

41 Nwanewi gii naa tuumi bɛnchindaa bee, be dɛndɛ li bumfɔŋ bwɛɛ li buchu be banche biee

bichu mao bəniij bε kichi yε bənchi bε Nyɔ-o kε bεchu be buu,

⁴² be lɔŋ be fε mbwεεŋ wu wi-i. ε fe fε bəniij gii be ni be dii be jii ŋgesi.

⁴³ Bεdεenι bəniij bε tsaaŋ gii be ni bəndi si jobε, lε bumfɔŋ bu Tee wube-e. Wi wu kəmi bintooŋ mwε woo.

Ngaŋgaa kii bulofu mao shaŋ yi finchi

⁴⁴ Bumfɔŋ bu liboo bwεε si bulofu bu wi tε dzɔ gεεŋ nyike liwε. Le wumu bε bunjε, kaari baanyε, koo fεkuuŋ bε kineetinε. Gεεŋ kabε biee bichu bi tε kəmi, gεεŋ go wε wulu.

⁴⁵ Bumfɔŋ bu liboo bwεε nεε si wi wu waŋ wumu wu tε denŋi weki sháŋ yi munchi mu dzeenŋ ŋge.

⁴⁶ Le ni geendi, gεεŋ bunjε fimu nuuŋ fi tεemi. Gεεŋ kabε biee bichu bi tε kəmi le gεεŋ go shaŋ yi finchi filu.

Ngaŋgaa kii gwii wu nsúunj

⁴⁷ Bumfɔŋ bu liboo bwεε si gwii wu bε tε lɔŋ li dzəo, bini bi nsúunj lε bichu bε bi lε lu,

⁴⁸ wu yisε. Le bəniij chee be buu lε bukaka, be shee fεkwiaŋ, be tsaa nsúunj yi dzeenŋ be gεε lε bεŋkaa li, be too yi bifi yεε.

⁴⁹ ε nεε lε si fi gii fi nuuŋ li mfi wu nshε naa mεε. Bεnchindaa bε Nyɔ-o gii naa be bo be bε be gate bəniij bε bifi li bε dzeenŋ li linti,

⁵⁰ be lɔŋ be fε mbwεεŋ wu wi-i, fε bəniij gii be ni be jii ŋgesi.”

⁵¹ Jiso se bii li baaŋ bee bε kintutu-u laa, “Nε woo baa biee bini bichu bujəŋ ni?” Be beŋ le, “Iiŋ.”

⁵² Se tuu tee li bee le, “Fi se fieε le, wi kwikwi wu tiifi bənchi bε Nyɔ-o wu bε tε saa bε tifi wu kituŋ kii

bumfəŋ bu liboo nuuŋ si te yih wu kəmi bulofu, wu nuuŋ buu biee bi feŋ lu, kε biee bi fichi fe kintssi kilu-u.”

*Bε faaŋ Jiso li kiton̄ kee li
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)*

53 Le Jiso mæshи wa ɳgaŋgaa yini ni, biee dza fe,

54 gεεŋ li kiton̄ kee li, gεεŋ le tiifi bəniiŋ li yih yibe yi lekε li Nyɔ-ɔ. Le be woo ntiifε we, be kəmε kintewa, be bəchi be tiiti laa, “Wi wuni dzə buni bufii bε bunŋa feŋ bu feti bintewa bi biee le ni?

55 Ε nεe ɳwanε te la wuni wu ti keendi biti wε ni? Ni nuuŋ nεe Maariya ni? Beŋwaani nuuŋ nεe Jeen bee Jøse məo Simu məo Judas ni?

56 Dzémi yee chichi nuuŋ nεe bε bee feŋi ni? Wi wuni dza feŋ bε biee bini bichu ni?”

57 Si be njanji le be biee be faaŋ wu. Jiso se tee li bee le, “Bε ti guundi ntomfəŋ wu Nyɔ fe bintssi bichu-u, ε nεe fe kwεεŋ wee li məo li kini kee li kwaa fe bε ti guundi ye wu kε.”

58 Jiso ti mεεŋ ki tuu kε le fe mfiŋ fe ɳge kε, kifε be ti mεεŋ ki gεε kε shεŋ li wuu kε.

14

*Kii kwe yi Jøəŋ Nlisulidzəo
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)*

1 Tε nuuŋ li mfi wulu, Mfɔŋ Hεrɔ wu tε səki kimbε ki kwεεŋ le ki Galilii woo kii nimε chi Jiso.

2 Se tee li bəniiŋ be tε nindi le wu ləŋkwiiŋ li le, “Wi wuni wε nuuŋ Jøəŋ Nlisulidzəo wu kaari wu bo li kwe-e. Fiee fi fe se kəmi bunŋa bu fεre bintewa bi biee le bini ni.”

3 Tè tee le kifε tè nuuŋ li mfi wu Hεrø tè køø Jøøŋ fa wu li yih yi ncha-a kii Heroja wu kwεε ñwaani wu Fili, wu Hεrø tè dzø li kwεsi.

4 Jøøŋ tè faan̄ tee le nchi mεεŋø ki beŋ kε le Hεrø dzøø kwεε ñwaani li kwεsi-i kε.

5 Hεrø se waan̄ dze le wo Jøøŋ, se nuuŋ le tuu chendi bøniŋ, kifε bøniŋ tè dzeti Jøøŋ si ntomføŋ wu Nyø.

6 Le ni nuuŋ jobε chi Mføŋ Hεrø tè feti tsønø le kimi jobε chi be tè bie wu, ñwane Heroja wu kwεεŋ lε, bwachε binε limfwε li bøniŋ be tè nuuŋ fe tsønø chilu-u, Hεrø ñøŋ lε yi yuuse wu.

7 Se kaachε ñwan̄ wulu, chini le gii fenyε wu møø nuuŋ be la fi wu bii le fenyε wu lu le.

8 Ni ñwan̄ wulu se tifi ñwan̄ wulu le tee li wuu le kate kikoo ki Jøøŋ Nlisulidzøø li nyε wu ki fe kintekε-ε fe we.

9 Le tee lε, Mføŋ Hεrø woo, yi wøø wu. Se nuuŋ le, si tè chini li bøniŋ be tè nuuŋ fe tsønø limfwε lε, beŋ tee le be fe si ñwan̄ wulu tee.

10 Se ton̄ bøniŋ be gεεŋ li yih yi ncha-a be ka kikoo ki Jøøŋ lε,

11 be be kikoo kee fe kintekε-ε be nyε li ñwaakwεεŋ wulu-u, se gεεŋ be ki nyε li ni-i.

12 Bøøŋ be Jøøŋ lε be kintutu gεεŋ be dzø gwini chi Jøøŋ lε be diyε, be gεεŋ be tee nton̄ wulu li Jiso-o.

*Jiso nyεke bøniŋ bønchuki bøtiinu
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jøøŋ 6:1-14)*

13 Le Jiso woo ffee fi ka be Jøøŋ, biee le lε ñgo cheekiyi gεεŋ fe kintutu bi bøniŋ nuuŋ ye kε. Se nuuŋ le, bintutu bi bøniŋ lε woo, bi bo li bintsii li bi deŋgi be bikaa bi biki wu.

¹⁴ Le bo le ḥgo ni fεeshi li buka, ḥεη si kintutu ki bεniin lε turi fe ni mamama. Nshiiŋ kω wu bε be, se bεchi wɔnchi bεniin bε tε gendi.

15 Le ni nuuŋ le fəmfo-o, bəəŋ bee bε kintutu kiŋgi li wuu lichiŋ, be tee li wuu le, “Fəni fəe fəbuka, jobə kəə chəe chi seri, tee le bəniiŋ bani gəeŋ li bela-a be go biee bi bee bijə.”

¹⁶ Jiso tuu li bee le, “Fi nuuŋ yε le nuuŋ be dza kε. ε ben ne giit ne nyε be fiee fi jε.”

17 Be tuu li wuu le, “Te kemi baa nuun biŋke bi bibele bitiinu bε nsúun fiεetu kwaa.”

¹⁸ Tee li bee le, “Be yeeη ne nyee mi.”

19 Be bε, fi, tee le kintutu ki bεniiŋ le kilu shee yε fεkwiinj li kitoo li. Dzo biŋkε bi bibele-e bi bi bitiinu bieε be nsúun yi fieetu yεε, biche liwe, nyε kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ, booyε li biŋkε nyε li bɔɔŋ bee bε kintutu, be gachε li bintutu bilu.

²⁰ Beniin bεchu ji be fukε. Bεoŋ bε Jiso-o bε kintutu-u banchε muke mu tε she mu yise bεŋkaa yoofi ntsø bεfε.

21 Beniij bε tε ji bibele bilu tε nuuŋ bunij kwaai si benchuki betiinu, bε ti mεenj ki fa ke bukeenj bε bøenj ke.

Jiso dende li dzəə li liwe
(Mak 6:45-52; Jəən 6:15-21)

22 Jiso tuu tee li bɔɔŋ bee bɛ kintutu le be le le ɲgo-o, be too wu mbaan̩ shɛ tee li kintutu ki bəniij le kilu le ki ni ki kuuki.

23 She yesi be, dza yee li ηkumε-ε, le lεkε li Nyɔ-ɔ. Le lεkuŋ jin nuuŋ nεε fe wuu mbiinj.

24 Se nuunŋ le li mfi wulu-u, be tè geenŋ mfiinŋ li dzao, ŋgo wulu tè ndungi, kife mbaandze tè bee dze limfwe yekisi dzao yi juti wu.

25 Le ni nuunŋ le ŋ'wori, Jiso dza bee fe bee denŋi li dzao li liwe.

26 Se nuunŋ le boonŋ bee be kintutu ŋenŋ si denŋi li dzao li, be dzake be keeti. Be bechi be tiiti le “ɛ ŋkubee.” Be bechi be chendi be dzengi lewe ŋge.

27 Mfwaa mumkpaŋ Jiso tee li bee le, “Keme yeeŋ shenŋ, ɛ mi ne cheŋ ke.”

28 Pita tee li wuu le, “Taa ɛ nuunŋ we, o tee ndende te li dzao li liwe mbe fe we-e.”

29 Jiso tee li wuu le, “O bee le.” Neele Pita bo le ŋgo-o denŋi li dzao giingi fe Jiso-o.

30 Si tè denŋi giingi le, ŋenŋ si mbaandze ndungi dzao, se bechi chendi, bechi sechi li dzao. Si tè sechi le dii le, “Taa fi mi!”

31 Mfwaa mumkpaŋ Jiso lənŋ kibene keme li wuu, tee li wuu le, “Hooo, kimbeenche ko sende kee ŋge! O bee o mejini kii la?”

32 Bee wu se miri le ŋgo-o lenti, mbaandze wulu chike.

33 Boenŋ bee be kintutu-u be tè nuunŋ le ŋgo-o baa yoenŋgi wu be tee le, “Cheeŋ, cheeŋ ɛ we Nwane Nyo.”

*Jiso wanche beniinŋ be chigə-ŋ li kitonŋ ki Jenesare
(Mak 6:53-56)*

34 Le be lenchi libe be bo kimbe ki Jenesare.

35 Beniinŋ be fe ŋenŋ wu, be jiingi wu, be tuumi ntonŋ li bimbe bi fe bichu-u, beniinŋ bee be beniinŋ be chigə-ŋ le bechu le Jiso-o,

36 be sungi bo le gee be konŋ moa nuunŋ li woow wu kinŋkonŋ kee li. Wi kwikwi wu tè konŋ, te temi.

15

*Kii bənchi bε kwεεη le bε jε yi Nyɔ
(Mak 7:1-13)*

¹ Befarasii be beniiŋ bamu be tè tiifi bənchi be Nyɔ-ɔ tè dza Jerosaleŋ be bε fe Jiso-o be bii li wuu laa,

² “Fi nuuŋ kii la fi bɔɔŋ bo be kintutu-u biki yε ntse wu betaa besεŋ? Be tsootsi yε tsan̄ le dze yi nchi wεki be se jii biee kε.”

³ Jiso se tuu li bee le, “Fi nuuŋ tε kii la fi nε bondini fine nuuŋ bənchi be Nyɔ nε biki nuuŋ ntse wunε?”

⁴ Ntiitɔɔ ni, kife Nyɔ tè tee le, ‘Yooki chaa bee na.’ Tuu tee tε le, ‘ɛ wi gaa tee kε ni, be wo mwε dududu.’

⁵ Se nuuŋ le, nε tiiti baa fine le, ‘ɛ wi dza wu tee li tee li kε li ni-i le, “Fiee fi bee ɔ kεmε li tsan̄ yεεŋ, mi nyεɔ fi li Nyɔ kituŋ,” kε nuuŋ tε tuu le yooki tee kε ni le dzɔɔ ffee filu nyε li bee kε.’

⁶ ɛ le si nε biki baa ntse wunε wu kwεεŋ ni, nε se feti je yi Nyɔ tuu ffee fi yee.

⁷ Beniiŋ be nimi-i bani! Fiee fi ntomfɔŋ wu Nyɔ wu ɛsaya tè tee kii beŋ fiee chεεŋ, si tè tiiti le,

⁸ ‘Beniiŋ bani guundi mi nuuŋ be bimfimu, shén yibe nuuŋ mfiŋ li mi-i.

⁹ Be guundi mi nuuŋ li yee li, kife be dzeti biee bi beniiŋ beechi be tiifi le ε jε yεŋ.’”

*Fiee fi nuuŋ fi biifi wi
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Jiso dza teen̄ beniiŋ le be bε. Tee li bee le, “Yikε yεεŋ nε woo, nε kεε bujɔŋ.

11 Fiee fi lii wi lewa nuuŋ fi tè naa biifi wi kε. ይ¹¹ ffee fi buti lε wi-i wa fi nuuŋ fi biifi wi.”

12 በዕላን ኔ Jiso ኔ kintutu dza be ኔ be tee li wuu le, “ር kii nεe le ዝefarasii be be woo ffee fi የ bee የ kweenj ffee fi ተኑ be ni?”

13 Tuu li bee le, “Kiti kichu ki nuuŋ yε ntayε wu Baa wεŋ wu nuuŋ liboo nsiŋ ke be gii be buu ki.

14 Daaye yeeŋ lε bee, ε kinyee ki doonchi dze li kinyee kimu. ይ kinyee doonchi dze li kimu, ke bi bichu gii bi gεeŋ bi we yε lε kitoo li.”

15 Pita se tee li Jiso-o le, “Naanyε bee ffee fi ኃንጂጂ chini tiiti.”

16 Jiso bii laa, “ነ kii yε tε biee ni?

17 ነ kii yε le ffee fichu fi ti lii lε wi-i wa fi boɔ li shéŋ fi dende fi bo ni?

18 Se nuuŋ le, ffee fi buti lε kimfimε ki wi-i dzeti nuuŋ li shéŋ yee li, fi se bifisi wi.

19 Fi ti dzeti li shéŋ, wi se kεmε mbeechε wu bifī, tuu wo wi, dzə kwεε wi məo nuuŋ nyumε wi, ji bukwεε, yi buyi, leŋ lejiŋ lε nsa wu binseε le, be bukooŋ bu wi-i bu bifise.

20 Bini nuuŋ biee bi nuuŋ bi biifi wi. Se nuuŋ le njε biee be tsan ntsootse nsiŋ nuuŋ tε biifi wi kε.”

*Kwεeŋ wumu wu tè nuuŋ mfondε gεe shéŋ li Jiso
(Mak 7:24-30)*

21 Jiso dza fe cheekiyi gεeŋ kimbε ki Tayε be Sidəŋ.

22 Fi se ka le kwεeŋ wumu wu Kana wu tè nuuŋ fe tè dza be ኃይ Jiso, dii li wuu le, “Hooo Taa, Nwanε kini ki Mfəŋ Daafi, kəo nshiiŋ be mi. ኃwanε kiŋkundi wumu ኃ'wekəo be ኃwanεŋ wu kwεeŋ ኃge.”

23 Jiso woo, ba ffee n'yøru nsinj. Bøøŋ bee bø kintutu giingi be lëki wu be tiiti le, “Tee li kwæej wuni le ni giingi. Bikøø nyee bee ñge.”

24 Jiso se tuu le, “Bø tø tonj mi nuun li bøniiŋ bø Iselëe kwaa. Be baa si nshøøŋ yi la.”

25 Se nuun le, kwæej wulu be nee tuu tonj núŋ li Jiso-o limfwe tee le, “Taa, fi nee mi.”

26 Jiso se tuu li wuu le, “Fi mœej ki dzøøŋ ke le bø dzøø bijine bi bøøŋ le bø løŋ li bwí ke.”

27 Kwæej wulu se tee le, “Fi fïeε chæej baa wøŋ. Se nuun le, bwí ti bøε yi bøønyi muŋke mu mwee le fε baa we jii biee mu weyi.”

28 Jiso se tuu li wuu le, “Hooo kwæej wuni, mbeenchøø wa temøø. Fi ka bø we si o køngisi.” Nee le ñwaŋ we biee temi.

Jiso nyekøø bøniiŋ bønchuki bønøε

29 Le Jiso dza fe ni giingi, gøεŋ ka li libø chi Galilii lichinj, miri gøεŋ li ñkumøε, shee fe.

30 Kintutu ki bøniiŋ le ki nøŋa bø le wuu ni giingj. Bamu tø bøε bø bøniiŋ bø nuun bimbonyø, møø binyøε, møø bø biŋkøε, møø bibere, bø bamu ñgee. Si be tø bøε bø be le, be gikisi wu limfwe se wønchi be.

31 Kintutu kilu tø tuu ki kømøø bintøwa si ki tø ñøŋøø bibere yeti, bimbonyø dengi, biŋkøε dengi tsaanj, binyøε ñøŋgi biee. Be yooki Nyø yi bøniiŋ bø Iselëe.

(Mak 8:1-10)

32 Jiso tuu teeŋ bøøŋ bee bø kintutu-u tee li bee le, “N'kemøø nshøøŋ li kintutu kini, kiføø ki nuun køε bø mijo taa, ffee fi ki nuun ki ji se nuun yø lu ke. N'wøki yø le nchinøø li bee le be gøεŋ bø dzeeŋ ke, kiføø nuun be gøεŋ bø we yø le dze bø dzeeŋ.”

33 Bəəŋ bee bε kintutu-u baa se bii li wuu laa, “Te gii te dzəə biee bije fəŋ libuka luni bi te nuuŋ te nyəke ḥwaani kintutu ki bəniiŋ le kini lu?”

34 Jiso bii li bee laa, “Nε kəmi baa tsée yi bibele bi mε?” Be tuu le, “Yi yee mfomənyaan bε musuŋgu niiŋ.”

35 Jiso tee le kintutu ki bəniiŋ le kilu le ki shee yε fəkwiiŋ.

36 Ki shee yε, dzə tsée yi bibele yi mfomənyaan yee mao nsúŋ yilu, nyε kiyəəni li Nyə-ə, booyε nyε li bəəŋ bee bε kintutu-u, be gache li bəniiŋ bəlu-u.

37 Wi kwi ji fuke. Be banchε muŋke mu tè shε, mu yise bəŋkaa mfomənyaan.

38 Beniiŋ be tè ji, tè nuuŋ bunij kwaa bənchuki bənεε, be tè mεεŋ ki fa ke bukεεŋ mao bəəŋ ke.

39 Se chine kintutu kilu ki koo. Le le ḥgo-o gεεŋ le kimbe ki Magada-aŋ.

16

*Bəniiŋ bamu tè wəki le Jiso fε mfiŋ
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)*

1 Bəfarasii bee Bəsadusii tè dza be bε le be mənchε Jiso, be tee le fε ffee fi doonchi bunja bu bεε liboo.

2 Jiso tee li bee le, “Bεε ε nuuŋ mfi wu jobε sechi kiboo yεchi, nε tee le, ‘Kikuun gii ki bo ki dzəəŋ,’ kife ne ḥεŋ baa kiboo yεchi.

3 ε nuuŋ mfi wu jobε teti kiboo yεchi ε kikuŋ laaŋ, nε tee le, ‘Mbaandze gii ka bεŋ,’ kife ne ḥεŋ baa kiboo yεchi kikuŋ leendi. Ne ti mbichi kiboo ne kii si kikuŋ gii ki nuuŋ, nε se te kεε bəŋkiki bε biee bi keti li mfi wuni ke kii la?

4 Kiŋgokε ki bifi ki chine Nyɔ ki to si kwεεŋ wu chine nyumi kini, ki wεki ffee fi doonchi buŋga bu bεε liboo. Nnuuŋ ntε ndoonchε beŋ mfiŋ yimi kε fuki nεε mfiŋ yi ntomfəŋ wu Nyɔ wu Jɔna yεε nsinj kε.” Si tε tee lε she be dza giŋgi.

*Jiso tifi bωŋ bee le be ni kii
kii kiŋge ki Bεfarasii bε ki Besadusii lε
(Mak 8:14-21)*

5 Bωŋ bε Jiso bε kintutu fesi luwiŋ be ŋεŋ le be daayε baa le be dzωŋ kibelete.

6 Jiso dza tee li bee le, “Dzωŋ yεεŋ mfi kii kishee ki Bεfarasii mωŋ ki Besadusii.”

7 Bωŋ bee bε kintutu bεchi be yeti li yi yi bee kii ffee filu, be tiiti le, “Tiitω tefε chini ni kife tε mεεŋ baa ki bε kε bε kibelete kε.”

8 Jiso kεε ffee fi be yeti kii fi biee tee le, “Hooo bεniŋŋ bε kimbeenchε kintεŋ bani-i! Nε yeti li yi yinε-ε nnuuŋ kii kibelete ki nε mεεŋ ki kεmε kε kii la?

9 Nε kii yε biee kε ni? Nε kiimi yε tsée yi bibelete yi shinj yi bεniŋŋ tuu be ji bεnchuki bεtiinu yεε ni? Biŋke bi nε tuu nε banche tuu be bo bεŋkaa bεmε?

10 Nε kiimi yε te tsée yi bibelete yi mfomεnyaanŋ yi bεniŋŋ tuu be ji bεnchuki bεnεε yεε ni? Nε tuu nε banche biŋke bi bo bεŋkaa bεmε?

11 E la fi fe, fi nε mεεŋ ki kεε kε le ntiiti yε nnuuŋ kii bibelete kε? Ntiitω nnuuŋ le nε dzωŋ mfi kii kishee ki Bεfarasii bee Besadusii.”

12 Si tε kwenjgi lε be tε kεε le tiiti yε le be dzωŋ mfi nnuuŋ kii kishee ki bε teti kibelete lu kε, le tiitω nnuuŋ kii ntiife wu Bεfarasii bee Besadusii.

*Pita tɔčε le Jiso nnuuŋ Kinsofu ki Nyɔ tε kaache
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

13 Jiso dza gεεŋ bo li kimbε ki kwεεŋ wu Kasaria wu Filipi, dza bii li bəəŋ bee bε kintutu-u laa, “Bεniij kweŋgi le Nwanewi nuuŋ noo?”

14 Be tuu li wuu le, “Bεniij bamu kweŋgi baa le ε wε Jəəŋ Nlisulidzəə, bamu le Elaja bamu kweŋgi le ɔ nuuŋ Jeremaya bamu le ntomfəŋ wu Nyɔ wumū.”

15 Se bii li bee laa, “Ben kibεε nε kweŋgi fine le nnuuŋ noo?”

16 Simu Pita se tuu le, “Ε wε Kinsofu ki Nyɔ tε kaache ki nuuŋ Nwanε Nyɔ, Nyɔ yi kəmi ntse.”

17 Jiso se tuu li wuu le, “Simu ɳwanε Jəna, Nyɔ bəəni ye wε, kifε fini nuun ye wi wu bə wu tee wε kε. Ε Baa wεŋ wu nuuŋ liboo wu tee wε.

18 Ntiitəə li wε-ε le ε wε Pita,* ε li kimbaŋ kini-i li ɳgii gwan kintaashε ki bεniij ben bε kimbeenchε-ε. Nuuŋ buŋga bu kwe-e tε shaanshε yih yi nləkε li Nyɔ-ɔ ki bεniij bε kimbeenchε-ε yilu kε.

19 Ngii nyε biŋgwiye bi bumfəŋ bu liboo le li wε-ε. Fiee fi ɔ gii ɔ kan laaŋkwiin, ke bε gii bε kan liboo tε. Fiee fi ɔ gii ɔ fanchε laaŋkwiin, ke bε gii bε fanchε liboo tε.”

20 Si Jiso tε tee lε, bəseyi chiinsε li bəəŋ bee bε kintutu-u le kiij be ni məŋ be tee li wi-i le nuuŋ Kinsofu ki Nyɔ tε kaache kε.

*Jiso tee kii ɳwaani kwe yi gii kwi
(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)*

21 Mbεechε li mfi wεε, Jiso bεchi tiiti li bəəŋ bee bε kintutu-u le kəmi le gεεŋ Jerosaleŋ, gεεŋ ɳεŋ bumfa le ɳge li tsan yi bεniij bε sekí kwεεŋ li bε bete muntofi bε nəŋa bε nəŋa məə bεniij bε tiifi bεnchi

* **16:18** Bukooŋ bu Pita buni nuuŋ le, “Tεtε”.

bε Nyɔ-ɔ. Be gii bε wo wu, ke jo ka taa kaari bo li kwe-e.

²² Pita dzɔ wu bee wu cheekiyi. Bechi wami wu li ffee filu, tiiti le, “Taa, Nyɔ leesε! Fini ffee nuuŋ tε naa ka bε wε kε.”

²³ Jiso fiiki yi tee li Pita le, “Dza mi lejin Satan! ɔ baŋgɔɔ mi bu baŋgε kifε ɔ ɳiŋgi yε biee si Nyɔ kε. ɔ ɳiŋgɔɔ si wiwoŋ.”

²⁴ Si Jiso tε kween lε, tee li bɔɔŋ bee bε kintutu-
u le, “ɛ wi wεki le ni nuuŋ wi wεŋ wu kintutu, kε
kεmɔɔ le faan yi yee, too kintaan kee ni biki mi.

²⁵ Nε kεε le wi wu bachi yi yee kii ni lεε yi kε gii
lεε yi. Se nuuŋ le, wi wu lεε yi yee kii mi kε gii kεmε
yi.

²⁶ ɛ bε banchε nshε yini chichi, bε nyε li wi-i wu
ji, se wu tuu wu lεε ntε we, mbeŋ wulu ni nuuŋ la?
Ffee fιε lu fi wi nuuŋ kose bε fiana yee ni?

²⁷ Nε ni nε kii le Nwanewi gii bε bε benchindaa
bee li bunɔŋja bu Tee lε, soon wi kwikwi li ffee fi
mwε fε-ε.

²⁸ Ntee beŋ chεen lε bεniiŋ bamu lemi baa feni
bε nuuŋ tε naa woo kintsi ki kwe-e fuki fε be ɳεŋ si
Nwanewi bεε bε bumfɔŋ bwēe nsinj kε.”

17

*Jiso doonchε bunɔŋja bwēe bu tε kεmi liboo
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)*

¹ Le jo ka busɔɔ, Jiso dzɔ Pita bee Jeen mɔɔ Jɔŋ
wu ɳwaani Jeen, bee be yεε li ɳkumε wumu wu
ɳgween li, be nuuŋ fe be be.

² Be dza be ɳεŋ si mfise yee fiiki lε be lii, bushi
bwēe miεŋini si jobε, ndú yee nεεŋ yi miεŋini ni
mwamwamwa.

3 Fi se ka le Məosə bee Elaja tè dza be busə fe, be tiiti biee bə Jiso.

4 Pita se dza taa tee li Jiso le, “Taa, fi dzəəŋ fiɛɛ si tə baa fəni ni. ɔɔ kəŋgisi lɔɔ, ɳgwaŋ bigəənu feni biteetu, kimu ni ki nuuŋ ko, kimu ki Məosə-ɛ, kimu ki Elaja-a.”

5 Nee si tə gii mɛɛŋ yeti lε, fi se ka le kikuŋ ki ncherere tè dza ki shee ki baanyɛ be, jε yø li kikuŋ kilu-u le, “Wuni nuuŋ ɳwanɛŋ, nuuŋ shéŋ yεŋ. N'wuki bujəŋ bə wu ɳge. Ne wuki yεɛŋ nuuŋ li wuu.”

6 Le bəəŋ bee bə kintutu-u woo jε yilu be chεŋ be kεɛti, be we be ton mənshi mε bee fekwiŋ.

7 Jiso se gεɛŋ konchɛ li bee tee le, “Dza yεɛŋ we. Kiiŋ ne ni ne chɛndi kε.”

8 Le be tsaaki lii liwe be ti mɛɛŋ ki ɳɛɛŋ wi wumu kε, be ɳɛŋ nuuŋ Jiso kwaa.

9 Le be dza li ɳkume wulu-u be ni be beki, Jiso chiinse li bee le, “Kiiŋ ne ni tee fiee fi lii yinɛ bee yi ɳɛŋ li wi-i, fuki fe Nwanewi bo li kwe-e nsıŋ kε.”

10 Bəəŋ bee bə kintutu-u bii li wuu laa, “Fi geen fi bəniiŋ bə tiifi bənchi kwenɛŋi le Elaja kəmi le naa saa bə Kinsofu ki Nyɔ tè kaachɛ se bə le?”

11 Jiso tuu le, “Fi fiɛɛ chɛɛŋ le Elaja kəmi le naa saa bə nachɛ biee bichu.

12 Se nuuŋ le, ntee ben le Elaja bɛɛŋ kitun bə se mɛɛŋ baa ki kεɛ kε wu kε, be tuu be feti fiee fi be kəŋgisi bə wu. ɛ nee le si Nwanewi gii naa ɳɛŋ ɳge li tsan̄ yi bee.”

13 Si tə tee lε, bəəŋ bee bə kintutu biee be kεɛ le tiitəə nuuŋ kii Jəəŋ Nlisulidzəə.

*Jiso wənchɛ ɳwaŋ wumu wu tè wii kika
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)*

14 Le Jiso bee bəəŋ bee bə kintutu-u bəə be fəsi fə kintutu ki bəniiŋ le tə nuuŋ. Wi wumu dza bə ton nūŋ li Jiso-o limfwe, tee li wuu le,

15 “Taa, kəə nshiiŋ li ɻwanəŋ wu wii kika wuni-i, ɻiŋgəo ɻge ɻge. Ti dzəti wii fətaaŋ, ε wu dza tuu we li dzəə.

16 Mbee mbə bə wu fə bəəŋ bo bə kintutu-u le be wənchə wu, be məŋ nsinj.”

17 Le Jiso woo le tee le, “Hooo! Kiŋgəke ki ləələə ki məeŋ ki gəe ke shéŋ li Nyə-ə ke kini. Ngii nuuŋ təebeŋ ɻgeen mbo buŋ? Ngii ɻkan shéŋ bə beŋ ɻgeen mbo buŋ? Be yeeŋ bə ɻwaŋ wulu fəni ne nyə li mi-i.”

18 Be bə bə wu, Jiso waŋ ɻwanə kiŋkundi wu tə nuuŋ li ɻwaŋ wulu-u bo, biee temi mfwaa mumk-paŋ dududu.

19 Bəəŋ bə Jiso bə kintutu-u dza be gəeŋ fə wuu lejŋ lejŋ, be bii li wuu laa, “Fi geen fi tə bee tə məŋ le tə buu ɻwanə kiŋkundi wulu nsinj?”

20 Tuu li bee le, “Fi fiee le kife kimbeenchə kinə sendə. Ntee beŋ chəeŋ le, bee le ne kemə kim-beenchə ki nuuŋ si shan yi finsoo,* ne nuuŋ ne tee li ɻkumə wuni le dza fəni ɔ gəeŋ ɔ leŋ fəe, biee dza, fiee tə nuuŋ lu fi nuuŋ fi yaa beŋ ke.”

21 [Se nuuŋ le, ɻwaani wuni ɻwanə kiŋkundi nuuŋ wi tə buu wu fuki fə mwə leki li Nyə-ə, jiti biee bijə nsinj ke.]†

*Jiso tuu tee kii ɻwaani kwe yi gii naa kwi
(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)*

* **17:20** Finsoo fini nuuŋ le jé yi bara le: “Mustard”. † **17:21** Se nuuŋ le bijwaati bi fichi bimu bi bə tə saa bə tsəε jé Nyə le kemə yε kiŋkə kini le ke.

22 Si Jiso bee bəəŋ bee bε kintutu-u tè banchε Galiliilε, tee li bee le, “Bε gii bε kabε Nwanewi li tsan̄ yi bəniiŋ li,

23 be wo wu, ke bo jo taa, bo li kwe-e.” Le be woo lε, yi bee be nge.

Kii kin̄waati ki sofε li yih yi muntofi

24 Jiso bee bəəŋ bee bε kintutu-u gεεŋ be bo Kapanuŋ, bəniiŋ be tè kundi kin̄waati ki li yih yi muntofi-i bε be nge Pita be səəse laa, “Wi wu ntifε wunε wuni ti suuti nεε kin̄waati ki li yih yi muntofi-i ni?”‡

25 Ben̄ le, “In̄.” Le Pita to fəkuun̄, Jiso se shiiki fiee filu fekwiiŋ, bii li wuu laa, “Simu, o nge nio le la? Bεmfəŋ bε laaŋkwiin̄ bani shiiŋ be fii kin̄waati məɔ kichore nuun li ba-aŋ? Be ti shiiŋ be fii nuun̄ li bəəŋ be bee məɔ li mfon̄ le?”

26 Pita tuu le, “Bε ti shiiŋ be fii nuun̄ li mfon̄.” Jiso se tee li wuu le, “E nuun̄ le kε bəəŋ bεεŋku-u kεmi yε le be ni be suuti kε.

27 Se nuun̄ le, kii te ni tingi-i shén̄ yi bəniiŋ belu sin̄, gεεŋ o ləŋ nge we le libε-ε, nsuuŋ yi o saa o koo, o gwiyε kimfimε ki yi-i, o gii o nge niri wu kwa le, o buu wu o gεεŋ o nyε li bee le o sooo kin̄waati ki tεεben̄ lu.”

18

Wi wu ko le bumfəŋ bu liboo li

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 Le ni nuun̄ li mfi wulu-u, bəəŋ be Jiso-o bε kintutu bε be bii li wuu laa, “E n̄waani wi wu la wu ko nge le bumfəŋ bu liboo li?”

‡ **17:24** Kin̄waati ki sofε kini tè nuun̄ si kin̄gate ki kinsomfu wi wu nimε lu li jobε.

2 Jiso teen ηwaŋ wu bwi leeki lε bee lεnti,

3 tee le, “Ntee beŋ cheŋ le, ε ne mεŋ ki fiiki kε le ne to si bəŋ be bwi kε, ne te naa le ne lε bumfəŋ bu liboo li kε.

4 Wi wu shiiki yi yee si ηwaŋ wuni, ε wu wu gii naa nuuŋ wi wu ko lε bumfəŋ bu liboo li.

5 ε wi fi ηwaŋ si wuni kii mi, kε mwε fio te nuuŋ mi.”

(*Mak 9:42-48; Luk 17:1-2*)

6 “Se nuuŋ le ε wi fe ηwaŋ mumkpaŋ li kintutu ki bəŋ be bwi be gε shén li mi-i bani we li bibifi-i, kε fi dzəŋ fie le wε wi, be shiŋe jeni chi nəŋa wu lεwe, be ləŋ wu shee seri fe kindundu fəkwiiŋ.

7 Ngε wu nyəŋa wε li bəniŋ be li nshe yini-i, kifε biee bi teeki le bəniŋ ni be feti biee bibifi biee lu. Biee bini kεmi le bi ni bi nuuŋ lu, se nuuŋ le ηgε wu nyəŋa wε li wi wu bεe be biee bilu.

8 Bedeeŋi ε kibεnε ko məŋ nuuŋ kikaa ko feti le o ni o feti biee bibifi, o sonde kibεnε kilu kε kikaa kilu o too. Fi dzəŋ le o le li ntse wu kimake be kibεnε kε kikaa kiŋkəsi, yεki le o kεmε bibεnε bichu be bikaa bichu be dzəŋ wε be ləŋ fe wi wu kimake-ε.

9 ε lisi cho feti le o ni o feti biee bibifi, o buu lisi chilu o too. Fi dzəŋ le o le ntse wu kimake-ε be lisi chimumkpaŋ, yεki le o kεmε lii chichi, be ləŋ wε fe wi wu kimake-ε.”

Ngaŋgaa kii nshəŋ yi tε la

(*Luk 15:3-7*)

10 “Nεŋ yεŋ le kiiŋ ne ni ne dzeti wumu li bəŋ be bεnεŋ bεnεŋ bani fəkwiiŋ kε. Ntee beŋ cheŋ le bεnchindaa be bee shiŋ baŋ lε Baa wεŋ lii mfi kwi liboo, be ηiŋgi bushi bu Baa wεŋ mfi kwi be bichi lε bəŋ bani-i

11 [Nwanewi tè bε nuuŋ le soo bεniiŋ bε tè saa be la.]*

12 Nε beečhi le la? Ε wi kεmι nsháŋ gwii, yi-mumkpaŋ la li yi-i linti, gii le ki saa kε le chine yi gwii mfomeyoofi ntsə mfomeyoofi yεe li ɻkume-ε, le gεeŋ gaoŋ nsháŋ yimumkpaŋ yi la yilu ni?

13 Ntee beŋ cheeŋ le, ε wu gaoŋ wu ɻεŋ, woo bujaoŋ bε nsháŋ yimumkpaŋ yilu yεki yi gwii mfomeyoofi ntsə mfomeyoofi yi mεeŋ ki laa kε yεe.

14 Ε nεe le si Baa wunε wu nuuŋ liboo kəŋgisi yε le wi mumkpaŋ li baoŋ bε bwi bani-i le la kε.

Si nuuŋ wi bee ɻwaani nachε biee fε ntaake nuuŋ lu

15 Ε ɻwaana fε free fi bifi li wε-ε, o gεeŋ o ɻεŋ wu o doonche bubieε bwē li wuu nεe wu beŋ bεfε. Ε wu woo freee fi tee, kε o kaarɔɔ o tuu ɻwaana li wε-ε bwiŋ.

16 Ε mεeŋ ki woo kε free fi tee kε, o dzə wi mumkpaŋ kε bεfε nεe be kaari ne gεeŋ fε wuu, le n'yɔru kwikwi kεmε bεniiŋ bεfε kε bεtεetū bε lemi lε nsa wulu-u lejīn.

17 Ε ne gεeŋ wu faaŋ le wuki yε free fi ne tiiti kε, o se dzə dεeni o gεeŋ bε fi li kintaashε ki bεniiŋ bε kimbeenche-ε. Ε wu tuu wu faaŋ le wuki yε li kintaashε ki bεniiŋ bε kimbeenche-ε kε, o dzə wu si wi wu ti kii yε Nyɔ kε, kε si wi wu kundi kiŋwaati.

18 Ntee beŋ cheeŋ le free fi ne gii ne kaŋ laaŋkwiŋ fεeε, ε be tè kaŋ liboo kituŋ, free fi ne gii ne fanchε laaŋkwiŋ fεeε, ε be tè fanchε liboo kituŋ.

* **18:11** Se nuuŋ le biŋwaati bi fichi bimu bi bε tè saa bε tsεe je Nyɔ le kεmiye kiŋkε kini kε.

19 Nse ntuuə ntiiiti li be-eŋ chεeŋ le, ε bεniŋ bεfε
lε be-eŋ lεnti beŋ li fiee li laaŋkwiaŋ, be lεke li Nyɔ-ɔ,
kε Baa wεŋ wu nuuŋ liboo gii fε fi li bee.

20 Nε ni nε kii le, fε bεniŋ bεfε kε bεtεetu taashε li
bukooŋ bweŋ, kε mi ŋ'we li bee linti.”

Ngaŋgaa kii wi wu fioŋ wu ti keeti ye nshiiŋ kε

21 Pita kiŋgi bii li Jiso laa, “Taa, ε kiŋga kimε
ki ŋwaanεŋ nuuŋ fε biee bibifi li mi-i, mfeeki wu?
Nuuŋ gεeŋ bo si kiŋga mfomenyaan ni?”

22 Jiso se tuu li wuu le, “Nnuuŋ ntε ntee wε le ε
kiŋga mfomenyaan kwaa kε. Nuuŋ ɔ feeki kiŋga
gwii mfomenyaan ntsø mfomenyaan.

23 ε nεe le si nuuŋ bε maa bumføŋ bu liboo bε
mføŋ wumu wu tε weki le nachε bε bεniŋ bee bε
nimε kii kwa wee wu tε kiri li tsan̄ yi bee.

24 Si tε bεchi le ni tεeti le, be bε bε wi wumu wu
fioŋ ye tε nuuŋ bεnchuki yoofi.

25 Si yi tε yaa wu soŋu le, mføŋ wulu se tee le bε
dzøŋ wu bee kwεsi møɔ bøŋ møɔ biee biee bichu bε
kabε bε bε kwa wulu bε sooŋ fioŋ ye lu.

26 Si mføŋ wulu tε tee le, wi wulu ton̄ nūŋ wu
limfwe sooŋ bø li wuu tee le, ‘Taa, kɔɔ nshiiŋ bε mi,
ŋgi nsooŋ wε fiee fichu.’

27 Nshiiŋ fε te kikoo we chine li wuu daayε le fioŋ
yilu.

28 Se nuuŋ le, wi wε kibεε bo le ni giŋgi, gεeŋ
chiŋ wi wumu wu bee be tε nindi li mføŋ wε-ε, ε
tε gii kεmi wu fioŋ babi wu kwa mumkpaŋ.† Biee
cha wu fε we tee le, ‘Soŋε fioŋ ya.’

† **18:28** Babi wu kwa wuni tε nuuŋ le jé yi bε Grik nεe si bεdanali
gwii.

29 Wi wu nimε wulu se toŋ te nūŋ wu limfwe, lεkε wu tee le, ‘Kɔɔ nshiiŋ bε mi, ɳgii nsooŋ fiɔɔ ya.’

30 Faaŋ, dzo wu gεεŋ bεŋε wu li yih yi ncha-a le ni nuuŋ lu nsiŋ fe wu soonj fiɔɔ ye.

31 Beniiŋ bamu bε bee be tε nindi ɳεŋ ffee fi ka, fi ffeeŋgi be ɳge. Be gεεŋ be tee ffee fichu fi bee fi ka li mfɔŋ wε-ε.

32 Mfɔŋ sɔɔmi wu, tee li wuu le, ‘ɛ wε wi wu bifi. Mbee ndaayε le ya fiɔɔ li chichi kifε o bee o soonj bɔ li mi-i.

33 Bee nuuŋ o kɔɔ te nshiiŋ bε wi wulu neε si mbee ɳkɔɔ nshiiŋ bε wε te’

34 Shéŋ tənyε mfɔŋ, nyε wu le bε fa wu li yih yi ncha-a, bε ni bε ɳ'wεki bε wu gεεŋ bo fe wu naa wu soonj fiɔɔ ye chichi.

35 ɛ neε le si Baa wεŋ wu nuuŋ liboo gii fe bε benj bεchu, fe wi mεεŋ ki feeki ke bε shéŋ yee chichi li ffee fi bifi-i fi ɳwaani tuu fe li wuu ke.”

19

*Ntiifε kii ɳkoŋu bε kwεεŋ
(Mak 10:1-12)*

1 Le Jiso tee biee bini mεeshi, dza le kimbe ki kwεεŋ wu Galili, lenchi gεεŋ Judiya liwiŋ li kimbe ki Dzɔɔ yi Joodaanj.

2 Le gεεŋ le, kintutu ki beniiŋ le banchε ki biki wu, wančε be bεchu bε tε gendi fe.

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

3 Bεfarasii dza be bε le wuu le be mənčε wu, be bii li wuu laa, “Nchi beenchi le wi nuuŋ kooŋ bε kwεsi kii ffee fimu, məɔ nuuŋ fi la le ni?”

4 Jiso tuu li bee le, “Nε mεεη baa saa ki teeŋ kε fiee fi bε tε tsεe le, ‘Fε mbεeche, wi wu tε tøŋ bøniiŋ tε tøŋ le be ni be nuuŋ nεe nyuŋ bee kwεeŋ ni?’

5 Tε tøŋ be, tee le, ‘E kii fini fi nyuŋ gii naa shε tee bee ni, taashε bee kwesi, be bεfε se to wi mumkpan.’

6 Bεdεeŋni, be mεeŋ yε bøniiŋ bεfε kε, be to baa wi mumkpan. Fi se fiee le, fiee fi Nyø taashε, kiiŋ wi ni møŋ ηgatine kε.”

7 Beniiŋ bølu se tuu be bii li Jiso laa, “Se nuuŋ kii la fi Møøse tε tee le wi nuuŋ tsεe kijwaati nyε li kwesi ki doonchi le wu kooŋø bε wu, se kooŋ wu le?”

8 Jiso tuu le, “Fi tε nuuŋ lε kii bikoo binε bi tεemε bi Møøse tε gεe le wi nuuŋ kooŋ bε kwesi. Se nuuŋ le, ε lεe si fi tε nuuŋ lε fεmbεeche-ε kε.

9 Ntiitøø fieŋ li be-eŋ le, ε wi kooŋ bε kwesi nuuŋ yε kii le wu køø ɔ kwεeŋ wulu bε nyuŋ wumu kε, ε wu dzø kwεeŋ wumu, kε wu giŋø bε kwεe wi.”

10 Le bøøŋ bε Jiso bε kintutu-u woo fini, be tee li wuu le, “E fini nuuŋ kii nyuŋ bee kwεeŋ lε, kε fi dzøaŋ le wi ba fi mwεe kwere, tε dzø kwεeŋ kε.”

11 Jiso se tee li bee le, “Se nuuŋ le ε wi kwikwi wu nuuŋ beŋ fini fiee kε. E nεe bøniiŋ bε Nyø fe le be beŋ kwa.

12 Nε ni nε kii le bøniiŋ bamu baa lu bε kεmi yε mbbeeche kii kwεeŋ kε, fi fiee si bε tε bie be be nuuŋ. Bamu se baa lε, nuuŋ bøniiŋ bε fe be bø le be ni be nuuŋ lε. Bamu baa tε fi bee lε, nuuŋ be bε fe bε yi yi bee le be ni be nuuŋ lε, kii bumføŋ bu liboo. Wi wu nuuŋ beŋ fini mwε beŋ.”

Jiso tiŋŋ mwε li bøøŋ bε bw-i-i

13 Beniiñ tè dza be bεe bε bøøñ lε Jiso-o le koñ li bee, bøøñ bee bε kintutu-u wami be.

14 Jiso se tee ffee le, “Gεe yeeñ bøøñ bεlu ni be bεe lε mi-i. Nε looseñ ke be kε, kife bumføñ bu liboo bwεe li bøøñ si bani-i.”

15 Le tee lε, tiñ mwε li bee, dza giñgi.

Jiso bee wi wu biee

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Fi se ka le wumu tè dza bε lε Jiso-o, bii li wuu laa, “Wi wu ntiife, ffee fi dzeeñ fi nnuuñ mfe nse ñkemē ntse wu kimake nuuñ la?”

17 Jiso bii li wuu laa, “O biiti mi kii ffee fi dzeeñ kii la? Wi wu dzeeñ wε lu mumkpanj kwaa. Oo wεki le o naa o kεmē ntse wu kimake, o kiri bønchi be Nyø-o.”

18 Wi wulu se bii li Jiso laa, “Bønchi bε Nyø-o nuuñ bε la?” Jiso tuu li wuu le, “O wo kε wi kε, o giñ kε bε kwεe wi kε, o yi kε biee kε, o lenj kε le nsa wu binseeñ le lejiñ kε,

19 o guundi chaa bee na, mao le, o ni o køngisi njwaana siø køngisi yi ya.”

20 Søøne wi wulu tuu tee li wuu le, “Ntε ñkiri bønchi bani bøchu. E la fi se shε?”

21 Jiso tuu li wuu le, “Oo wεki le o ni o nuuñ wi wu dzeeñ, o gεeñ o kabε biee bi o kemi bichu, o gachε kwa wulu li bøøñ be kifoo lε, o se kεmē bulofu liboo. Oo fe le o se bε o ni o biki mi.”

22 Le søøne wi wulu woo le, dza giñgi nshiiñ nshiiñ, kife tè gii kemi kwa ñge.

23 Jiso se tuu tee li bøøñ bee bε kintutu-u le, “Ntee beñ chεeñ le, fi tεemi fe wi wu kwa nuuñ lε li bumføñ bu liboo li.

24 Ntuu ntee beŋ tε le, fi nuuŋ tsεkε fε kamεε nuuŋ lε le fiooŋ yi nsara, yεki fε wi wu kwa nuuŋ lε li bumfəŋ bu Nyɔ-ɔ.”*

25 Le bɔɔŋ be Jiso bε kintutu-u woo fini, wa tε be ŋge. Be bii laa, “ɛ fi nuuŋ lε, ε noo wu se gii bo lu?”

26 Jiso biche be ni, tee li bee le, “Fi tεemi nuuŋ bε wiwoŋ, bε Nyɔ fiee nuuŋ yε lu fi nuuŋ fi yaa yi ke.”

27 Pita tee li wuu le, “Biche ɔ ŋεŋ, tε shε baa biee bichu te biki wε. Tε gii te kεmε la?”

28 Jiso tee li bee le, “Ntee beŋ chεεŋ le, mfi wu Ɲwanewi gii naa shee li kabara we wu bunəŋa, li kwεεŋ wu fwε-εŋ, beŋ bani bε biki mi, nε gii nε naa nε shee tε li bεkabara yoofi ntsø bεfε, nε ni nε sekibini bi Iselεε bi yoofi ntsø bεfεεtu bieε.

29 Wi kwi wu chine la we, mɔɔ bεŋwaani, bε dzémi yee, mɔɔ nuuŋ tee, mɔɔ nuuŋ ni, mɔɔ nuuŋ bɔɔŋ bee, ke yεh yee, kii mi, gii kεmε beniŋ bε biee kiŋga gwii yεki si tε saa kεmi. Se kεmε te ntse wu kimake.

30 Se nuuŋ le, beniŋ ŋge bε nuuŋ limfwe dεεni gii be nuuŋ lejŋ, bε ŋge bε nuuŋ lejŋ dεεni to limfwe.”

20

Ngaŋgaa kii wi wu tε dza bεniŋ bε nime gεε liwε

1 Jiso tuu tee le, “Bumfəŋ bu liboo bwεε si te la wumu wu tε dza taantaanŋ le gεεŋ dzøø bεniŋ bε nime-ε gεε li wε wee li.

2 Si tε gεεŋ ŋεŋ be lε, bee be nachε le gii sooŋ be nchuki nchuki li jobε-ε.* Se tuumi be, be gεεŋ be nindi li wuu wε.

* **19:24** Kikun kini bε teenyε ki lε jε yi bala le: “camel”. * **20:2** Nchuki wuni nuuŋ le jε yi Grik le danali nuuŋ kwa wu bε tε suundi wi lu li jobε.

3 Le ni nuuŋ si jobε bikaa mfomεyoofi lε, bo gεεŋ
ηεŋ bεniŋ bamu si be lemi fε wanŋ li yee li.

4 Tee li bee le, ‘Genε yεεŋ te nε niŋ li mi-i wε, ηgii
nsooŋ benŋ free fi kɔchε.’ Be biee be gεεŋ.

5 Le tuu bo nεε si fenshaaŋ tsoo, fe nεε lε, le gεεŋ
bo nεε te si jobε bikaa biteεtu lε, ka tuu dzɔ bεniŋ
be nimε-ε bamu.

6 Le tuu ni nuuŋ si jobε bikaa bitiinu lε fεmfo-o
lε, ka bo gεεŋ ηεŋ bεniŋ bamu be ηgεεshi fe wanŋ
mfεru free nsinj. Bii li bee laa, ‘E la fi nε bεε nε shiiti
nε ηgεεshi feni jobε chichu li yee li ni?’

7 Be tuu le, ‘kifε wi mεεŋɔ ki dzɔ kε bee li nimε-ε
kε.’ Se tee li bee le, ‘Genε yεεŋ te nε ni nε nindi li mi-i
wε.’

8 Le ni nuuŋ le fεmfo-o, te wε wulu bε tee li te
kikoo wu bεniŋ bε nimε-ε wε le teenj bεniŋ bε
nimε-ε baa, nsooŋ be, bεchi nsomfu nuuŋ bεniŋ
bε tε dzɔ lejŋ, gεεŋ mεeshi bε be ηkosi.

9 Se bεchi suundi be. Bεniŋ bε tε dzɔ li nimε-ε
jobε bikaa bitiinu bε, soon be nchuki nchuki.

10 Bεniŋ bε tε saa dzɔ baa tε beechi le gii soon
be yaa bamu baa. Se nuuŋ le, tε tuu soon nεε be
nchuki nchuki.

11 Le be fi kinsomfu kibee, be bεchi be ηunyi te la
wε,

12 be tiiti le, ‘Bεniŋ bani o bee o dzɔ be lejŋ be niŋ
baa kikaa ki mfi kimumkpaŋ kwaα, o se tuu o soon
teε be yεεŋ, nuuŋ bee te be tε shi te fienŋgi bε nimε
jobε kimbiri, wiŋ bεndi bee fε fa.’

13 Te wε wulu tuu li wi wu be wumu le, ‘Sinεŋ,
mεεŋɔ mfe kε bubieε li wε-ε kε. Te be tε nachε nεε
nimε chini li nchuki-i ni?’

14 Dzəə kinsomfu ko ɔ ni ɔ giŋgi. Ε mi wu ηkəəŋgi le nsooŋ wi wu lejɪŋ yeeŋ si mi nsooŋ we.

15 Nkəmi nee bungā bu fərε fīe fi ηkəŋgisi bε fīe fī nuuŋ nee fien̄ ni? Məə ɔ feti bukaaŋ kifε mi ηgwiyoɔ tsáŋ yeeŋ li bəniiŋ li le?"

16 Si Jiso tē tee lε, biee məeeshi le, "Ε le si bəniiŋ bε nuuŋ lejɪŋ dəeŋi gii be to limfwe, bε nuuŋ limfwe se to bε lejɪŋ."

Jiso tuu tee kii ηwaani kwe yi gii kwi

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Le Jiso ni yəki Jerosaleŋ le bee bəəŋ bee bε kintutu-u bε yoofi ntsə bεfε baa bo lε dze, teeŋ be bee be cheekiyi, se tee li bee le,

18 "Yikε yeeŋ ne woo, təebeŋ yəki baa tε giŋgi Jerosaleŋ be gii be geeŋ be nyε Nwanewi li tsan̄ yi bεte muntofi-i bε nəŋa be nəŋa məə bəniiŋ bε tiifi bənchi bε Nyɔ-ɔ, bε saa wu bε sonde le be wo wu,

19 bε biee bε nyε wu li tsan̄ yi bəniiŋ bε nuuŋ yε Bejuu kεe, be ni be kwərisi wu, be fiaamfie wu bε muŋwaan̄, bε taan̄ wu li kintaan̄ li kwi, ke bo jo taa Nyɔ kaari yi buu wu li kwe-e."

Ni Jəəŋ bee Jeen̄ lekε kii kintindε ki bəəŋ bee lε li Jiso-o

(Mak 10:35-45)

20 Ni bəəŋ bε Dzəbədii tē dza bε lε Jiso bee bəəŋ bee, ton̄ nuuŋ wu limfwe le ləkε fīe.

21 Jiso bii li wuu laa, "O wəki nuuŋ la?" Se tee li wuu le, "Kaache le ke mfi wu ɔ səki bumfəŋ bwo, bəəŋ beŋ bε bεfε bani shee li wε-ε lichiŋ, wumu lε kibənε ko ki kigəŋε-ε, wumu lε ki kiməsε-ε."

22 Se nuuŋ le, Jiso tuu li bəəŋ bəlu le, “Ne kii yε ffee fi nε biiti kε. Nuuŋ ne woŋ fika fi ηge-e fi ηgii η'woŋ fini ni?” Be tuu le, “Te nuuŋ te woŋ.”

23 Tee li bee le, “Chεεŋ ne gii ne woŋ fika fien. Se nuuŋ le nshewu lε kibεnε ken ki kigɔŋε-e bε ki kimεsε nuuŋ yε kintsii ken le nyε li be-en kε. Bintsii bilu nuuŋ li bəniŋ bε Baa wεŋ nachε wu gεe li bee.”

24 Le kinŋkε ki bəəŋ bε kintutu-u bε Jiso bε yoofi baa woo kii ffee filu lε, shéŋ tɔnyε be bε bəəŋ bε bεfε bəlu.

25 Jiso se teen be bεchu, be bε tee li bee le, “Ne kii yε le bəniŋ bε sεki biton ti shiiti li bəniŋ bε bee, bəniŋ bε nəŋa bε nəŋa bε bee doonchi bunja lε bee lε we ni?

26 Dεεni ffee fini kεmi yε le fi nuuŋ le be-en lenti kε. Wi wu wεki le ni nuuŋ wi wu nyəŋa li be-en lenti kεməo le ni nuuŋ wi wu nindi li be-en.

27 Wi wu wεki le ni nuuŋ wi wu limfwe li be-en lenti, ke mwe kεməo le ni nuuŋ mfwā wunε.

28 Fi ffee yεεŋ le, Nwanεwi tε mεεŋ ki bε kε le bəniŋ ni be nindi li wuu kε. Tε bε nuuŋ le niŋ li bəniŋ li, nyε ntse we le ya bəniŋ ηge li kwe-e.”

*Jiso gwiyε lii yi binyεε bife
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

29 Le Jiso bee bəəŋ bee bε kintutu-u gεen be ni be keti Jεriko, kintutu ki bəniŋ le banchε ki biki wu lejŋ.

30 Fi se ka le binyεε bimu bife, nuuŋ bunj bε tε bεε be shiiti li ηgemε yi dze-e, nuuŋ ε be woo le Jiso yεkəo, be bεchi be dzεŋgi be tiiti le, “Taa, Nwanε kini ki Mfəŋ Daafi-i, kəo nshiin bε bee.”

31 Kintutu ki bəniiŋ le kεe se wami be ki tiiti le shee yεεŋ nshiiŋ. Se nuuŋ le be tuu be wəndi be giŋgi bu limfwe le, “Taa, Njwanε kini ki Mfəŋ Daafi kɔɔ nshiiŋ bε bee.”

32 Jiso biee leŋ, teeŋ be, be bε, bii li bee laa, “Nε wəki le mfs la li be-en?”

33 Be tuu le, “Taa, fərε le lii yisεŋ gwiye.”

34 Nshiiŋ kɔɔ Jiso, koŋ li lii yi bee. Mfwaa mumk-pan be ηεŋ biee, be dza be biki Jiso.

21

Jiso le Jerosaleŋ si Mfəŋ

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jəŋ 12:12-19)

1 Le Jiso bee bɔɔŋ bee bε kintutu-u ni be fεeshi Jerosaleŋ ε be bo li kiton ki Bεtfaj ki nuuŋ li Nkume wu Biti bi Oli-if, biee tonŋ bɔɔŋ bee bε kintutu bamu bεfε,

2 tee li bee le, “Gεnε yεεŋ li kiton ki limfwe kεe. ε ne gεεŋ, ne ηεŋ ni səmbwaa ε be gerε, ηwani nuuŋ li wuu lichinŋ, ne fanchε, ne bε mi bε wu.

3 ε wi bii ftee li be-en, ne tuu li wuu le Te Kikoo wəkɔɔ wu, kε gii chine le ne bε be wu.”

4 Fini tè ka le fi be fi kɔchε si ntomfəŋ wu Nyɔ wumu tè tee, tiiti le,

5 “Tee li kiton ki Sayəŋ* le.

‘Biche yεεŋ ne ηεŋ, Mfəŋ wunε bεεɔ le be-en.

Wu shiikɔɔ yi yee fεkwiiŋ,

wu beeŋɔ le səmbwaa li lεwe, nuuŋ ηwanε

səmbwaa

wu mεεŋ bwi.’ ”

* **21:5** Sayəŋ nuuŋ bukoon buku bu kiton ki Jerosaleŋ:

6 Le bəəŋ bε Jiso bε kintutu-u baa gεεŋ, be fε nεε si tε tee.

7 Be se bε bε səmbwaa wulu məə ɳwaŋ, be ləŋ ndú yibe li bee liwe, Jiso beeŋ shee le wumu, giŋgi.

8 Kintutu ki bəniŋ lε kinəŋa tε gikisi ndú yibe lε dze, bamu bonyi yεŋε yi biti be gikisi.

9 Kintutu ki tε giŋgi Jiso limfwe bε ki tε biki lejŋ kεε tε wuuyi le, “Yiyi-i yiyi-i yiyi-i, bunəŋa bwεε bu ɳwanε kini ki Mfəŋ Daafi looo! Nyə tiŋ yε mwε li wi wu bεε li bukoon bu Taa lε looo! Yiyi-i yiyi-i yiyi-i, bunəŋa bwεε bu Nyə yi nuuŋ liboo li looo!”[†]

10 Le Jiso gεεŋ fesi Jerosaleŋ kiton kilu kichu sεεsε. Beniŋ tεki wa, be biiti laa, “Wuni nuuŋ noo le?”

11 Se kintutu kilu tuu ki tiiti le, “E ntomfəŋ wu Nyə wu Jiso wu dza li kitoŋ ki Nasare, li kwεεŋ wu Galilii.”

*Jiso kooŋ bε bəniŋ bε tε kabini waŋ
liyih yi muntofi yi Nyə-ə*

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jəəŋ 2:13-22)

12 Jiso gεεŋ le fe yih yi muntofi yi Nyə-ə, kooŋ bε bəniŋ bεchu bε tε kabini biee məə bε tε guti biee lu, bache bidaŋ bi bəniŋ bε tε fikisi kwa-a, bε bidaŋ bi bəniŋ bε tε kabini bibimu.

13 Te kungi be, tiiti le, “Fi fiee ε bε tε tsεε, Nyə tiiti le, ‘Be gii bε ni bε teenyi yih yεεŋ le yih yi nlεkε li Nyə-ə.’ Ne fiiki baa yi to nuuŋ ntuuŋ wu bεyi.”

14 Le Jiso ni nuuŋ fe yih yi muntofi yilu, binyεε bε biŋkεrε bε le wuu wənchε be.

15 Se nuuŋ le, le bεte muntofi bε nəŋa bε nəŋa məə bəniŋ bε doonchi benchi bε Nyə-ə ɳεŋ biee bi bimfimu wondini, bε si bəəŋ bε niŋ niŋ tε wuuyi

[†] **21:9** N'wuuyε wuni nuuŋ le jé yi Grik le Hoshana

fe yih yi muntofi, be tiiti le, “Eeeee, kinəŋa nuuŋ ki ŋwanə kini ki Mfəŋ Daafi leee,” fi təŋ be ŋe.

16 Be wame Jiso laa, “O wuki ye ffee fi bəɔŋ̩ baní tiiti ni?” Tuu li bee le, “Iiŋ, ŋ'wukoo. Fi ffee le ne məeŋ baa saa ki teen̩ ke ffee fi be tsəe le, ‘Nyə gəe ye jə yi buti li bimfimu bi bəɔŋ̩ be bwi-i, moɔ̩ li bimfimu bi bəɔŋ̩ be məeŋ be yeeendi mbeen̩ yi be ni be bee le be ni be pieti wu lu?’ ”

17 Jiso dza she be, bo li kiton̩ kilu, gəeŋ̩ li kiton̩ ki Betani-i, tsi fe.

Jiso tsoŋ̩ kiti kimu

(Mak 11:12-14,20-24)

18 Le ni nuuŋ fəŋwəeŋ̩ taantaaŋ̩, si Jiso tə kaarisi tuu lijiŋ lə kitoŋ̩ ki Jerosaləŋ̩ dzeeŋ̩ tə wuu wu.

19 Nəŋ̩ kiti kimu li dzee lichiŋ̩ ki be ti jii muntaaŋ̩ mulu, [‡] gəeŋ̩ fe, bədeeni ti məeŋ̩ ki ŋeŋ̩ ke ffee li ki-i ke, ŋeŋ̩ nuuŋ̩ bibe kwaa li ki-i, tsoŋ̩ kiti kilu, chini li ki-i le kiiŋ̩ fintaaŋ̩ ni naa tuu fi woŋ̩ li wə-e ke! Mfwaa mumkpan̩, kiti kilu biee ki wəabəe.

20 Le bəɔŋ̩ be kintutu be Jiso ŋeŋ̩ le, bimfimu wondə be. Be se ta maa laa, “Kiti kilu geen̩ ki wəabəe mfwaa mumkpan̩ ni le?”

21 Jiso tuu li bee le, “Ntee beŋ̩ cheeŋ̩ cheeŋ̩ le, ε ne gəe shéŋ̩ li Nyɔ-o, məŋin̩ siŋ̩, ne tə fe ffee fi mi mfə be kiti kini kwaa ke. ε ne tee li ŋkum̩ wuni le, ‘Dzatsə fəni o gəeŋ̩ o we li dzəo yi nyəŋ̩a,’ fi ka le.

22 Moɔ̩ nuuŋ̩ la fi ne leki li Nyɔ-o le, ke ne gii ne kəm̩, laa ne gəe baa shéŋ̩ li Nyɔ-o kwaa le.”

Be bii fe buŋga bu Jiso dza fe

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

[‡] **21:19** Kiti kini be teenyi le jé yi bala le, “fig”.

23 Jiso tè kaari lε li yih yi muntofi-i, bεte muntofi bε nəŋa bε nəŋa bε bəniŋ bε səki kwəεŋ wu Bejuu bε be ɳεŋ si tiifi bəniŋ, be bii li wu laa, “O dzo buŋga bu o feti biee bini fεŋ? E noo wu nyε buŋga bulu li wε-ε?”

24 Jiso tuu li bee le, “Ngii mbii tε ffee li be-en, ε nε tuu, nse ntee beŋ wi wu nyε buŋga li mi-i le ni mfeti biee bini.

25 Jəəŋ tè lisi bəniŋ li dzəə, buŋga bulu buti nuuŋ fεŋ? E Nyɔ yi tè nyε wu liboo, məə wiwoŋ le?” Le bii lε, be teče bebe, be tiiti le, “E tε tuu le ε Nyɔ yi tè nyε, tuu bii li bee li laa, fi ge la fi tè ti mεεŋ ki beŋ kε li Jəəŋ li kε le?”

26 Se nuuŋ le, ε tε tuu le, ‘E wiwoŋ wu tè nyε,’ kε tε chəndi baa kintutu ki bəniŋ lε, si be bəchu beenchi baa le Jəəŋ tè nuuŋ ntomfəŋ wu Nyɔ.”

27 Nee le, be se tuu li Jiso le, “Te kii yε kε.” Jiso se tuu tee li be le, “Kε nuuŋ ntε ntee tε beŋ wi wu nyε mi buŋga le ni mfeti biee bini kε.”

Ngaŋgaa kii bəəŋ bε buniŋ bεfε

28 Jiso gεεŋ limfwe bii laa, “Nε beechi le la kii fini? Wi wumu tè kəmi bəəŋ bee bε buniŋ bεfε. Dza gεεŋ fe ɳwani wu kaan li, tee li wuu le, ‘Nwanεŋ, gεεŋ o shi o ni o nindi liwε beŋ.’

29 Nwan wulu tuu li wuu le, ‘Nnuun ntε ɳgεεŋ kε.’ Se nuuŋ le dza tuu beechε li shén yee li gεεŋ liwε ləə.

30 Wi wulu tuu dza gεεŋ fe ɳwani wu lεjŋiŋ tee neε ffee fi bee tee li wu kaan wεε, tuu li wuu le ‘Ngii ɳgεεŋ taa.’ Se nuuŋ le, ba ɳgenu nsinj

31 Li bəəŋ bε bεfε baní linti, ε wu la wu tè fε ffee fi tee tè gii kəŋgisi?” Be tuu le, “E wu kaan wε.” Jiso se tee li bee le, “Ntee beŋ chεεŋ le, bəniŋ bε kundi

binjwaati mao binjinjkwiij lii baa le bumfən bu Nyɔ-ɔ limfwe li be-enj.

³² Ntiitɔɔ ni kifε Jɔəŋ tɛ lisi bəniiŋ li dzɔɔ le doonchε dze yi tsaaŋ li be-enj, ne faaŋ mbeenchε li wuu. Se nuuŋ le, bəniiŋ be kundi kiŋwaati be binjinjkwiij tɛ beŋ li wuu. Ne se tuu ne ŋeŋ si be beŋ le, ne faaŋ tɛ mflikisε shéŋ yinε le ne beŋ tɛ li wuu.”

Ngaŋgaa kii bəniiŋ be be tɛ shε wε li bee

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Jiso tuu kween le, “Tuu woo yeeŋ ŋgaŋgaa chimu. Wi wumu tɛ niŋ wε wu muntaan mu be feti mbiin lu, tonj mbaŋ kene, chinj kisɔ ki be gii be ni be kee muntaan mulu be seendi le, mbiin se buti, gwanj kikɔ ki wi wu kiichi wε wulu, shε wε wulu li bəniiŋ li, dza geeŋ li kitonj kimu.

³⁴ Mfi wu be ti kee muntaan mulu tɛ be kɔchε, tonj bəniiŋ bee be nime le bəniiŋ be tɛ shε wε li bee baa, le be geeŋ be fi mwee muntaan.

³⁵ Be geeŋ, bəniiŋ be tɛ shε wε li bee baa kɔɔ be, be too wumu, be wo wumu, be tome wumu be ta.

³⁶ Tuu tonj bəniiŋ be nime-ε bamu be yaŋ be yaa be ŋkosi baa, bəniiŋ baa tuu be fe neε si be be be fe be be ŋkosi baa le.

³⁷ Leŋjin lelu, tonj nuuŋ ŋwani kibεε, beechi le be gii be guuŋ ŋwani wuni.

³⁸ Se nuuŋ le, le geeŋ, bəniiŋ belu ŋeŋ wu, be tee bebe le, ‘Wuni wε nuuŋ kinjila ki wi wu wε wuni. Be yeeŋ te wo wu te ji bisheyε bilu.’

³⁹ Be kɔɔ wu be buu wu li wε wulu, be wo wu.”

⁴⁰ Si Jiso tɛ tee ni, tuu bii laa, “Wi wu wε wulu gii ge la be bəniiŋ belu fe wu be?”

41 Be tuu le, “Gii bε mεeshi bε munyaminε mulu mu kwiye, shε wε wulu li bεniiŋ bamu bε gii be nyε wu mwee muntaan mfi wu be kɔ.”

42 Jiso se bii li bee laa, “Nε ti mεεŋ ki teeŋ kε lε kinwaati ki Nyɔ le,
 ‘Tεtε chi bεniiŋ bε ŋgwanu-u tε faan chεε,
 chi kaari chεε chi to tεtε chi fε boo chi yi ni?
 Mɔo fini nuuŋ mfεru wu Taa,
 bεniiŋ bichi be teti maa ni?’

43 Ntusɔɔ ntiiti li be-en le, Nyɔ gii yi fi bumfɔŋ bwεe li tsaj yine-ε, yi nyε nuuŋ li bεniiŋ bε gii be gbeεŋ be ni be feti si bεniiŋ bε li kwεεŋ wεε.”

44 [Tεtε chilu chini nuuŋ ε chi we li wi-i mwε chaafε, ε wi we li chi-i, mwε fwachε.]§

45 Si Jiso tε wa ŋaŋgaa chilu lε, bεtε muntofi bε nɔŋa bε nɔŋa mɔo Bεfarasii woo le, be kεε le wu wa wε nuuŋ kii be.

46 Be dza be wεki le be kɔ wu, se nuuŋ le be kaari be chεŋ kintutu ki bεniiŋ lε, kifε kintutu kilu tε kεmi li Jiso le ni nuuŋ ntomfɔŋ wu Nyɔ.

22

*Ngaŋgaa kii tsɔnɔ chi bugoo le
 (Luk 14:15-24)*

1 Jiso tε yeti li bee lε ŋaŋgaa li, chimu tε nuuŋ le

2 “Bumfɔŋ bu liboo nuuŋ bε maa bu bε mfɔŋ wumu wu tε nachε tsɔnɔ chi bugoo le bu ŋwani wu nyu-ŋ.

3 Ton bεnchindaa bee le be gεεŋ be teeŋ bεniiŋ bε tε teeŋ le be bε tsɔnɔ chi bugoo le baa le be bε.

§ **21:44** Se nuuŋ le biŋwaati bi fichi bimu bi bε tε saa le tsεε jε Nyɔ le kεmi yε kiŋkε kini le kε.

Se nuuŋ le, bənchindaa bəlu gəeŋ bəniŋ bəlu faan
mbə.

⁴ Tuu ton̄ bənchindaa bamu tee li bee le, ‘Gəne
yəeŋ ne ni tiiti li bəniŋ bə ntuu ntee le be bə tsənə
chi bugoo le chini le be yikə be woo, le mi mfeə biee
bijə kituŋ, mi nseə bintomu bi bəŋ bə bənaŋ le bi
fəŋ. Mi nachəə biee bichu kituŋ, le be bə fe tsənə
ɔ.’

⁵ Se nuuŋ le, be gəeŋ bəniŋ bəlu nyaami, be dza
fibee be giŋgi. Wi wumu la liwə, wi wumu bo wan
wee.

⁶ Kiŋke ki bəniŋ le kəə bənchindaa bəlu be ŋwəe
bə be, be wooye be.

⁷ Shəŋ tənye mfəŋ wulu, tuumi bəniŋ bee bə dzi
in̄, be gəeŋ be ləeshe bəniŋ bə tə wooye bənchindaa
bee baa dududu, be təŋ kitoŋ kibee kilu.

⁸ Si tə fe lε, tuu tee li bəniŋ bee bə nimə-ε bamu le,
‘Mi mfeə tsənə chi bugoo le kituŋ. Se nuuŋ le bəniŋ
bə ntuu nteen̄ baa tuu nuuŋ yə bəniŋ kε.

⁹ Dəeŋi, gəne yəeŋ le dzé ntase chi, ne teeŋ bəniŋ
bəchu bə ne ŋəŋ, le be bə fe tsənə chi bugoo le chini.’

¹⁰ Beniŋ bə nimə-ε bəlu bo be gəeŋ le dze chichi,
be konchə bəniŋ bəchu bə be tə ŋəŋ, bəniŋ bə
dzeen̄ bə bifi be bə. Yih yi bugoo yisə bə bəniŋ.

¹¹ Mfəŋ dza lε li yih yi bugoo yilu-u ŋəŋ bəniŋ bə
tə bə fe tsənə chilu-u, ŋəŋ wi wumu lu mwe məeŋ ki
lii kε ndu yi tsənə chi bugoo le kε.

¹² Bii li wuu laa, ‘Sineŋ, o geen̄ o lε luuŋ yih ndu
yi tsənə nsin̄?’ Wi wulu ba nshiiŋ.

¹³ Bedəeŋi, mfəŋ wulu biee tee li bəniŋ bə nimə
baa le, ‘Kan̄ yəeŋ bibenu biee moə bikaa biee ne
ləŋ wu li kijibə lekuŋ, fe bəniŋ dii be jii ŋgesi.’ ”

14 Si Jiso tè tee lε, tee le, “Nε kεε le, Nyɔ nuuŋ yi teeŋ bəniŋŋη ge, se nuuŋ le, ε be niiŋ be yi tsəki.”

*Bε terε Jiso kii kiŋwaati ki sofε
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

15 Befarasii dza be gεεŋ be nachε si nuuŋ be fε Jiso lɔɔŋge be n'yɔru be se kɔɔ wu.

16 Be se tonj bɔɔŋ be bee be kintutu-u mɔɔ kintutu ki bəniŋŋ be Mfɔŋ Hεrɔ fe Jiso. Be gεεŋ be tee li wuu le, “Wi wu ntiife te kii nεε le ɔ nuuŋ wi wu chεεŋ, ɔ ti tiifi bəniŋŋ le dze yi chεεŋ li. ɔ ti dzeti yε le wi wumu nuuŋ chichi kε, kife ɔ ti bichi yε wi li ftee fi mwε nuuŋ lu kε.

17 Dεenī, tee bee wa mbeechε. Nchi benj le tε ni tε suuti kiŋwaati li Kaisa mfɔŋ wu Lo-om, mɔɔ tε soo kε le?”

18 Jiso kεε ftee fi be gwenini be fi, biee tee li bee le, “Benj bəniŋŋ be nimi-i bani, nε teeki mi kii la?

19 Be yεεŋ be kwa wu nε shiiŋ nε suuti kiŋwaati lu wε-e ηεŋ.” Be bε be danali, be nyε li wuu.

20 Jiso bii li bee laa, “Kikoo kini nuuŋ ki noo lε? Bukoonj buni nuuŋ bu noo lε?”

21 Be tuu le, “Ε ki Kaisa, bukoonj nuuŋ nεε tε bwεe.” Jiso tuu tee li bee le, “Nε nyεε li Kaisa ftee fi nuuŋ fi Kaisa, nε nyεε li Nyɔ-ɔ fi nuuŋ fi Nyɔ-ɔ.”

22 Le be woo lε, bimfimu wondε be. Be chine li wuu dza giŋgi.

*Bε mɔnchε Jiso kii mbochu li kwe
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)*

23 Nεε booyaa, Besadusii tè dza be bε fe Jiso-o. Besadusii nuuŋ kintutu ki bəniŋŋ be tè shiiŋ be kwenŋgi le bəniŋŋ nuuŋ tε naa bo li kwe-e kε. Si be tè bε lε, be bii li Jiso-o laa,

24 “Wi wu ntiife, Mօօsε tè tee le, ‘Ε wi kwi յkεmε յwaŋ nsinj, kε յwaani kεmi le dzəɑ kwəsi bee wu bie bəəŋ li bukooŋ bu յku յwaani wulu.’

25 Dεenι, bəəŋ bε wi wumu tè tsiiŋ bε bee feni mfomənyaanj. Wu kaaŋ tè dzə kwεεŋ, kwi bee wu յkεmε յwaŋ siŋ, shε kwəsi li յwaani wu biki li wuu.

26 Fi ka nεe te le bε wu biki məo wu te tuu biki, gεεŋ bo li wu mfomənyaanj li be kwi ye յkεmε յwaŋ siŋ.

27 Lejinj ləlu, kwεεŋ wulu kwi te.

28 Le dεenι, si be bεchu bε mfomənyaanj baa tè dzə kwεεŋ wulu le, gii naa ni nuuŋ mfi wu bəniŋ buti li kwe-e, kwεεŋ wulu nuuŋ kwεε noo?”

29 Jiso tuu li bee le, “Nε chanj baa յge, kifε nε kii ye ffee fi be tsεe le Kiŋwaati ki Nyɔ-ɔ kε. Nε ti kii ye te bunja bu Nyɔ-ɔ kε.

30 Nε ni nε kii le naa nuuŋ mfi wu bəniŋ buti li kwe-e, bunij bee bukεεŋ te tuu le be ni be feti bugoo kε, bəniŋ mεεŋ ye be tuu be ni be nyεe bəəŋ li bugoo li kε. Be gii naa be ni be nuuŋ nεe si bənchindaa bε Nyɔ-ɔ liboo.

31 Ε nuuŋ kii mbochu wu bəniŋ gii naa be ni be buti li kwe-e, nε tε mεεŋ ki teenj kε Kiŋwaati ki Nyɔ-ɔ nε woo ffee fi ki tiiti li be-eŋ ni? Nyɔ tε tee le,

32 ‘Ε mi Nyɔ yi Abraham bε Nyɔ yi Adzi məo Nyɔ yi Yakɔ.’ Fi nuuŋ le Nyɔ nuuŋ ye Nyɔ yi bεŋku kε, yi nuuŋ Nyɔ yi bəniŋ bε nuuŋ bε yonj.”

33 Kintutu ki tε lemi fe woo ntusu wu Jiso tε tuu, wa tε be bε ntiife we.

*Nchi wu yεki bənchi bεchu
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)*

34 Le Bεfarasii woo le Jiso make wε bimfimu bi Besadusii, be banchε yi be bε fe wuu.

35 Wi wumu wu tè gbeŋgi kii bənchi bε Nyɔ-ɔ, mɔnchɛ wu bε mbifu wumu le,

36 “Wi ntiifε, nchi wu ko wu yaa bənchi bεchu nuuŋ wu la?”

37 Jiso tuu li wuu le, “Nchi wu ko nuuŋ wu tiiti le, ‘ɔ kɔŋgisi Chaa yi Nyɔ ya bε shén ya chi, ɔ nyee yi ya li yi-i ɔ giki bufii bwo li yi-i buchu.’

38 Wuni nuuŋ nchi wu limfwe wu ko wu yaa bənchi bεchu.

39 Wu biki se nuuŋ nee si wεe. Wu nuuŋ le, ‘ɔ kɔŋgisi ŋwaana siɔ kɔŋgisi yi ya.’

40 Biee bichu bi nuuŋ le kiŋwaati ki bənchi, mao bi nuuŋ le Biŋwaati bi bəntomfɔŋ bε Nyɔ-ɔ, bi lemi li bənchi bε bεfe bani-i.”

Kinsofu ki Nyɔ tè kaache nuuŋ ŋwanε noo?

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Si Befarasii tè taashɛ fe le, Jiso dza bii mbifu wumu li bee laa,

42 “Ne beechi le la kii Kinsofu ki Nyɔ tè kaache? Ne beechi le ε ŋwanε noo?” Be tuu li wu le, “Nuuŋ ŋwanε kini ki Mfɔŋ Daafi-i.”

43 Jiso se kaari bii li bee laa, “Si nuuŋ ŋwanε kini ki Mfɔŋ Daafi-i le, fi geen fi Fiana yi Nyɔ fe Mfɔŋ Daafi se teenyi wu le Taa? Daafi tè tee le,

44 ‘Taa Nyɔ tè tee li Taa li le
shee le kibɛnɛ keŋ ki kigɔŋɛ-ɛ,
gɛɛŋ bo mfi wu ŋgi gɛɛ bəniŋ bo bε mbani-i
ɔ təmi bikaq bio li bee.’

45 ‘E Daafi teenyi wu le Taa, fi geen se tuu ni nuuŋ ŋwani?’

46 Si Jiso tè yɔ le, wi tè mɛɛŋ ki kɛmɛ kɛ fiee fi tuse li wuu kε. Mbɛɛchɛ booyaa, wi ti mɛɛŋ ki tuu kε mao le bii fiee li wuu kε.

23

*Jiso fusi kinyi ki bəniij bε doonchi bənchi məə ki
Bəfarasii*

(Mak 12:38-39; Luk 11:43-46; 20:45-46)

¹ Jiso dza tee li kintutu ki bəniij le bε bəəj bee bε kintutu-u le,

² “Bəniij bε doonchi bənchi məə Bəfarasii nuun bəniij bε dzə kintində ki Məəse.

³ Fi se nuun le, nε ni nε wuki ffee fichu fi bε tee li be-eŋ, nε feti. Se nuun le, nε fe kε ffee fichu fi be feti kε, kife be nuun bəniij bε nimi-i.

⁴ Be dzəti be yekε bəntε bε yεki bungā bu bəniij le be yiki bəniij bε be, be kibee tε məə məŋ le be laa tsəŋ le be fi be kε.

⁵ Biee bi be feti bichu nuun nεε le be fe le bəniij ηεŋ be. Muŋko mu bee mu Kinwaati ki Nyə-ɔ ko ηge.* Munshəŋgε mu yoon yi ndú yi bee nuun mu ndeeŋ.

⁶ Be ti giŋgi fe tsənə-ɔ be kəŋgisi nshewu nuun fe bəniij guundi be, ε be gεeŋ li yih yi nləkε li Nyə-ɔ be kəŋgisi nshewu nuun li bintindu bi limfwe-e.

⁷ Be ti kəŋgisi ndendə fe waŋ le bəniij ni be yεeſhi be, be kəŋgisi le bəniij ni be teenyi be le Belabi.

⁸ Se nuun le, kiiŋ wi ni beenchi le bəniij ni be teenyi wu le Labi kε, kife nε kəmi Wi wu Ntifε nuun nεe mumkpaŋ kwaa, beŋ bəchu baa wi bee ηwaani.

⁹ Kiiŋ nε ni nε teenyi wi wumu li nshε yini le ε wu Baa wunε kε, kife nε kəmi Baa wunε mumkpaŋ wu nuun liboo.

* **23:5** Muŋko muni nuun bε fe mu nuun si mulaya mu be tε tεti be giki bənchi bε Nyə-ɔ le, be tii fe lii məə fekeŋ fe bee.

10 Kiiŋ wi ni beŋ le bε ni bε teenyi wu le Te Kikoo kε, kife Te Kikoo wune nuuŋ mumkpaŋ kwaa, wu nuuŋ Krai Kinsofu ki Nyɔ tɛ Kaache.

11 Wi wu nyɔŋa lε be-enj lenti kεmi le ni nuuŋ wi wu nindi li be-enj.

12 Wi kwikwi wu tsakisi yi yee, Nyɔ gii yi shiiki wu, wi kwikwi wu shiiki yi yee, Nyɔ gii yi tsaaki wu.

*Jiso Tɔchε bεniij bε doonchi Benchi Mɔɔ Befarasii
(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)*

13 Nge wu nyɔŋa wε wunε, beŋ bεniij bε tiifi bεnchi mɔɔ beŋ Befarasii. Ne baa bεniij bε nimi-i! Ne lemi bεniij lii, ne baanyi dze yi lii li bumfəŋ bu liboo. Beŋ kibεe ne kɔŋgisi yε nle lu kε, ne tuu ne baŋgi dze li bεniij bε kɔŋgisi nle lu-u.

[**14** Nge wu nyɔŋa wε wunε, beŋ bεniij bε tiifi bεnchi mɔɔ beŋ Befarasii. Ne gbεŋgi ne fiengisi bukεεŋ bεεŋku-u, nleke li Nyɔ-ɔ wunε deendi le ne doonchε yi. Ne ni ne kii le wunε nge gii naa bee.]†

15 Nge wu nyɔŋa wε wunε beŋ bεniij bε tiifi bεnchi mɔɔ beŋ Befarasii. Ne baa bεniij bε nimi-i! Ne dzeti ne dεnde kwεεŋ wuni kwikwi ne lenchi dzɔɔ yi nyɔŋa yi nyɔŋa le ne wεki baa wi wu mumkpaŋ wu gii fiiki shén to wi wunε wu kimbeenche-e. E wu fiiki le, ne tuu ne fe wu mεeshi bee bubefu yaa mɔɔ wi wu gεεŋ fe wi wu duti nyimu si-inj, se tuu nuuŋ wi wu nyɔŋa nee si beŋ te.

16 Nge wu nyɔŋa wε wunε. Ne baa binyee ne kwenji le ne doonchi baa dzé li bεniij li! Ne baa bεniij bε kwenji le, ‘E wi tee free, wu chini li

† **23:14** Biŋwaati bi fichi bimu bi bε tɛ saa bε tsεε jε Nyɔ le kεmi yε kinjε kini kε.

bukooŋ bu yih yi muntofi, kε fi nuuŋ yε nεε ffee kε. Se nuuŋ le, ε wi tee ffee wu chini nuuŋ li bukooŋ bu kikwa ki kwa-a li yih yi muntofi-i, kε kεmωɔ le fε si wu tee wu chini le.'

¹⁷ Binyεε bini! Nε baa bibere! Ffee fi ko fi yaa fimu nuuŋ fi la? Fi ŋge nuuŋ kikwa ki kwa-a mωɔ yih yi muntofi yi feti se kikwa kilu tuu ki nuuŋ ffee fi nuuŋ fi Nyɔ-ɔ le?

¹⁸ Nε kweŋgi tε le, ‘Ε wi tee ffee wu chini li bukooŋ bu taantaa chi muntofi-i, kε fi nuuŋ yε tε ffee kε. Se nuuŋ le, ε wi tee ffee wu chini nuuŋ li bukooŋ bu ffee fi wi fε muntofi lu, kε kεmωɔ le fε si wu tee wu chini le.’

¹⁹ Binyεε bini! Ffee fi ko fi yaa fimu nuuŋ fi la? Fi ŋge nuuŋ nya yilu mωɔ taantaa chi muntofi-i chi wu fε se nya yilu nuuŋ ffee fi nuuŋ fi Nyɔ-ɔ le?

²⁰ Ffee fi nuuŋ lu ffee le ε wi chini li bukooŋ bu taantaa chi muntofi-i, kε wu chinɔɔ nεε le mωɔ li biee bichu bi nuuŋ lu-u.

²¹ Ε wi chini li bukooŋ bu yih yi muntofi-i, kε wu chinɔɔ li yih yilu mωɔ li Nyɔ-ɔ yi ntsiiŋ lu-u.

²² Ε wi chini li kwεεŋ wu liboo li, kε wu chinɔɔ tε nuuŋ li kabara wu Nyɔ-ɔ mωɔ li Nyɔ yi shiiti lu.

²³ Nge wu nyɔŋa wε wunε beŋ bεniiŋ be tifi bεnchi mωɔ beŋ Beſfarasii. Nε baa bεniiŋ be nimi-i! Nε ti nyεε kimbe kimumkpaŋ li Nyɔ-ɔ lenti le bimbe yoofi-i bi bεnɛŋ be ne keeti ne giki le mbasi le yi ni yi yiki, ne tuu ne fεŋgi ffee fi luuti fi nchi tiiti kii fi le ne ni ne feti, fi nuuŋ le ne ni ne feti biee bi tsaaŋ li bεniiŋ li, ne keeti nshiiŋ li bεniiŋ li mωɔ le ne gεε shεn li Nyɔ-ɔ. Ne kεmi le ne fε biee bilu bichu ne tε shε fimu kε.

²⁴ Binyεε bi doonchi dzé li bεniiŋ bamu bini! Nε

kəŋgisi mbusu finyunu lε mbiinj li, se nuuŋ le, nε tuu nε miyi nyāŋ yi nyəŋa lε shénj!‡

25 Ngε wu nyəŋa wε wunε, beŋ bəniinj be tiifi bənchi məo beŋ Befarasii. Nε baa bəniinj be nimi-i! Nε tsootsi muka bε shó bwiŋ kwaa, se nuuŋ le, biee yisε biee le nuuŋ bi nε ləchi li bəniinj li məo bi lii yinε funyi.

26 Binyεε bi Befarasii, saa yeeŋ nε tsootse muka bε shó lenti kwε, se mu ni mu wuuti tε li bwiŋ.

27 Ngε wu nyəŋa wε wunε, beŋ bəniinj be tiifi bənchi məo beŋ Befarasii. Nε baa bəniinj be nimi-i! Nε baa si dzínj yi be nachε bε fwa yi to ncherere yi yenŋi lii buŋjəŋ, se nuuŋ le, lenti ləlu nuuŋ ε le yisε bε biŋkomfu bi goonj yi bəniinj le məo biee bi nyəndi bichu.

28 E lε si nε gwiyi baa lii le nε baa bəniinj bε tsaaŋ, se nuuŋ le, lenti laa ε le yisε bε kimfi məo biee bifi bi fεrε.

(Luk 11:47-51)

29 Ngε wu nyəŋa wε wunε, beŋ bəniinj be tiifi bənchi məo beŋ Befarasii. Nε baa bəniinj be nimi-i! Nε gwəndi dzínj yi be ntomfəŋ bε Nyɔ-ɔ, nε nachi tε dzínj yi bəniinj be tε tsiinj ntse wu tsaaŋ, nε nachi yi dzeenj.

30 Nε feti lε nε doonchi le, ‘Gii nuuŋ le tε ni tε nuuŋ lu li mfi wu bətaa bəseŋ wεε, gii tε lemi yε fiseŋ fε fiee fi be tε feti le bε ni bε woyi bε ntomfəŋ bε Nyɔ-ɔ fιεε kε.’

31 Nε tiiti baa lε, nε tiiti nuuŋ kii bikoo binε nε tuu nε teendi bε bimfimu binε le nε baa nuuŋ bəəŋ bε bəniinj bε tε woyε bε ntomfəŋ bε Nyɔ-ɔ baa.

‡ **23:24** Nyanj yi nyəŋa yini nuuŋ le jé yi bala le: “camel”.

32 Gεnε yεεη limfwe, nε mεeshi nimε chi bεchaa bεnε tε bεchi!

33 Yó yini! Kiŋgøkε ki mu faa lε kini! Nε beechi le bε nuuη tε naa gεe beη fe wi wu nyøηja-a kε ni?

34 Si fi nuuη lε, mi nse ntuuə mi ntoη bε ntomføη bε Nyø-o le be-enj məo le beniiη be bufi le be beniiη be tiifi bεnchi. Nε gii ne naa ne woyε bamu, ne tayε bamu li bintaanη li ne fiaanη bamu li yih yinε yi nlεkε li Nyø-o, ne beenj bikaa le bamu jinj bintsii bichu bi be giingi li bi-i.

35 Nε gii ke ne fe le se ngorj me beniiη bεchu be tε tsiiη ntse wu tsaaη li nshe yini-i be bε tε woyε, nuuη fe bene fa. Ngøη mani gii naa me nuuη fe bene fa mbεeche li me Abe wu bε tε wo nchøru ftee nsij, mbε mbochu li me Sakariya wu ηwanε Belekayε wu ne tε wo kintikinti ki yih yi muntofi-i bε taantaa chi muntofi-i.

36 Ntee beη chεεη le, mudzøη mu biee bini bichu gii mu kω kiŋgøkε ki dεeni kini kichu.”

*Jiso se bεeni yi bε beniiη be Jerosaleη
(Luk 13:34-35)*

37 Le Jiso yø ni, bεeni yi le, “Hebee Jerosaleη! Hebee Jerosaleη! Wε wu woyi bε ntomføη bε Nyø-o, o tuu o tomi beniiη bε Nyø tuumi li wε-ε bε ta! Ε kiŋga kime ki mi ηgwεnøo le mbanche bøøη bo nεe si ni shee ti banchi bøøη bee foochε bε bibε biee lε, o se tuu o faaη?

38 Biche o ηεη, bε chine baa yih ya, yi gii yi to kichiyyε.

39 Ntiitøo te li wε-ε le o mεεη yε le o tuu o ηεη mi kε, ηgenu mbochu mfi wu o gii naa o tee le, ‘Nyø tiinj yε mwε li wi wu bεe li bukooη bu Taa Nyø-o.’ ”

24

*Jiso tee le bε giι bε kεsi yih yi muntofi
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Le Jiso bo li yih yi muntofi-i, ni giιngi, bɔɔŋ bee bε kintutu kiιngi be bε li wuu lichiŋ be doonchi yih yi fε yih yi muntofi-i li wuu.

² Se nuun̄ le, Jiso tuu tee li bee le, “Nε ηεη baa yih yini ni? Ntee beŋ chεεŋ le tεtε chi mumkpaŋ nuun̄ tε she li chimu liwe bε mεεŋ ki bacħε kε chi fεkwiŋ nsin̄ kε.”

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Le Jiso gεεŋ miri shee li Njumε wu Biti bi Oli-if, bɔɔŋ bee bε kintutu-u kiιngi bebe, be bε fε wuu be bii laa, “Tee bee mfi wu biee bini gii bi yene, bε fiee fi gii fi doonchε mfi wu o gii o kaari o bε, o se tuu o tee bee mfi wu ntsε wu li nshe yini-i gii ma?”

⁴ Jiso tuu li bee le, “Nεη yεεŋ le kiŋ wi ni yεεŋ bε beŋ nε tan̄ dze kε.

⁵ Nε kεε le bεniiŋ ηge gii be bε be dzɔɔ bukoon̄ bweŋ be gεε limfwe, wi ni kweŋgi le ε wu Kinsofu ki Nyɔ tε kaachε. Mfi wu be gii be ni be feti le, be gii be ni be yεŋgi be bεniiŋ ηge be tεndi dzé.

⁶ Nε gii nε woo bε tundi dzin̄, nε ni nε wuki bεntoŋ tε le dzin̄ yε lu. Ε nε wuki le, kiŋ shεŋ ni yi soomi beŋ kε. Bini biee biee bi kemi le bi bε bi ka. Se nuun̄ le bi doonchi yε le ntsε wu li nshe yini-i maɔ kε.

⁷ Kωεεŋ gii wu ni wu tundi dzin̄ bε wumu, mfoŋ wumu tundi dzin̄ bε wumu. Nshε gii yi ni yi ndungi li bintsii li, li bintsii li, dzeeŋ ni yi keeti. Bini biee mεεŋ biee fintεŋ si ntunu wu kωεεŋ ti bεechi.

⁸ Biee bini bichu biee si mfi wu kωεεŋ ti bεechi ntunu.

9 Beniiŋ gii be nyε beŋ bε ni bε liti beŋ, bε ni bε woyi beŋ. Bitoŋ bichu ni bi baanini beŋ kii bukoon bweŋ.

10 Beđeeeni bəniiŋ ŋge ni be tusi bikaa lijiŋ, be kəmi mbani, be kabini məo yi yibe.

11 Beniiŋ ŋge be yεŋgi le ε Nyɔ yi ton be gii be busε be ni be yεŋgi be bəniiŋ ŋge.

12 Si bubefu gii bu yan bu gεεŋ limfwe lε, fi gii fi fε se kiŋkəŋgise ki bəniiŋ le ŋgee to wεε.

13 Se nuuŋ le, wi wu gii kaŋ shéŋ gεεŋ bo fε kimerise gii bənε.

14 Be kəmi le be ni be tiifi nton wu dzeen wuni kii bumfəŋ bu Nyɔ-ɔ gεεŋ bo li kikoo ki nshe-ε kichu, bitoŋ bichu se woo, se ntsε wu li nshe-ε yini-i naa ma.

*Ntiifε kii mfi wu ŋge wu nyəŋja
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)*

15 Beđeeeni mfi wu nε ŋεŋ free fi bəndi yi fi nuuŋ fi biifi kintsii fi ntomfəŋ wu Nyɔ wu Danyε te tee kii fi, fi lemi li yih yi muntofi, (wi wu teenyi kiŋwaati kini woo fini bujəŋ,)

16 bəniiŋ bε nuuŋ Judiya kifi be miri li bεŋkume-ε.

17 Kiiŋ wi wu nuuŋ lε yi-ih lεwe tuu shee le lε dzəo free li yih kε.

18 Kiiŋ wi wu nuuŋ liwε tuu kaari le gεεŋ dzəo kiŋkoŋ ki foche kε.

19 Ngε wu nyəŋja wε li jo yεε li bukεεŋ bε nuuŋ bε fe-e, məo bε kisi bəaŋ.

20 Nε leki li Nyɔ-ɔ le kiiŋ wuni ŋgwəti nuuŋ mfi wu fokrəŋ, kε jobε chi bəshiinshi kε,

21 kife ŋge wu ŋge gii nuuŋ li wεε mfi-i, ŋwaani wεε ŋge ti mεεŋjə saa ki nuuŋ kε lu fe mbεεchε si nshe tε

bechi mbe mbochu dεεni kε, ηwaani wεε ηge μεεη yεε naa nuuŋ lu kε.

²² Nyɔ tè gii μεεη ki gate kε li jo yilu kε, wi mumkpan gii wu bochε-ε lu kε. Se nuuŋ le Nyɔ tè gate jo yilu kii bεniiŋ bee bε tè tsaa.

²³ Gii ni nuuŋ li mfi wu wεε, ε wi kweŋgi li be-en le, ‘Biche yεεη ne ηεη, kinsofu ki Nyɔ tè kaachε kεε kε feni!’ Deεη le, ‘wε fe fiiye!’ Kiiŋ ne ni beŋ kε.

²⁴ Ne ni ne kii le bεniiŋ gii naa be ni be bεε be yεŋgi le be baa nuuŋ binsofu bi Nyɔ tè kaachε, bamu ni be kweŋgi le ε be bεntomfɔŋ bε Nyɔ-ɔ, be ni be feti biee bi tεεmi bi doonchi bunja bubeε, be fe tε bintε wa bi biee le, le be yεεη be bεniiŋ se be tanj dzé, be gii be gwεε le be yεεη mω bε bεniiŋ bε Nyɔ tè tsaa, ε dze bo lu.

²⁵ Yike yεεη ne woo, mi nteeo biee bini li be-en se bi naa bi ka.

²⁶ Bedεenι, ε bεniiŋ dza be tiiti li be-en le, ‘Biche yεεη ne ηεη, Kinsofu ki Nyɔ tè kaachε kεε libuka,’ kiiŋ ne ni gεεη lu kε. Ke le, ‘Biche yεεη ne ηεη, wε li yih lenti kibεε,’ kiiŋ ne ni beŋ li bee kε.

²⁷ Ne ni ne kii le si dzaanj ti lεεbi liwe le kimbe ki jobε teti, yi yεεη yi gεεη yi bo fe jobε sechi, ε le si mbe wu Nwanewi gii naa nuun.

²⁸ ‘Ε fe gwini chi fīee le nuuŋ, ε neε fe fe biŋguru banchi.’

*Si Nwanewi gii naa bε
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)*

²⁹ Mfwaa mumkpan fe mfi wu ηge wu nyɔŋa wuni bε wu ka, jobε dza chi jinj, kwii te neεη kε, muntsɔŋ dza liboo mu weyε, biee bi liboo bichu bi kεmi bunja sεεsε.

30 Se ndoonchē wu Nwanewi yenε liboo. Bitonj bichu bi li nshe-ε bechi bi ni bi fuuti bε kwe. Beniij gii be ηεη si Nwanewi bεε li kiku-uŋ liboo bε bunja mao bunəŋa.

31 Fe səŋ yi nyəŋa gii yi yo liboo, biee tonj bənchindaa bee be gεεŋ li boo yi naa yi li nshe-ε, be yεε mao liboo, be banche beniij bee bε tə tsaa.

(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

32 Laanchē yεεŋ ffee li kigumε-ε. Ki bεε fe ki sanyε yεεŋ, bibε bechi mbəchε li ki-i, ne kεε le ndzeεŋ yε tsεkε.

33 Nεε le ε ne ηεη biee bini bichu kεti, ne kεε le mfi wulu wε tsεkεtsεkε mfweenj.

34 Ntee beŋ cheεŋ le kinjəkε ki dεεni kini nuuŋ ki te naa ma biee bini bichu mεεŋ ki ka kε.

35 Kiboo bee nshe gii bi ka, se nuuŋ le jε yεŋ nuuŋ te naa ka kε.

Wi nuuŋ yε lu wu kii jobε chi Jiso gii naa bε kε

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

36 Wi nuuŋ yε mao lu wu kii jobε chilu, mao mfi wulu kε. Məo bənchindaa bε Nyɔ-ɔ bε liboo mao Nwanε Nyɔ kii yε te kε. Ε Nyɔ Baa yi yi mbiij kwaaj yi kii.

37 Nεε si fi te nuuŋ li mfi wu Noa li lε, ε le si fi gii fi nuuŋ li mfi wu Nwanewi gii kaari bε.

38 Tε nuuŋ mfi wu dzəɔ ti mεεŋ ki yisε kε li kikoo ki nshe kε, beniij nuuŋ fibee, be jii biee, be wundi biee, bukεεŋ bε bunij feti bugoo, beniij nyεε bəəŋ bε bukεεŋ li bugoo li, gεεŋ bo jobε chi Noa tε le le yih yi li dzəɔ li,

39 beniij belu tε kii yε ffee fi gii fi ka kε, gεεŋ bo mfi wu dzəɔ tε yisε li nshe-ε yi too be bεchu yi gεεŋ

bε be. Ε le si fi gii fi nuuŋ jobε chi Nwanewi gii naa bε.

⁴⁰ Bunij bεfε gii be ni be nuuŋ liwε, bε dzoo mumkpaŋ mumkpaŋ shε.

⁴¹ Bukeenj bεfε gii be ni be geki buneeŋ fe jeeŋ, bε dzoo mumkpaŋ mumkpaŋ shε.

⁴² Bedeeeni, nε teŋgi yεeŋ kifε nε kii yε jobε chi Taa wune gii naa bε kε.

⁴³ Ne kii le ε te yih kεe mfi wu wih gii bε butuu, tε lee kε, ni kiichi, tε chine le bε bonde yih ye kε.

⁴⁴ Fi se nuuŋ le, ne kemi le ne ni ne teŋgi kifε Nwanewi gii bε li mfi wu ne kii yε kε-ε.

*Ntiifε kii ɳwanε nimε wu cheeŋ mao wu te nuuŋ yε cheeŋ kε
(Luk 12:41-48)*

⁴⁵ Nwanε nimε wu cheeŋ mao wu kεmi bufi nuuŋ wu la? Ε nee wu te kikoo we gεe wu le ni bichi fε yih ye le ke mfi kochε, nyε biee bijε li baoŋ bee bε nimε-ε ni?

⁴⁶ Kinεetinε kinəŋa gii ki nuuŋ ki ɳwanε nimε wu te kikoo we gii ke wu bε ɳεŋ ε wu fe nimε tsaaŋ si bee gεe.

⁴⁷ Ntee beŋ cheeŋ le te kikoo we gii bε yεeki wu ni bichi lε biee biee bichu-u.

⁴⁸ Se nuuŋ le ε ɳwaanε nimε wulu dza tuu kεmi kinje ki bifi, wu tee li yi yee le, ‘Te Kikoo weŋ nuuŋ te kaari tseke kε’,

⁴⁹ ε wu bεchi tuki baoŋ bε nimε-ε bamu bε bee be nindi baa, jii biee tuu wundi biee bε beniiŋ bε wundi mbiij,

⁵⁰ kε te kikoo we gii dza taa mbundε jobε chimu chi beechi yε mao mfi wu kii yε kε.

51 Ε wu mbunde lε, nyε ηge li ηwani wu nimε wulu-u, tuumi wu gεεη ni nuun li kintutu ki bεniiη bε nimi-i, ni nuun fe bεniiη gii be ni be dii be jii ηgesi.”

25

Ngaηgaa kii bεsəoη bε bukeεη le bamu yoofi

1 “Bε nuun bε maa bumfɔη bu liboo bε bεsəoη bε bukeεη le bamu yoofi bε tε dzo bεlambo bε bee, le bε gεεη be taan nyuŋ wutso be chine wu.

2 Bεtiinu tε nuun bibere, bεtiinu nuun bε bufii le.

3 Fi se ka le bε tε nuun bibere baa tε dzo bεlambo bε bee ndzətsu mεεη mamu siŋ,

4 bε bufii le baa se dzo bεlambo bε bee mω sho yi mεεη mamu lu lichiŋ.

5 Le be gεεη be ni be tεŋgi nyuŋ wutso wulu, le ni chiiti yi li mbεε, chilefe dza chi kω bε, be bεchi nlefū.

6 Le bo butuu kintikinti, be dza be woo si wi wuuyile, ‘Yiyi-i yiyi-i yiyi-i, biche yεεη nε ηεη, nyuŋ wutso wulu fεsəo looo! Bo yεεη nε bε nε fi wu looo’

7 Bεsəoη bε bukeεη le baa bεchu dza we be yεεki bεlambo bε bee.

8 Bεsəoη bε bukeεη le bε tε nuun bibere baa se tee li bε bufii le baa le, ‘Nyε yεεη bee fe mεεη mεnε. Bεlambo bεsεη shiiti baa.’

9 Be bufii le baa se tuu le, ‘Wohoo, me nuun tε kochε li tεεbeŋ bεchu kε. Gεnε yεεη nuun fe bε kabini, nε go mεnε.’

10 Si be tε gεεη le be go lε, nyuŋ wutso wulu shε fesi. Be tε nachε yi kituŋ be tεŋgi baa, biee be gεεη be le bε wu li yih yi tsənə chi bugoo lε, bε bεŋε kigoo.

11 Lejiŋ lelu, bəsəɔŋ bε bukeεŋ lε bamu bε tε gεεŋ le be go meεŋ baa fesi, be lenj mfweenj be tiiti le, ‘Te Kikoo, te kikoo, gwiyε kigoo te le.’

12 Se tuu li bee le, ‘Cheεŋ cheεŋ ɳkii yε beŋ kε.’

13 Fi se fieε le, ne nachε yi, ne ni ne tenji, kife ne kii yε jobe mɔɔ mfi wulu kε.

Ngaŋgaa kii bəɔŋ bε nime-ε bεtεetu

(Luk 19:11-27)

14 Mfi wulu gii ni nuuŋ si wumu wu tε wεki le gεεŋ ndendε, teenj bəɔŋ bee bε nime nyε kwa we li tsáŋ yi bee.

15 Tε nyε ɳwani wu nime wumu bεbabí bε kwaα bεtiinu, nyε wumu bεbabí bεfε, nyε wumu babí wu kwa mumkpaŋ. Tε nyε le biki si buŋga bu wi nuuŋ. Si tε nyε le, la ndendε we.

16 Nwaŋ wu nime wu tε fi bεbabí bε kwaα bεtiinu wε, tε gεεŋ mfwaa mumkpaŋ fε waŋ lu, ji mbeŋ le bεbabí bεtiinu.

17 Wu tε fi bεbabí bεfε wε, tε fε waŋ lu, ji mbeŋ bεbabí bεfε le lewe.

18 Se nuuŋ le, ɳwani wu nime wu tε fi babí wu kwa mumkpaŋ wε, tε gεεŋ fiee chinj kitoo nyike kwa wu te kikoo wε le lenti.

19 Si te kikoo wu bəɔŋ bε nime wulu tε la ndendε wε le, tε gεεŋ tsiin le ɳge. Le kaari bε, teenj bəɔŋ bee bε nime, le be bε, be bee nachε biee.

20 Nwaŋ wu nime wu tε fi bεbabí bε kwaα bεtiinu wε be kituŋ bε bεbabí yoofi, tee le, ‘Te Kikoo, o tuu o nyε mi bεbabí bε kwaα bεtiinu, biche o ɳεŋ ntuu nshe mi mfe waŋ lu, mi ɳkemε bεbabí bamu bitiinu le lewe.’

21 Te Kikoo we tee li wuu le, ‘Kiyɔɔni kinəŋa. E wε ɳwani wu nime wu dzeenj mɔɔ wu cheεŋ! O tuu o shε

ɔ nuuŋ tsaan̄ lε mbiche lε fiee fi ntεŋ bujəŋ. Bεdeeni, ɳgii ɳgees wε dεen̄i ɔ ni ɔ bichi tε lε fi nəŋa-a. Bε ɔ woo bujəŋ bε te kikoo wa.'

22 Nwan̄ wu nim̄e wu kwa we tε nuuŋ bεbab̄i bεfε wε tε lε, tee le, 'Te Kikoo, ɔ tε nyε mi bεbab̄i bε kwaα bεfε. Biche ɔ ɳεŋ, ntuu nshe mi fε wan̄ lu, mi ɳkeme bεbab̄i bamu bε kwa bεfε le lεwe.'

23 Te Kikoo we tee li wuu le, 'Kiyəoni kinəŋa. ε wε ɳwaŋ wu nim̄e wu dzeen̄ məo wu chεεŋ! ɔ tuu ɔ shε ɔ nuuŋ tsaan̄ lε mbiche lε finte-εŋ bujəŋ. Bεdeeni, ɳgii ɳgees wε dεen̄i ɔ ni ɔ bichi tε lε fi nəŋa-a. Bε ɔ woo bujəŋ bε te kikoo wa.'

24 Le ɳwaŋ wu nim̄e wumu wu tε nyε bab̄i wu kwa mumkpaŋ wε bε lε, tee le, 'Te Kikoo, ɳkii le ɔ nuuŋ wi wu tεemi lε dzaa. ɔ ti wechi fε ɔ mεen̄ ki ntøyε ke, ɔ se banchi giŋ yoo ti mεen̄ ki tuŋ ke.

25 Bεdeeni ntε chendi ɳgeεŋ nyike kwa wa fetoo. Biche ɔ ɳεŋ, wuuŋ kwa wa, ko.'

26 Te Kikoo we tuu li wuu le, 'Ε wε ɳwaŋ wu nim̄e wu bifi, ɔ wε kiniŋge! ɔ ti kii le nti ɳ'wechi mεen̄ ki ntøyε ke, mbaanchi giŋ mεen̄ ki tuŋ ke.

27 Si ɔ tuuɔ kii lε, tuu nuuŋ ɔ kiri kwa wεŋ li yih yi bε kichi kwa lu, le ke mfi wu mi ɳkaari mfi kwa wεŋ bε mbeŋ le lεwe.'

28 Si tε tee lε, tee le be fi bab̄i wu kwa wulu li wuu, be nyε li wi wu kεmi bεbab̄i bε kwa yoofi wε-ε.

29 Le be kεε le wi wu kεmi, bε gii bε naa bε tondε wu kεme ɳge. Se nuuŋ le wi wu kεmi yε ke, məo nuuŋ fi niiŋ fi kεmi bε gii bε fi li wuu.

30 Si tε tee lε, tee le, 'Ləmε yεεŋ kibere ki ɳwaŋ wu nim̄e-ε kini li kijibε lεkuuŋ, fε gii ni dii jii ɳgesi.'

Ntiifε kii nsa wu fε kimεrise

31 Gii ni nuuŋ mfi wu Nwanewi kaarisi bεε li bunəŋa bwee li, ni bεε bε benchindaa bε Nyɔ-o bεchu, gii shee li kabara we wu bunəŋa.

32 Bitoŋ bichu bi li kikoo ki nshε gii bi leŋ wu limfwe, se gate be li bintutu bife si wi wu ŋkiiche ti gatini nsháŋ buu li bí linti le.

33 Gii gεε nsháŋ le kibεnε ki kigəŋε-ε, se gεε bí le kibεnε ki kimεsε-ε.

34 Wu wu Mfɔŋ gii tee li bε nuuŋ le kibεnε kee ki kigəŋε-ε le, ‘Beniŋ bε Taa tiŋ mwε li bee, bε yεεŋ ne kemε bintsii le bumfɔŋ bu bε nachε li be-eŋ mbεeche si bε tε tɔŋ nshε,

35 kife dzeeŋ tε wuu mi, ne nyε mi biee bijε. Ndɔŋ tε wondε mi, ne nyε mi ffee ŋ'woŋ. Ntε nuuŋ kilɔ, ne fi mi.

36 Ntε nuuŋ bwiŋ kilere, ne lii mi ndu. Ntε ŋgendi ne bε ne yesi mi. Ntε nuuŋ li yih yi ncha-a, ne bε ne yesi mi.’

37 Gii ke wu tee le, beniŋ bε tsaanŋ baa se tuu be bii li wuu laa, ‘Taa, ε mfi wu la wu te tε ŋεŋ wε dzeeŋ wuu wε, tε nyε wε biee bijε, bε mfi wu la wu ndɔŋ tε wondε wε te nyε wε ffee ɔ wonŋ?

38 ε mfi wu la wu te tε ŋεŋ wε ɔ nuuŋ kilɔ, te fi wε, bε mfi wu la wɔɔ tε nuuŋ bwiŋ kilere, te lii wε ndu?

39 ε mfi wu la wu te tε ŋεŋ wε ɔ gendi ɔ nuuŋ te li yih yi ncha-a, te se bε te yesi wε?’

40 Mfɔŋ se tuu li bee le, ‘Ntee beŋ cheŋ le, si ne tε feti biee bini, li wi wu ŋkwεŋ li beŋwaanεŋ bani-i, ne tε feti nuuŋ li mi-i.’

41 Bedeeni, gii tuu tee li bε nuuŋ le kibεnε kee ki kimεsε baa le, ‘Beŋ bε kinlɔŋ le bani, dza yεεŋ mi limfwe, ne gεεŋ ne le li ŋge wu kimake-ε wu bε tε nachε li kinkundi bε benchindaa bee li,

42 kifé dzeenj tè wuu mi, nε ti mεεŋ ki nyε kε mi ffee fijε kε. Ndøøŋ tè wondε mi, nε faanj nyε mi ffee fi η'wone.

43 Ntè nuuŋ kilo, nε tè mεεŋ ki fii mi kε. Ntè nuuŋ bwiŋ kilere, nε tè mεεŋ ki lii kε mi ndu li bwiŋ kε. Ntè ηgendi, ntuu nuuŋ li yih yi ncha-a, nε ti mεεŋ ki bε kε le nε yesi mi kε.’

44 Be se tuu be bii li wuu laa, ‘Taa, ε mfi wu la wu tε tè ηεŋ wε dzeenj wuu wε, kε ndøøŋ wondini wε, o nuuŋ kilo, kε bwiŋ kilere, o gendi, bε li yih yi ncha-a, tε se mεεŋ ki fi kε wε kε?’

45 Se tuu li bee le, ‘Ntee beŋ cheeŋ le, si nε ti mεεŋ ki fe kε biee bini li wi wu ηkwε-εŋ li beŋwaanεŋ bani ni kε, kε ε li mi li nε ti mεεŋ ki feε kε.’

46 Beeyε bεniiŋ gii be gεeŋ be le li ηge wu kimakε-ε. Se be nuuŋ tsaaŋ baa gεeŋ be le fibee nuuŋ li ntse wu shaanj wu nuuŋ tε ma kε.”

26

Bε le ntsuuŋ kii Jiso

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jøøŋ 11:45-53)

1 Le Jiso yo biee bini bichu mεeshi, tee li bøøŋ bee bε kintutu-u le,

2 “Nε kεε le shεø jo faa, ni nuuŋ Tsøøŋ chi N'yafuwhee, bε gii be nyε Nwanεwi li tsaaŋ yi bεniiŋ li be ta wu li kintaanj li.”

3 Nεε li mfi wulu, bεte muntofi bε nøŋa bε nøŋa bε bεniiŋ bε sεki kwεεŋ se gεeŋ be le ntsuuŋ le ntø wu Kaifas wu tè nuuŋ kikoo ki bεte muntofi,

4 be biee be dzø ntaŋ si be gii be wεεŋ be se køø Jiso, be wo.

5 Si be tè dzo ntan̄ lε, be tee le, “Kiiŋ tε ni məŋ ffee fini li mfi wu Tsənə-ɔ kε, kifε ε tε məŋ, fi be bε kweŋε lε bəniŋ li lənti.”

*Kwεεŋ wumu fwa Jiso bε mεεŋ
mamu mε seendi li kiton̄ ki Bεtani-i
(Mak 14:3-9; Jəəŋ 12:1-8)*

6 Le Jiso tuu ni nuuŋ lε kiton̄ ki Bεtani-i, li Simu wu wi wu chigəŋ chi nəŋa yih,

7 be shee be jii biee, kwεεŋ wumu dza lε lu kəmi mεεŋ mamu mε seendi lε fika fimu fi bε nachε bε tεtε, * me teεmi kwa ŋge, tumi li kikoo ki Jiso-o.

8 Le bəŋŋ bε Jiso-o bε kintutu-u ŋεŋ lε, ffee filu təŋ be shénŋ ŋge. Be tee le, “Bifisi mεεŋ məlu kii la?

9 Bee nuuŋ bε kabε mεεŋ məlu li kwa ŋgee, bε nyε kwa wulu li bəniŋ bε kifoo lε.”

10 Se nuuŋ le, Jiso tè kεε mbeechε wube, tee li bee le, “Nε nyε ŋge li kwεεŋ wuni kii la? Wu feə nuuŋ ffee fi dzeeŋ li mi-i.

11 Nε ni nε kii le bəniŋ bε kifoo lε gii be ni be nuuŋ bε beŋ mfi kwi, se nuuŋ le, nuuŋ tε nuuŋ tεbeŋ mfi kwi kε.

12 Wu shooshəŋ mεεŋ mani li yi yεεŋ ni le nachε nuuŋ si bε gii bε diyε mi.

13 Ntee beŋ chεεŋ le məo nuuŋ feŋ fe bε gii bε ni bε tiifi nton̄ wu dzeeŋ wuni li kikoo ki nshe kichu, bε gii bε ni bε tiiti kii ffee fi kwεεŋ wuni fe bε se ni bε kiimi wu.”

*Judas kabε Jiso
(Mak 14:3-9; Jəəŋ 12:1-8)*

* **26:7** Fika fini nuuŋ ε bε nachε bε tεtε chi bε teenyi le: “alabasta”.

14 Wi wumu li kintutu ki bəəŋ bε Jiso bε yoofi ntsə bεfε baa wu bε tε teenyi le Judas Iskaliyo dza gεεŋ ηεŋ bεtε muntofi bε nəŋa bε nəŋa,

15 bii li bee laa, “Ε mi nyε Jiso li tsəŋ yinε-ε, nε nyε mi la?” Be biee be fa bε siri mbaanshee be nyε li wuu.

16 Mbεεchε li mfi wε, bεchi wεki dze yi gii nyε Jiso li tsáŋ yi bee.

Jiso bee bəəŋ bee bε kintutu-u ji Tsənə chi N'yafuwhee

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13,21-23; Jəəŋ 13:21-30)

17 Le ni nuuŋ jobε chi ɻkosi chi Tsənə chi Kibele ki bε mεen ki gεε kε kishee le kε, bəəŋ bε kintutu-u bε Jiso bε fε wuu, be bii li wuu laa, “O wεki le tε gεεŋ tε nachε fε o gii o ji Tsənə chi N'yafuwhee chilu nuuŋ fεŋ?”

18 Tuu li bee le, “Genε yεεŋ fε la nyəŋa ε nε ηεŋ wi, nε tee li mwε le, ‘Wi wu Ntiifε teeo le mfi we kəchəə. Gii ji Tsənə chi N'yafuwhee bee bəəŋ bee bε kintutu-u li wεε yih.’ ”

19 Bəəŋ bε kintutu-u bεlu gεεŋ be fε nεe si Jiso bee tee li bee, be biee be nachε biee bijε bi Tsənə chi N'yafuwhee chilu lu.

20 Le ni nuuŋ le fεmfo-o, shee bee bəəŋ bee bε kintutu bε yoofi ntsə bεfε baa le be ji biee.

21 Le be ni be jii, dza tee li be le, “Ntee li be-en cheεŋ le, wi wumu li be-en linti gii kabε mi.”

22 Si bee tee le, bəəŋ bee bε kintutu-u dza be to nshiin nshiin, be bεchi be biiti li wuu mumkpanj mumkpanj laa, “Nuuŋ bo mi ni Taa?”

23 Tuu li bee le, “Wi wu gii kabε mi ε wi wu tεe wu gii tε bike kibεnε le sho-o.

24 Nwanewi gii gεεŋ nεε fīee si bε tē tsεε kii wu. Se nuuŋ le, kinləo kinəŋa kεe li wi wu kabε Nwanewi-i. Fi tē dzəəŋ ŋge le gii bε ba wu ki bie kε.”

25 Judas wu tē nuuŋ le gii kabε Jiso bii tε li wuu laa, “Nuuŋ bo mi ni, Wi wu Ntiife?” Jiso tee li wuu le, “O teeə bε kimfime ko.”

Jiso bee bəəŋ bee ji ntεh wu Nyɔ

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Kərεŋ 11:23-25)

26 Si be tē jii biee lε, Jiso dza dzə kibele, nyε kiyɔɔni li Nyɔ-o, booyε nyε li bəəŋ bee bε kintutu-u tee le, “Kə yεεŋ nε ji, yini nuuŋ yi yεŋ.”

27 Tuu dzə tε fika, nyε kiyɔɔni li Nyɔ-o nyε fika filu li bee tee le, “Wone yεεŋ nε tase beŋ bεchu.

28 Mani nuuŋ ŋgəŋ meŋ mε Nyɔ ji leh lu mε bo kii bəniŋ ŋgee, le se feeki bibifi bi bee.

29 Ntee beŋ le mεεŋ yε ntuu ŋ'woŋ mbiij mε fingeetε flεendi mani mbεεchε dεeni, nsiŋ gεεŋ bo jobε chi ŋgii naa ŋ'woŋ mε fεŋ tεebeŋ lεnti lε bumfəŋ bu Baa wεŋ kε.”

30 Le Jiso bee bəəŋ bee bε kintutu-u mεεshi, be yoo jumi chi n'yɔɔnchε, be dza be michi be giŋgi li ŋkumε wu Biti bi Oli-if.

Jiso tee le Pita gii faŋ wu

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jəəŋ 13:36-38)

31 Si Jiso bee bəəŋ bee bε kintutu-u tē giŋgi lε, dza tee li bee le, “Butuu bu beŋ buni beŋ bεchu gii nε chee bikaa lijŋ kii fīee fi giŋ fi ka bε mi. Fi fīee si bε tē tsεε Nyɔ tiiti le, ‘Ngii ŋ'wo kiŋkiiche nsháŋ kintutu ki nsháŋ le se saaŋge.’”

32 Se nuuŋ le, mfi wu Nyɔ buu mi li kwe-e, ntoo mbaŋ li be-eŋ Galili.”

33 Se Pita biee tee ffee li wuu le, “Ε bəniiŋ bəchu chee bikaa lijiŋ kii ffee fi gii fi ka bε wε, ε bε nyε ntε chee bikaa lijiŋ tε kε.”

34 Jiso tee li wuu le, “Ntee wε chεεŋ le butuu bu bεŋ buni, nyin̄eshee gii ke yi teŋgəo, nuun̄ ɔɔ faaŋ mi kiŋga kiteetε.”

35 Pita tee li wuu le, “Mɔɔ nuun̄ le ɳgii ɳkwi tεε wε, nuun̄ bε tε faaŋ wε kε.” Si tε tee nεε le, bɔɔŋ bε kintutu-u bε Jiso bamu baa bεchu tee nεε tε le.

*Jiso leke li Nyɔ-ɔ Gesemani
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)*

36 Jiso bee bɔɔŋ bee bε kintutu-u gεεŋ be lε li wε wu biti bi muntaan̄ le wumu, wu bε teenyi le Gesemani, tee li bɔɔŋ bee bε kintutu baa le, “Shee yεεŋ feni ɳ'waaki yi feŋgoon̄ femu nlεkε li Nyɔ-ɔ”

37 Dzɔ Pita bee bɔɔŋ bε Dzebedii bε bεfε baa, bee bε gεεŋ. Se bεchi nuun̄ nshiiŋ nshiiŋ, shéŋ yee kεeti.

38 Beee tee li bee le, “Shéŋ yεŋ yεε nshiiŋ nshiiŋ ɳge nuun̄ kεε ɳkwii. She yεεŋ feni nε ni nε teŋgi.”

39 Jiso dza fe kiŋgi gεεŋ limfwe niij, we chiŋ bushi fekwiiŋ, lεki li Nyɔ-ɔ le, “Baa wεŋ, ε dze nuun̄ lu yi nuun̄ nεε ɔ fe le fika fi ɳge-ε fini ka mi ɳ'wonu siŋ, ɔ fe. Se nuun̄ le, kiiŋ ɔ ni fe si ɳkɔŋgisi kε, fεrε nuun̄ si ɔ kɔŋgisi.”

40 Dza kaari to lijiŋ fe bɔɔŋ bee bε kintutu, ɳεŋ si be liiti. Bii li Pita laa, “Fi nuun̄ le ε bε nyε nε tε shee we bε mi le bo si mfi ntan̄ mumkpaŋ kε ni?”

41 Nε nuun̄ yεεŋ we, nε lεki li Nyɔ-ɔ kii nε ni lε li mɔnchε. Fi nuun̄ chεεŋ le shéŋ kɔŋgisi lɔ, se nuun̄ le nyāŋ yi bwiŋ nuun̄ fεε.”

42 Tuu kaari gεεη kiŋga kife leki li Nyɔ-o le, “Baa wεη, ε fi nuuŋ le ε be nyε fika fini tε ka fuki fe mi η'woŋ siŋ o fe nεe si o kɔŋgisi.”

43 Le tuu kaari to lijin ka ηεη si bɔɔŋ bee bε kintutu-u liiti kife chilefε te nuuŋ be le lii ηge.

44 Tuu ka shε be, kaari gεεη tuu leki li Nyɔ-o kiŋga kiteεte, leki li Nyɔ-o tiiti nεe nuuŋ ffee fi bee saa tiiti fιεε.

45 Tuu kaari to lijin fe bɔɔŋ bee bε kintutu tee li bee le, “Nε mεεη baa nε liiti nε fufini fine ni? Biche yεεη nε ηεη, mfi kɔchɔɔ kituŋ. Be kabε baa Nwanewi li bεniŋ be bifi-i.

46 Dza yεεη we tεεbeŋ te ni tε giŋgi. Biche yεεη nε ηεη wi wu kabε mi bεεə kituŋ.”

Bε kɔɔ Jiso

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jøøj 18:3-12)

47 Nεe si Jiso tε mεεη yeti le, Judas wu tε nuuŋ wi kintutu ki bɔɔŋ be Jiso be yoofi ntsɔ bεfe baa biee buse. Tε gii bεε bee kintutu ki bεniŋ le kinɔŋja, be kεmi nyɔ be bimboki, ε bεte muntofi be nɔŋja bε nɔŋja mɔɔ bεniŋ be sekí kwεεŋ be tε tonj be.

48 Wi wu tε kabε Jiso tε nachε si gii doonche li bεniŋ bεlu, tee le, “Wi wu mi n'yεsi wu, mi ηkoke, ke ε wu, nε biee nε kɔɔ wu.”

49 Si bee be tε bεε le, biee gεεη fe Jiso mfwaa mumkpanj tee li wu le, “Mi n'yεsɔɔ wε Wi wu Ntiife.” Si wu tee le, biee kokε wu.

50 Jiso tee li wu le, “Sineŋ, fεre ffee fi o bε le o fe.” Bεniŋ baa biee be gεεη fe Jiso-o be cha wu.

51 Fi se ka le wumu wu tε nuuŋ bε Jiso ε tε nuuŋ bε nyɔ ye yi dzinj le mbwa-a buu, kεri kintooŋ ki mfwaa wu kikoo ki bεte muntafi lu, sondε.

52 Jiso tee li wi wulu le, “Kaari tuu nyɔ ya le mbwa li. ɔ kεe le wi kwi wu tsakisi nyɔ li we, gii naa kwi bε nyɔ.

53 ɔ beechi le nuunη nlee ki nlanjε kε le Taa tuumi bεnchindaa bee feni mfwaa mumkpaŋ li bεnchuki le be gwe kii mi ke ni?

54 Se nuunη le, ε mi dza mi fε le, fi dεndε niŋ fi se bε fi kɔchε si bε tε tsεε le Kinjwaati ki Nyɔ-ɔ le fi kεmi le fi nuunη?”

55 Li mfi wεε, Jiso tuu bii li kintutu kεe laa, “Nε bεε le ne kɔo mi ne bεε bε nyɔ mɔo bimboki kε neε bεε le ne kɔo nuunη wi wu bεε bε kpe li kwεεŋ li ni? Ntuu nshiiŋ jo chi nshiiti li yih yi muntofi ntiifi bεniiŋ lu ne tε kɔo mi kε kii la?

56 Se nuunη le, ffee fini fichu keti fieε neε le fi bε fi kɔchε si bεntomfɔŋ bε Nyɔ-ɔ tε tsεε le Kinjwaati ki Nyɔ-ɔ.” Bɔɔŋ bε Jiso bε kintutu-u bεchu biee be shε wu fε, be kifi.

Jiso lenj li yih yi nsa
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jøəŋ 18:13-14,19-24)

57 Bεniiŋ bε tε kɔo Jiso dzɔ wu be gεεŋ bε wu fε Kaifas wu te kikoo ki bεte muntofi-i. Bεniiŋ bε tiifi bεnchi bε Nyɔ-ɔ bε bεniiŋ bε sεki kwεεŋ banche tε fe.

58 Be tε giingi bε Jiso Pita biki lejiŋ mfiinj. Le gεεŋ bo fε la wu kikoo ki bεte muntofi-i, tuu le gεεŋ shee bε bεniiŋ bε tε kiichi la wulu le ŋεŋ si fi gii fi ka.

59 Bεte muntofi bε nɔŋja bε nɔŋja bε bεniiŋ bεchu bε sεki bεnsa tε wεki ffee fi be gii be sεεyε be terε Jiso le bε se wo wu.

60 Se nuuŋ le, be ti mεεŋ ki kεmε kε ffee kε, bεniiŋ
ŋge buti be bεε limfwe be sεeyi binsεε. Si fi tε keti lε
bεniiŋ bamu bεfε bo be leŋ limfwe,

61 be tee le, “Bwεε wuni tε tiiti le nuuŋ shaanshε
yih yi muntofi yi Nyɔ kaari gwaŋ li jo taa li.”

62 Kikoo ki bεte muntofi kεε dza we ki bii li Jiso
laa, “ɔ kεmi yε ffee fi tuse kε ni? ɔ wuki nεε biee bi
bεniiŋ bani tiiti kii wε ni?”

63 Jiso ba nεε nshiiŋ. Kikoo ki bεte muntofi kεε
tuu ki tee li wuu le, “Tee chεεŋ li bukooŋ bu Nyɔ
yi kεmi ntse, o nuuŋ kinsofu ki Nyɔ tε kaachε ki
Nwanε Nyɔ, o tee bee.”

64 Jiso tuu li wuu le, “Fi ffee sɔɔ tee le. Se nuuŋ
le, ntee beŋ le, leŋiŋ le mfi wuni-i, nε gii nε ŋεŋ
Nwanεwi, ε wu shee le kibεnε ki kigεŋε ki Wi wu
kεmi Buŋga-a, nε tuu nε ŋεŋ si bεε li kiku-uŋ liboo.”

65 Kikoo ki bεte muntofi kεε woo le, ki tuu ki
gaamε ndú yi ki, ki tee le, “Wu dzɔɔ kintsii ki Nyɔ-ɔ.
Ffee nuuŋ yε lu fi tεebeŋ tuu geendi le wi leŋ fεni ni
tiiti kε? Nε woo baa kituŋ si wu dzɔ kintsii ki Nyɔ-ɔ.

66 Nε se sondε le la?” Be tuu le, “ε wi wu bε nuuŋ
bε wo.”

67 Be se bεchi be kwiyi budii li bushi bu Jiso-o, be
juti wu bε muŋkɔ, be sungi bε tsan̄ be tiiti li wuu le,

68 “Wε wu nuuŋ Krai, fεrε kintomfεŋ ko ki Nyɔ
dεenι li bee li. Tee wi wu soοŋ wε.”

Pita faaŋ Jiso

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jøəŋ 18:15-18,25-
27)

69 Tε nuuŋ ε Pita shee lεkuuŋ la kintikinti. Nwan̄
wu kwεεŋ wumu wu tε nindi fe, dza bε li wuu

lichinj tee li wuu le, “O bee tε nεε Jiso wu Galilii wulu.”

⁷⁰ Se nuun le, Pita faaŋ limfwe li bεniinj bεchu tee le, “Nkii yε ffee fi o tiiti kε.”

⁷¹ Pita tuu dza bo gεεŋ fε fweenj wu ntɔ-o. Se ɲwaakwεεŋ wumu wu tε nindi tε fe, ɲεŋ wu, tuu tee li bεniinj be tε nindi fe baa le, “Wi wuni bee nuun bee Jiso wu Nasare wulu.”

⁷² Pita tuu faaŋ, chini, tee le, “Nkii yε wi wulu kε.”

⁷³ Le mfi tuu kiŋgi niinj, bεniinj be tε lemi fe kiŋgi be gεεŋ li Pita lichinj be tee li wuu le, “Li cheeŋ li, o nuunj te wi wu be wumu, kife n'yɔru wa wε si wube.”

⁷⁴ Pita tuu faaŋ, teeŋ kinlɔɔ li yi yee li tee le, “Nkii yε wi wuni kε.” Mfwaa mumkpaŋ nyineshee biee yi tɔəŋ.

⁷⁵ Pita kimi n'yɔru wu Jiso bee yɔ li wu le, “Nyineshee gii ke yi tɔəŋ, o faaŋ mi kiŋga kitεεtε.” Se dza fe bo lekuunj, keeri kwe ŋge.

27

Judas shiŋ

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jəəŋ 18:28-32)

¹ Le butuu ni bu wuuti, bεte muntofi be nəŋa bε nəŋa be bεniinj be sεki kwεεŋ, shee be dzɔ ntaŋ kii Jiso le be wo wu.

² Be se kaŋ wu, be dzɔ wu be gεεŋ be nyε li tsaaŋ yi Pailε-εt wu tε nuunj ɲgominia le kimbe kílu.

³ Le Judas wu tε kabε Jiso ɲεŋ le be sondε baa le be gii be wo wu, kaari shéŋ yee, dzɔ be siri be mbaansheε baa kaari gεεŋ le tuu li bεte muntofi be nəŋa be nəŋa be bεniinj be sεki kwεεŋ baa.

4 Le gεεŋ lε, tee li bee le, “Mi mfεɔ bubieε le ηkabε wi wu mεεŋ ki cha kε ffee kε wuni.” Be se tuu li wu laa, “Fieε ffee kεmi la fi fεrε bε be le? Ε wε wu kiiɔ fieε ffee.”

5 Judas se bwaaki kwa wulu fεkwiiŋ li yih yi muntofi-i, bo gεεŋ shinj.

6 Bεte muntofi be nəŋa bε nəŋa kwachε kwa wulu be tee le, “Wuni wεε kwa wu ηgəŋ, nchi mεεŋo ki benj kε le nuuŋ te gεε wu le ηko wu kwa wu li yih yi muntofi-i kε.”

7 Be shee be dzə ntanj, be gεεŋ be go kintsii li wumu wu te mεε mubee li, le be ni be diiyi mfonj fe.

8 Fieε ffee fi bε teenyi kintsii kilu mbε mbochu bεŋ le, “Kintsii ki ηgə-əŋ.”

9 Fi tè ka le le ffee fi ntomfəŋ wu Nyɔ wu Jeremaya tè tee be fi kəchε si tè tiiti le, “Be tè dzə kwa bε siri mbaanshee nuuŋ kwa wee wu bəəŋ be Iselεes tè seesε li yi yee li,

10 be go kintsii li wi wu mεε mubee li, nεε si Taa Nyɔ tè tee li mi-i.”

*Jiso leŋ limfwe li Pailε-εt
(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jəəŋ 18:33-38)*

11 Si Jiso tè leŋ limfwe li Pailε-εt wu ηgəmina wu Lo-om lε, Pailεt bii li wu laa “Ε wε Mfəŋ wu Bejuu ni?” Jiso tuu le, “Fi fieε si o tee le.”

12 Se bεte muntofi be nəŋa bε nəŋa bε bεniiŋ bε səki kwεεŋ bεchi be kayε biee li wuu, se te məə tuu kε.

13 Pailεt tuu bii li wu laa, “O wuki nεε ηwaani biee bi bε kayi li wε-ε bini ni?”

14 Se nuuŋ le, Jiso ti mεεŋ ffee li wuu ki tuu kε mωω nuuŋ fimumkpaŋ li biee bi be tε sεeyε li yee li biee ke. Le ηgømina wulu ηεŋ le wa te wu.

(*Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jøəŋ 18:39-19:16*)

15 Beðεen i tε nuuŋ li mfi wu Tsønø chi N'yafuwhee, ηgømina wuni tε shiiŋ busi wi mumkpaŋ wu bεniiŋ wεki li yih yi ncha-a.

16 Le ni nuuŋ li mfi wulu-u, wumu tε nuuŋ li yih yi ncha, ε be tε kii wu kii kinjge kee ki bifī, bukoon bwee tε nuuŋ le Baraba.

17 Le bεniiŋ bε be banchε, Pailεt bii li be laa, “Nε wεki le mbuu nuuŋ noo li yih yi ncha-a? Nε wεki le mbuu Baraba, mωω Jiso wu bε teenyi le Kinsofu ki Nyø tε kaachε le?”

18 Tε gii biiti lε kifε tε gii kii le be nyε baa Jiso li tsaq yee li, kii shéŋ tε yεeti be bε wu.

19 Le ni nuuŋ mfi wu tε shee fe kintindε ki ti shiiti sεki bεnsa-a, kwεsi tuumi nton li wuu, tee le, “Kiŋ ɔ ni fe ffee bε wi wεε ke. ε wi wu tsaaŋ. Ntiiti ni kifε kiflee ηwεε kεε bε mi butuu bu bεŋ buni ηge kii wu.”

20 Le Pailεt bii lε, bεte muntofi bε nøŋa bε nøŋa bε bεniiŋ bε sεki kwεεŋ tε kunyi le bεniiŋ ni be tiiti le buu nuuŋ Baraba, bε mεeshi bε Jiso.

21 Ngømina wε dza bii li bee laa, “Wi wu nε wεki le nchinε li bεniiŋ bε bεfε bani-i linti nuuŋ noo?” Be tuu le, “Baraba.”

22 Pailεt tuu bii li be laa, “ε mi mbuu lε, nse ηgeen bε Jiso wu bε teenyi le Kinsofu ki Nyø tε kaachε?” Be bεchu tee le, “Bε taan wu li kintaan li bu tamfu.”

23 Kaari bii laa, “Bε taan wu kii la? Ffee fi bifī fi wu fe nuuŋ la?” Be tuu be giingi limfwe bε dzanju le, “Bε taan wu li kintaan li.”

24 Le Pailet ḥen le dze lu ke, le ḥkwejε bεchi che. Dzə dzə, tsootse tsan yee lu li kintutu ki bəniij le limfwe, tee le, “Tsan yen nuun yε fe kwe yi wi wuni i ke. Kii nuun ben.”

25 Beniij bεchu tuu li wuu le, “Iij, gεe ḥgən mee nuun li bikoo bisε-εn mao li bən bεsε-εn.”

26 Pailet biee buu Baraba si be tè weki, tee le be fiaamfie Jiso, tuu nyε le be gεen be taan wu li kintaan li.

*Bəniij bε nchi-i choosi Jiso
(Mak 15:16-20; Jəən 19:2-3)*

27 Beniij bε nchi-i bε ḥgəmina dzə Jiso be le bε wu ləntə we-e, bintutu bi bəniij bε nchi-i bichu banchε bi kəne Jiso lenti.

28 Bi buushε wu ndú bi dzə ndu yi bumfən yi yεchi bi chuumε wu li bwinj,

29 be dzə bifafu be lo kifə ki bumfə-ən lu be been wu lifa be tuu be nyε wu kimbaan le kibənε kee ki kigənε-ε le ki ni ki nuun si kimbaan kee. Be bεchi be bεe be guundi wu limfwe be choosi wu be tiiti le, “Buri, Mfən wu Bejuu!”

30 Si be feti le, be kwiyi wu bε budii li bwinj, be fi kimbaan kεe be tuki wu bε ki li fa.

31 Le be məeshi nchoose wu le, be buu wu ndu yi bumfən yε, be lii wu nuun ndu ye li wuu bwinj, be biee be dzə wu le be gεen be taan wu li kintaan li.

*Bε ta Jiso li kintaan li
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jəən 19:17-27)*

32 Si be tè giingi le, be busε li wi wumu wu li kiton ki Seli-in, bukoon bwēe nuun le Simu. Be kan wi wuni le too kintaan ki Jiso-o.

33 Be tè gεεŋ be bo kintsii kimu ki bε teenyi le Gəəgə̄ta, (Bukoon buni nuuŋ le Kintsii ki Kin̄gefi-i,)

34 be nyε wuu mbiijŋ ε bε finsε bε ffee firu fi lochi si kikure le woŋ. Se nuuŋ le, tε məŋ, faaŋ ŋ'wonu.

35 Se be ta wu li kintaan li, be dzə ndú yee be ton kaŋ lu le be gache li yi yi bee.

36 Si be tè fe le, be sheeyε fe be kiichi wu.

37 Be tsεε kiŋwaati ki doonchi ffee fi bε ta wu li kintaan li kii fi, be ta fi li kintaan li le kikoo kee li ləwe le, “Wuni nuuŋ Jiso, Mfəŋ wu Bejuu.”

38 Be tayε te bεyi bεfe li bintaan li bε Jiso, wumu lε kibεnε ki kigəŋε-ε, wumu lε kibεnε ki kimεsε-ε.

39 Beniij kεti be ŋiŋgi Jiso be sεesi bikoo, be tsuki wu bε tsooŋ,

40 be tiiti le, “Wε wu tè tiiti le ε bε shaanshε yih yi muntofi ɔ kaari ɔ gwan li jo taa li, sofε yi ya! ɔ nuuŋ ŋwanε Nyɔ, shee li kintaan kεe li.”

41 Bεte muntofi bε nəŋa bε nəŋa bε beniij bε tiifi bεnchi məo bεniij bε sεki kwεεŋ tè choosi wu be tiiti le,

42 “Tè gii suuti bεniij bamu, kεε nuuŋ soo yi yee nsin. Mɔɔ Mfəŋ wu bεniij bε Isεlεε. Shee li kintaan li dεεni, se tε bεŋ li wuu.

43 Tè nyε yi yee li Nyɔ-ɔ. ε Nyɔ kəŋgisi wu, yi soo wu dεεni, si tε kwεŋgi le nuuŋ ŋwanε Nyɔ.”

44 Bεyi bε bε tε ta li bintaan li bε Jiso baa, tε tsuki wu bε ntsoon tε.

Jiso kwi

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jəəŋ 19:28-30)

45 Le nshaan yuuse, lekuun dza le jin̄ kwεεŋ kwikwi, gεεŋ bo jobε bikaa biteεtu le fεmfo-o.

46 Le mfi gεεŋ bo si jobε bikaa bitεεtu, Jiso dza waŋ lewe ḥge le, “Heli, Heli, lama sabatani.” Fi nuuŋ le, “Nyɔ yεŋ, Nyɔ yεŋ, o ləŋ mi ni kii la?”

47 Beniin̄ bamu bε tε lemi fe woo lε, be tee le, “Wi wuni teenyɔɔ Elaja.”

48 Wi wu be wumu letε mfwaa mumkpaŋ dzɔ kifiŋ, foon li mbiin̄ mε mgbanyi, sɔ li fintiin̄ li, nεeki le woŋ.

49 Se nuuŋ le, beniin̄ bamu tee le, “Tε len̄ kwε, tε ḥεŋ laa Elaja gii bε soo wu le!”

50 Jiso ka waŋ lewe ḥge, nyε fiana yee li tsan̄ yi Nyɔ-o.

51 Fi dza fi ka le, ndu yi tε gatini yih yi muntofi lenti tε dza yi batε kintikinti, mbεεchε fe we mbɔɔwu mbochu fεkwiiŋ li biŋkε bife. Nshε sεesε, bimbaŋ weyε,

52 dzin̄ gwiyε, se beniin̄ bε tε kwiyε lε dze yi Nyɔ-o ḥge kaari be bo li kwe-e.

53 Le Jiso bo li kwe-e, beniin̄ belu dza be gεεŋ li kitoŋ ki wuuti Jerosaleŋ beniin̄ ḥge ḥεŋ be.

54 Le te kikoo wu beniin̄ bε nchi-i, bε beniin̄ bε bee be tε nuuŋ fe be kiichi Jiso baa tuu be ḥεŋ tε si nshε sεesε, bε biee bichu bi tε keti, chεnε kɔɔ be ḥge. Be tee le, “Chεŋ, chεŋ wi wuni tε nuuŋ Nwanε Nyɔ.”

55 Bukεεŋ ḥge tε lemi tε fe mfiin̄ be bichi. Bukεεŋ bani tε gii be nuuŋ bε tε dza Galili be biki Jiso, be fii wu.

56 Lε bee lenti tε nuuŋ, Maariya Madaliŋ mɔɔ Maariya wu ni Jeen̄ bee Jɔse, mɔɔ ni bɔɔŋ bε Dzεbεdii.

*Bε diyε Jiso**(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jøəŋ 19:38-42)*

57 Le ni nuuŋ le fəmfo-o, wi wu biee wumu wu Arimatia dza bε bukooŋ bwē tè nuuŋ le Jøse. Tè nuuŋ wi kintutu ki Jiso wumu.

58 Gεεŋ ηεŋ Pailεt, lεkε le nyε gwini chi Jiso le gεεŋ diyε. Nεε le Pailεt tee le, be gεεŋ be nyε li wuu.

59 Jøse fi gwini chilu biee fiemε fε ndu yi wuuti-i,

60 gεεŋ giiki lε dzin yi tè mεεŋ fiεŋ, yi bε tè chø lε kimbaŋ, se biiŋgi tεtε chi nøŋa chi banyε fweenj wu dzinj yilu, dza.

61 Maariya Madalin bε Maariya wumu wε tè nuuŋ fe, be shee li dzinj yilu lichinj kibεε.

Bε tè kiichi dzinj yi Jiso

62 Le butuu woo, ε jobε chi be tè shiiŋ be nachi biee kii bu beshiinshi bε chi ka, bεte muntofi bε nøŋa bε nøŋa bε Beفاراسی gεεŋ be ηεŋ Pailεt,

63 be tee li wuu le, “Wi wu nyøŋa, tε kimi baa ffee fi wi wu binseε wε tè tiiti mfi wu tè mεεŋ lu. Tè tee le, gii ni nuuŋ jo taa kaari bo li kwe-e.

64 Si fi tè nuuŋ le, se tee bεniiŋ le be gεεŋ be ni be kiichi dzin nsiin gεεŋ bo jo taa, kife te chendi baa le bøŋ bee bε kintutu gii be dza be gεεŋ be yi gwini chee be tuu be ni be tiiti li bεniiŋ li le, ‘Wu boø li kwe-e.’ ε be fε le, binseε bi bee bi dεεni yaa bi ηkosi.”

65 Pailεt se tee li bee le, “Dzøø yεεŋ bεniiŋ bε nchi i nεε be nε gεεŋ, nε tee le be ni be kiichi dzin yilu bujøŋ si nuuŋ be kiiche.”

66 Nεε le, be se gεεŋ be bøseyi be bεŋε fweenj wu dzinj yilu, be fε ηkiki li tεtε chi bε tè baŋε fweenj

wu dziŋ yilu chεε, be gεε bεniiŋ bε nchi le be ni be kiichi.*

28

Jiso bo li kwe-e

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jøøj 20:1-10)

¹ Le jobε chi bεshiinshi bε chi ka, le butuu ni bu wuuti, nuun jobε chi ɳkosi li fuu li, Maariya Madalinj bee Maariya wumu wε gεεŋ le be biche lε dzinj.

² Fi se ka le, nshε tε dza yi sεesε bε buŋga, kifε nchindaa wu Taa tε shee liboo bε biŋgi tεtε chi bε tε baŋε fweeŋ wu dziŋ yεε lu, se shee li chi-i liwe.

³ Nchindaa wulu tε gii nuun ε bushi bwē miεjini si dzaanq ti lεebi lε, ndu yee tε nεŋgi ncherere si kikunj.

⁴ Beniiŋ bε tε kiichi dzinj baa ɳεŋ lε, be chεŋ ɳge, be keεti ni kikiki, be weye fεkwiiŋ be gime si goonj yi bεniiŋ.

⁵ Nchindaa wu Nyø wulu tee li bukεεŋ baa li le, “Kiiŋ ne ni ne chεndi kε. ɳkiø le ne weki baa nuun Jiso wu be tuu be ta li kintaanq li.

⁶ Mεεŋ yεεŋ fe feni kε, wu bo o li kwe-e kitunj si tε tiiti lε. Be yεεŋ ne ɳεŋ fe tuu gimi fe.

⁷ Gεε yεεŋ tseketsekε ne tee li bøŋ bee bε kintutu-u le wu boø li kwe-e, le wu tooø mbaanq limfwe li bee giŋgi Galilii. Ne gii ne ɳεŋ wu le. Yikε yεεŋ ne woo mi nteeø berj.”

⁸ Bukeεεŋ baa biee be dza fε dzinj felu tseketsekε jaanq nuun bε be, se nuun le, be te kεmε kinεetinε

* **27:66** ɳkiki wuni tε nuun le fε le kiiŋ wi ni ka tε fe kε.

kinəŋja, be letini be giŋgi le be gεεŋ be tee li bəəŋ
be Jiso be kintutu.

⁹ Si be te mεεŋ be giŋgi le, fi ka le Jiso te bike bε
be, tee li bee le, “Mi n'yeſſo ben.” Be bε li wu lichiŋ,
be we be kεmε wu li bikaa li, be boŋ wu.

¹⁰ Jiso se tee li bee le, “Kiŋ ne ni ne chendi kε.
Gεne yeeŋ ne tee li bεŋwaanεŋ le be ni be giŋgi
Galili ε le le be gii be ηεŋ mi.”

Bεniŋ be te kiichi dziŋ tee fiee fi te ka

¹¹ Fε bukεεŋ baa te dza be giŋgi le, fi se ka le
bεniŋ be nchi-i be te kiichi dziŋ baa te dza be gεεŋ
fε kito-on, le be gεεŋ be tee fiee fihu fi te ka li bεte
muntofi be nəŋja be nəŋja-a.

¹² Bεte muntofi bεlu konchε bεniŋ be sεki kwεεŋ
bee be shee be cho ntan, be nyε kwa ηge li bεniŋ
be nchi baa,

¹³ be tee li bee le, “Ne tiiti li bεniŋ li le, bəəŋ bee
be kintutu be baa butuu be yi gwini chee be gεεŋ
be chi mfi wu te tuu te liiti.

¹⁴ E ne tiiti le, ke fi le li bintoon bi ηgəmina, ε wεki
le nyε ηge li be-en, te nachε be wu, te tuu le lii ben li
ηge-ε ke.”

¹⁵ Bedεeni be fi kwa wulu be fε nεε si be te tee li
bee le. Binsεε kii le bε te yi gwini chi Jiso te saangε
bi gεεŋ li bini bi Bejuu le be tiiti nsinj be bo bεŋ.

Jiso ton bεniŋ bee li nshε chichi (Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jəəŋ 20:19-23; Kijwaati ki nime-ε 1:6-8)

¹⁶ Bəəŋ be kintutu be Jiso-o be yoofi ntsə mumk-
panj baa dza be gεεŋ Galili, be yεε li ηkumε wu Jiso
te tee be.

17 Le be gεεŋ be ŋεŋ wu fe, be guumε be boŋ wu.
Se nuuŋ le, bamu mεŋε wu.

18 Jiso se kiŋgi bε li bee lichiŋ tee li bee le, “Baa
wεŋ nyεŋ buŋga li mi-i buchu bu liboo mɔɔ bu
laaŋkwiinj.

19 Bedeeŋni, gεeŋ yεεŋ li bitoŋ bichu-u, nε fe bεniinj
ni be nuuŋ bεniinj beŋ be kintutu, nε ni nε lisi be
li dzɔɔ, li bukooŋ bu Baa wεŋ be bu Nwaalj mɔɔ bu
Fiana yi Waanj le.

20 Nε tiifi be le be ni be feti fiee fichu fi ntɛ ntee
li be-εŋ. Yikε yεεŋ nε woo, ŋgii ni nuuŋ bε beŋ mfi
kwi gεεŋ bo li mfi wu ntse wu li nshε yini-i gii ma.”

Sari
Sari: Sari (New Testament+)

copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sari

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Apr 2025 from source files dated 26 Apr 2025

0b48302f-d71e-5995-a8f4-98013bf8b3d2